Digitaliseret af | Digitised by

Forfatter(e) | Author(s):	udg. af Peter Foersom.
Titel | Title:	Nytaarsgave for Skuespilyndere
Bindbetegnelse | Volume Statement:	1805
Udgivet år og sted | Publication time and place:	Kiøbenhavn : forlagt af Arntzen & Hartier, 1805-1807
Fysiske størrelse | Physical extent:	2 bd.

DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

17.-48.-8°

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
130016207536

Nytaarsgave

for

Skuespilyndere.

1805.

Udgivet

af

Peter Foersom,
Kongelig Skuespiller.

Kiøbenhavn.
Forlagt af Arntzen & Hartier.
Trykt hos Hofbogtrykker N. Christensen.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Til Læseren.

Ved det jeg herved overgiver disse Blade i mine Landsmænds Hænder, erkiender jeg med Taknemmelighed, hvormeget jeg skylder de Videnskabsmænd, som have beæret dette lidet Skrift med Bidrag, og de Mange, som ved deres Understøttelse have sat det i Stand til at fremkomme.

Det Haab om Medvirkning af Hr. Prof. Sander, som gaves Læseren i Subskriptions-Indbydelsen, har større og vigtigere Anliggender, for i Aar, tildeels hindret Digteren i at opfylde. Det Tab, Publikum og Bogen derved har lidt, har jeg Haab om til næste Aar rigeligen at erstatte ved Bidrag fra denne

For-

Forfatter; som overalt flere af vort Parnasses Ypperste have lovet at give dette Skrift, ved originale Arbeider, meer og meer Gehalt og Interresse.

Nogle Bidrag har jeg modtaget saa sildigt, at de i Aar ei kunde indrykkes, da Bogen alt var sluttet; de skulle, hvis Forfatterne tillade det, komme i næste Aargang.

Det er muligt, at nogle af de poetiske Bidrag i denne Aargang have forhen været trykte; men det er vist kun Tilfældet med faare faa. Læseren vil vel tilgive mig dette, da de dog tildeels egentlig have hiemme her, og tildeels vel kunne læses meer end eengang, uden at kiede.

Kiøbenhavn i November 1804.

Udgiveren.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Ind-

Indhold.

Side

Portrait af Mad. Heger, som Dyveke, stukket af Hr. Hofkobberstikker Lahde.

Iffland, som begyndende Skuespiller, oversat af Udg. 1

Vor Fritz, eller Trætten; dramatisk Spil af Kotzebue, ved Hr. N. T. Brunn : : 33

Træk af Kembles Biographie, ved Udg. : 75

Mole, overs. af Udg. : : 81

Katharine Jaquet, overs. af Udg. : : 87

Prolog af Hr. Prof. Sander, i Anledning af den 2 April 1801, fremsagt paa den kongelige danske Skueplads af Hr. Schwartz : 103

Prolog af Hr L. Kruse, i Anledning af H. M. Kongens og H. K. H. Kronprindsens Fødselsdage, fremsagt paa det Helsingørske Theater af Hr. Schwartz : : : 106

Prolog af Hr. L. Kruse, fremsagt af Hr. Schwartz paa Helsingørs Theater den 2 April 1803 : 109

Til Jomfrue Astrup, af Hr. Professor Brunn : 111

Til Hr. Schwartz, da han reiste til Engelland, af Hr. Etatsraad Falsen : : 111

Sonnet af Freyas Altar, af Hr. Ohlenslæger : 112

Til Jomfrue Astrup, som Emilie Gallotti, af Hr. Translateur Heiberg : : 113

Ved Skuespiller Elsbergs Død (indsendt) : 114

Sang til Hr. Knudsen, af Hr. Prokurator Rhode : 116

Til Hr. Schwartz, af Alringer : 117

Epilog, af Hr. N. T. Brunn, fremsagt af Hr. Schwartz efter Benefficen for de Fattige den 6 Mart 1802 118

I Schrøders Stambog, af Lessing, ved Udg. : 119

Knudsen, dem patriotiſchen Sänger, von A. P. A. 119

To Mr. Fr. Schwarz, by Geo. Keate, oversat ved Udg. : : : 121

Epilog, af Hr. Etatsraad Falsen, fremsagt af Jomfr. Astrup, efter hendes Benefice den 30 Nov. 1799 122

Til Jomfrue Astrup efter hendes Sygdom d. 6 Apr. 1804, af Hr. Professor Sander : 123

Til

Side.
Til Laugsmester Jacob Olsen, af hans forbundne Ven Falsen : : : 124
Smaadigte af Shakspeare, ved Udg. : 125
Til Mad. Frydendal den 20 Januar 1804, af Hr. N. T. Brunn : : 127
To Mr. Schwartz, on his setting out for a tour to England, af Hr. Prof. Tode, overs. af Udg. 128
Til Samsees Dyveke, Jomfrue E. M. Schmidt, af Hr. Professor Rahbek : : 129
Til Mad. Dahlen i Pebersvendene, af Hr. N. T. Brunn 130
Til Hr. Knudsen, af Hr. Prokurator Rhode : 130
Til Jomfrue Winther, som Mad. Warberger i Hiertets Forvildelse, af Hr. N. T. Brunn : 131
Shakspear's Skygge, af Schiller, ved Udgiveren : 132
An Mad. Genscke, von Rahbek : 134
Til Hr. Lindgreen, af Hr. N. T. Brunn : 136
Til Dannevorgeren Knudsen, af Hr. L. H. Bogh : 136
Til Mad. Heger, som Dyveke, af Hr. N. T. Brunn 137
Til Mad. Bournonville, af Hr. Prof. Rahbek : 137
Til Camilla, af Hr. O. Stick : : 139
Til Mad. Rosing, som Grevinde Almaviva, af Hr. Prof. Rahbek : : : 139
Til Jomfrue Astrup paa hendes Fødselsdag, af Hr. N. T. Brunn : : 140
Til Mad. Lange, som Natalia, af samme : 141
Til Hr. Concertmester Du Puy, af samme : 142
I Poesie-Samlingerne til Caroline, af Rahbek 142
Epilog, af Hr. N. T. Brunn, fremsi. af Mad. Clausen 143
Til Mad. Rosing, som Eulalia, af Hr. Prof. Rahbek 144
In dem Stambuch der Demois. Wirthöfft, von Rahbek 145
Til Jomfrue Morthorst, af samme : 145
Epilog, af Hr. Prof. Brunn, fremsi. af Hr. Clausen 147
An Schröder, von Rahbek : : 148
Prolog og Epilog, af samme : : 151
Fragmenter af den franske Theaterhistorie under Revolutionen, uddraget af Etiennes og Martainsvilles Bog, ved Hr. N. T. Brunn : 161
Anekdoter, ved Udgiveren : : 219
Den danske Skueplads, ved samme : 229

Iffland,

som begyndende Skuespiller.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Iffland, som begyndende Skuespiller.

Den 15 Marts 1777 begyndte jeg min Bane, som Skuespiller paa Hoftheatret i Gotha. Mine første Forsøg skedte med al den Livlighed og ubetænksomme Dristighed, med hvilken en attenaarig Yngling, med et brusende Hoved og Hierte, stormer hen mod det Maal, han indbilder sig at være nær. Lidt efter lidt optaarnede Vanskeligheder sig foran mig; jeg følte, at jeg ikke var i Stand til at overvinde dem; min Dristighed tabte sig; Publikums Kulde tog til; min Afmagt voxte med denne, og ved det første Aars Ende var alt mit Mod saa aldeles forsvundet, at jeg neppe vovede at gjøre et Skridt, og bevægede ikke en Haand uden Frygt og Bævelse

Jeg bad Eckhoff om Veiledning. Han gav mig Roller i alle Fag, og saa omhyggelig han talte med mig om Charaktererne, saa bestemt nægtede han at sige nogen Rolle for mig. "De har varm

Følelse, og Sands for det Sande og Rigtige," sagde han," nu maa De selv søge den Vei, paa hvilken De snareſt og virkſomſt kan bringe for Lyſet, hvad der ligger ſkiult i Dem."

Denne gunſtige Dom trøſtede mig; men ieg forſtod paa ingen Maade at bortrydde de Vanſkeligheder, ſom opdyngede ſig paa min Bane. Jeg gientog med et rort og beklemt Hierte min Bon om en ſærdeles Anviisning.

"Den vil jeg ikke give Dem, og — jeg tør ikke give den," ſagde den ſtore Kunſtner, med en Alvorlighed, ſom bød mig at afbryde min Samtale med ham.

Med inderlig Bekymring og langſomme Skridt forlod jeg hans Værelſe. "Eet Ord endnu!" raabte han til mig, da jeg allerede var i Døren.

Med glad Forventning ſtaaer jeg tæt foran ham; mit Øie var feſtet paa hans Læber.

Han lægger ſin Haand paa min Skulder, og med ubeſkrivelig Venlighed og Hiertens Godhed ſiger han følgende:

"Naar De har faaet en Rolle, ſaa læs hele "Stykket uafbrudt igiennem. Hvad De da føler, "og ſaaledes ſom De da ſeer Deres Rolle, ſaaledes "ſkal De igien fremſtille den. Lær den med høi "Røſt, men ſkye Speilet. Tænk efter over Dem

"ſelv

"selv med lukte Øine, og overvei, hvorledes Deres "Figur vil bære sig ad paa Skuepladsen, og hvor- "ledes De vil see ud derved. Prov Deres Rolle, "uden at tage Hensyn paa, om Deres Naboe vil "komme fra høire eller venstre Side, om han vil "staae dybt i Baggrunden, eller gaae langt frem. "Viis altid Publikum Deres Ansigt en lage, i det "mindste saa meget, som det er Dem paa nogen "Maade muligt. Naar De spiller Rollen, da fald "ikke hen til for mange Bevægelser, thi det er be- "dre, at De taler ligefrem og rolig, end at De vil "synes at føle der, hvor De intet føler. Det Ud- "tryk, som den indvortes Følelse giver Deres An- "sigt, er sikkerlig det rigtige; men stræb aldrig efter "at søge Udtryk ved Grimasser. Bær samme Om- "sorg for Deres Medspillendes Spil, som for De- "res eget. De skal ikke vilde gjøre noget, hvor in- "tet er at gjøre, og i enhver Rolle, lige til Vogn- "mandskarlens, skal De altid fremstille det Anstæn- "digste."

Han tav. Jeg havde forstaaet alting meget godt; men jeg vidste ikke at udtyde det alt.

"Har De forstaaet mig?" — O ja. — "Saa gientag nu alt, hvad jeg nys sagde." — Jeg gjorde det. Han lod mig gaae.

Jeg optegnede Eckhoffs Regler, læste dem ofte, vilde strax anvende dem paa Tilfælde; men den Maade, jeg giorde dette paa, forvildede mig saa meget, at Følelsen af min Utaalelighed ganske slog mig til Jorden.

Jeg tillod mig ikke nogen Tvivl mod denne store Mand, men jeg troede, at torde beklage mig over nogen Haardhed af ham. Jeg yttrede min Qval for den uforglemmelige Gotter. — Han bekræftede alt hvad Eckhoff havde sagt. Dog tillod han mig, at sige mine Roller for ham, og han gav mig derved nu og da nogle Erindringer.

Af alle Eckhoffs Regler var der ingen, som bestjeftigede mig meer end den, at jeg skulde følge min Følelse, og kun min Følelse. Han havde kaldt den sand og rigtig, og varm! Dette smigrede min Egenkierlighed, og saa fyrig og fuld af Liv, som jeg da var, var dette let.

Denne Dom, syntes mig, havde dog engang for alle bekræftet mit Kald for Skuepladsen!

Jeg talte den Gang usædvanlig hurtigt, og, naar min Følelse blev opvakt, kunde det ene Ord ikke oppebie det andet.

Jeg skulde overlade mig til min Følelse. Nu vel! Det giorde jeg da uden Forskiel. Hvad der kun havde Skin af Følelse, blev udpyntet med al

den

den hiertelige, barnlige Heftighed, man finder hos en Yngling, der netop kommer ud af en ædel, troe, elskende Families Skiød, med det Sværmerie, som Werthers Lidelser, Brockmanns Hamlet, og Følelsen af en fuldkommen Frihed, hvormed jeg havde kastet mig ind i Verden, maatte indgive mig.

I en ganske ligegyldig Rolle — jeg troer det var en Brighella jeg spilte — skulde jeg sige: "Det kan De stole paa, min Herre!"

Dette sagde jeg med en Emphasis uden Lige; med den alvorligste Anstand; med et virkelig rørt Hierte. Jeg brød mig hverken om, at det var Brighella, som talte, eller til hvem, eller hvorom han talte. Jeg følte kun, hvad et Menneske føler, som man skal stole paa, og som veed, at man kan stole paa ham; og da jeg sagde denne Replik, forgik Hørelse og Syn mig: jeg slog mig med krampeagtig Styrke paa mit Bryst, og følte mig høit opløftet fra Brædderne.

Men Publikum — ?

Brød ud i en Skoggerlatter! — Deri gjorde det ogsaa meget ret.

Men min Skræk, min Forbauselse var uden Grændser. Jeg fremstammede Resten af min Rolle, kunde neppe finde Døren, blev modtaget af mine Collegers Latter, og da Eckhoff med et finere Smiil

de: "Nu, nu! det kommer nok;" var jeg saa be-
spendt af Kummer og Modløshed, at jeg sank hen i
fuldkommen Bedøvelse.

Da Stykket var til Ende, traf Gotter mig, just
da jeg med raske Skridt søgte at flye mig selv. Han
standsede mig, og da han ved første Øiekast saae min
hele Forvirring, sagde han: "Min Ven! Parterret
"maatte lee. Midlertid loe jeg ikke med. Replik-
"ken blev sagt meget godt. Men hiin Tone havde
"der ligesaa lidt at giøre, som en Psalme paa en
"Maskerade. Mig har dette Sted givet nye For-
"haabninger om Dem, og derfor vil jeg bede Eck-
"hoff, at give Dem Laertes i Hamlet. Rigtig nok
"maa der i Forveien giøres endnu meget. Men
"vær De kun rolig!"

Dette Ord til sin Tid har frelst mig. Uden
dette Ord vilde jeg aldrig mere have levet op efter
denne offentlige Sønderknuselse. I nogen Tid drev
jeg nu omkring i mange forskiellige Roller. Mine
Ideer bleve stedse ængsteligere, stedse magrere, og
uden Betydning. Jeg troede, at burde give mit
Foredrag et vist Liv, og talte nu Dag for Dag meer
og meer udtryksløst; forfaldt til en Mængde intet-
sigende Bevægelser, og derpaa til en idelig Løben
hid og did paa Scenen. Den nødvendige Følge
heraf var, at man saae mig høist ugierne komme
frem,

frem, og af Publikum fældede min Dom med disse Ord: "Det er intet; og der bliver aldrig noget af "ham!"

Eckhoff og Gotter beraadslog nu om min Sygdom, og den første lod mig kalde, for at meddele mig Resultatet.

"Børn og Kunstnere have deres Afmagts og "Udueligheds Periode. Deres varer mig for længe. "Denne Løben frem og tilbage, og disse tankeløse Ge"stikulationer paa Scenen ere endog Tegn paa at "Sygdommen er ulægelig. Skridt og Bevægelser, "som ikke udtrykke eller fuldende Tanker, ere et "ulykkaligt Spilleværk. Hvad der kommer ud af, er "i det høieste en taalelig Maneer. Men vil De "ikke drive det videre end dertil, saa vil jeg intet "have med Dem at gjøre, og raader Dem til at "gaae derhen, hvor De kom fra. Man maa prøve "paa, at give Deres Legeme en anden og bestemt "Holdning. Jeg har talt med Hr. Hofdandsemester "Mereau. Han vil tage sig af Dem, og venter "paa Dem."

Jeg gaaer til Hr. Mereau

Jeg fandt en aldrende, lille, meget alvorlig Mand. Han saae længe paa mig, bød mig gaae frem og tilbage for sig, og efterat han atter længe havde betragtet mig, gjorde han mig det Spørgs-

maal: "om jeg forstod Fransk?" Ja. "Taler De det?" Noget. "Om jeg havde læst franske Digtere?" Nogle. Han hentede Voltaires Mahomet, slog hans Scene op med Omar, og forlangte, at jeg skulde læse den for ham. Jeg gjorde det, og Øieblikket var mig just da saa gunstigt, at jeg var i Stand til at læse med noget Udtryk og megen Ild.

Den gamle Mand rakte mig Haanden med Deeltagelse. "Vel! jeg vil interressere mig for "Dem." Jeg takkede, og spurgte ham, naar det var ham beleiligt, at give mig den første Lection?

"Det troer jeg ikke, vi vil befatte os med!"

Jeg blev meget bestyrtset.

"Har De allerede havt Underviisning i Dands?"

O ja.

"Men De kan jo ikke gaae."

Jeg blev rød af Skam og Forbittrelse.

"Nei, i Sandhed! De kan ikke gaae, De kan "bevæge Dem fra Sted til Sted, men gaae kan De "ikke. Prøv engang derpaa. Gaae nu derhen, og "naar jeg kalder paa Dem, saa bliv staaende i det "Skridt, De vilde gjøre."

Jeg gaaer, han kalder paa mig, just da jeg hæver den høire Fod til at gaae videre — jeg standser. Men jeg vakler paa den venstre Fod, og er

nødt

nødt til at sætte den høire til Jorden, for ikke plumpt at falde til Siden.

Hr. Mereau følger efter, og stiller sig hen foran mig.

"Seer De, min Herre! De forstaaer ikke at "fordele Deres Vægt lige; dette er ikke at gaae."

Han kaldte paa en af sine Sønner, lod ham gaae, raabte paa ham, og strax stod han stille midt i Skridtet, uden at tabe Ligevægten.

"Overhovedet, men især paa Skøjtepladsen, be- "roer alting paa den Ligevægt, man veed at holde "sit Legeme i. Min Tid tillader mig ikke, at give "Dem egentlige Dandsetimer. Deres Fødder ere "ogsaa for lange for den fine Dands. Men jeg vil "give Dem en særdeles Underviisning i at bruge "Deres Legeme, og som vil være Dem nyttigere end "egentlige Dandsetimer."

Jeg takkede ham hiertelig.

"Overhovedet er det min Mening, hvad Skue- "spillere angaaer, at man skal see paa dem, at de "besidde Færdighed i udtryksfulde Bevægelser, men "ingen Dands. Denne forleder til conventionelle "Bevægelser, som ofte skade Udtrykkets Sandhed."

Dermed lod han mig gaae den første Dag. Efter otte Dage blev jeg atter kaldet til ham, og

dette var meget for sildigt for min utaalmodige Længsel.

"Jeg har siden seet Dem flere Gange paa "Skuepladsen. Ak, De gior saa mange Bevægel- "ser, hvorved De slet ikke tænker noget. Min Gud! "hvor har dette kiedet mig! Tilsidst gad jeg slet ikke "meer see derpaa."

Jeg tilstod dette, og var meget nedslaaet.

"Ingen falsk Folsomhed, unge Mand, dersom jeg skal hielpe."

Jeg bad ham, saa varmt som muligt, ikke at tabe Taalmodigheden. Han forsikkrede mig om sin Deeltagelse.

"Under Deres Replikker løber De saa meget "hid og did. Forend vi gaae videre, saa lov mig "fast og helligt, at De i Deres næste Roller vil bli- "ve staaende rolig paa det Sted, De staaer, og ikke "giore eet Skridt derfra, hvad det endogsaa skal "koste Dem."

Jeg lovede det.

"De maa blive staaende som en Muur. Ellers "er det ude mellem os."

Men angaaende Armbevægelserne? —

"Taalmodighed! — Vil De nu hæve Deres "Arm."

Jeg giorde det.

"De

"De hæver den fra Haanden af, derved synker "Albuen, og danner en spids Vinkel. I det De "føler dette, noder Forlegenheden Dem uvilkaarlig "til at lænne Albuen ind mod Siden, for at under- "støtte den. Derved bliver denne Haandgebærde be- "tydningsløs, usikker, og stiv."

Han førte mig hen for Speilet. Jeg forfærdedes, da jeg der maatte hæve Armen.

"Prøv nu at hæve Armen fra Skulderen af."

Jeg gjorde det.

"Nu kommer Albuens Bevægelse af sig selv, "og De seer at Haanden følger efter i en skjønnere "Form, hvorved ogsaa Fingrenes Bevægelse bliver "blødere."

Jeg følte i Øieblikket den Lettelse, disse faa Anviisninger gav mig.

"Her ligge to Bøger; viis mig, hvilken af dem De vil have."

Rask udstrakte jeg min Arm, pegede med Pegefingeren paa den ene Bog, bøiede den høire Skulder tillige noget fremad, og ligesaa Overkroppen og Hovedet.

"Bliv saaledes staaende, som De nu staaer."

Jeg gjorde det.

"Hvortil denne overflødige Brug af deres "Figur?"

Hvorledes?

"De vil jo dog nu ikke have andet end Bo-
"gen?"

Nei.

"Hvorfor boier da Deres Krop sig efter Ar-
"men?"

Fordi jeg bestemt forlanger Bogen.

"Det maa Deres Blik udtrykke. Og sæt nu
"Deres Legeme i sin rolige Stilling igien."

Men ved at boie Legemet for over, vilde jeg tillige betegne, at jeg blot ønskede mig Bogen, men ikke fordrede den.

"Forskiellen mellem Ønske og Befaling skal
"Deres Øie udtrykke, ikke Deres Figur."

Jeg stillede mig igien i min forrige Stilling.

"Og hvorfor udstrækker De den hele Arm? Det
"er jo ikke et langtbortliggende Huus, De peger paa,
"men en Bog, som ligger tæt foran Dem. En Be-
"vægelse af Underarmen, og en let Aabning af den
"flade Haand, og en ikke alt for udstrakt Finger,
"som viser hvad De forlanger, er meer end nok."

Men dette tilkiendegiver dog ikke, hvilken af begge Bøgerne jeg vil have?

"Blid, men bestemt seer De hen efter Bogen,
"medens Deres Haand viser derhen Man maa
"aldrig bruge mere af Figuren, end hvad der netop

"er

"er nødvendigt, til at giøre sig tydelig. Men Blik "og Bevægelse maae virke forenede i Øieblikket, og "aldrig Ellers ad."

Flere Timer gik hen med slig Undervisning.

Saaledes sagde han blandt andet engang til mig:

"Tag den Kop, som staaer der paa Bordet!"

Jeg gaaer derhen, da jeg er et Skridt fra Bordet, bøier jeg mig allerede fremad, for at tage den.

"Deraf kommer den megen Forlegenhed i Sel- "skaber. Koppen er fuld, De er ikke gaaet nær nok "til den, Deres fremad bøiede Legeme har allerede "tabt Ligevægten, den langt udstrakte Arm zittrer, "naar De nu vender Dem, har De ingen Fasthed "og Sikkerhed med denne fordreiede Figur, pludse- "lig træder en hen i Nærheden af dette vaklende "Legeme, man vil være hurtig, og bliver endnu "mere usikker, man spilder, staaer itu, og veed "hverken ud eller ind. Træder De derimod tæt til "Bordet, tager De Koppen med en fast, kort Be- "vægelse, og vender Dem kort paa det samme Sted, "saa gaaer alting ordentligt. — Drik engang."

Jeg bøiede Hovedet ned mod Koppen.

"Nei vist ikke! Ansigtet skal aldrig bøies hen "mod ubetydelige Ting. De maa føre Koppen til Mun-

"den, og ikke Munden til Koppen. I denne Stil-
"ling blive Deres Øine i en lige Linie, overſee alt,
"og Figuren har ikke det ſammenpreſſede Udſeende,
"ſom man altid maa vogte ſig for."

Han beſogte imidlertid ofte Skuespillet; jeg havde holdt Ord, og var bleven ſaaende ſom naglet faſt til det Sted, hvor jeg ſkulde ſige mine Replikker, endſkiondt med ubeſkrivelig Moie; thi det kom mig altid for, ſom om jeg dog maatte gaae noget omkring. Han var meget glad over min Folgagtighed, og modtog mig med ſtedſe tiltagende Velvillie og Deeltagelſe.

"Jeg har lagt Mærke til, at De nu endelig
"bliver ſaaende ſtille paa eet Sted, og det har væ-
"ret mine Øine meget behageligt!"

Deres Øine?

"Ja, min Herre! Den opmærkſomme Tilſkuers
"Øie er ſkærpt feſtet paa de handlende Perſoner. Jo
"længere Rolighed, De under hans Øie, jo mere
"fængsler De Tilſkueren, og da De betager ham
"al Adſpredelſe, ſaa er han aldeles, ene og allene,
"beſkieftiget med Dem. Men maae hans Øine ofte
"gaae hid og did med Deres Perſon; ſaa trætter De
"hans Blik, han ſoger en Hvilepunkt, og ſeer ſig
"derfor omkring i Parterret, bliver adſpredt, og en-
"delig fortrædelig paa Dem, fordi De idelig, uden

"Hen-

"Hensigt og Grund, har stødt ham frem og tilbage "med Dem. Men Deres Øine! dem er jeg endnu "meget utilfreds med. De løbe endnu ligesaa vidt, "og ligesaa betydningsløst omkring, som for kort "Tid siden Deres Fødder."

Jeg bad ham om Veiledning.

"Endnu ikke; naar De har lært behørig at "bruge den hele Figur, saa kommer det rigtige Brug "af Øinene ganske af sig selv. Til Sagen! Stil "Dem derhen, med Ryggen vendt mod mig!"

Jeg gjorde det.

"Forestil Dem, at vi vare paa Gaden. Jeg "gaaer bag efter Dem, og kalder paa Dem. Min "Herre!"

Strax dreiede jeg hele Kroppen omkring.

"Hvortil alt dette! Det er nok, at De vender "Hovedet om efter Stemmen, som kalder paa Dem. "— Min Herre! Deres Kiole er bleven ganske for- "dærvet."

Jeg vendte mig om, slog Hænderne sammen, og gjorde et frygteligt Ansigt.

"Nu — De er rigtig nok i de Aar, da en "Kiole har meget at betyde; men jeg tænker dog, "at en Vending med Hovedet, som den halve Krop "følger, mere af Nysgierrighed end Skræk, og et: "Hvordan? paa Deres Pande var tilstrækkeligt for

"den-

"denne Gienstand. — Vil De igien tage Deres "Plads?"

Strax.

"Min Herre! Deres Huus er brændt af."

Jeg vendte mig om, slog Hænderne sammen, og styrtede hen mod ham.

"Ja — det kan jeg finde mig i. Endskiøndt "jeg troer, at De esterat De har vendt Dem, maa "staae ubevægelig af Forfærdelse, og først derpaa "maa den fortvivlede Skræks Explosion følge."

"Min Herre, Deres Fader er død!"

Med et Skrig greeb jeg begge hans Hænder.

"Godt," sagde Hr. Mereau, "her maa De "giøre hvad De vil."

Jeg fulgte denne Gradation i adskillige Roller, saa godt jeg kunde, og den værdige Mand var saa god at takke mig for det, som jeg aldrig nokkom kan takke ham for.

En anden Gang sagde han til mig: Jeg vil nu bringe Dem nogle vigtige Tidender, ligesaa hurtigt, som disse pleie at følge paa hinanden i Scener paa Skuepladsen; og jeg vil underrette Dem om, hvad De derved har at giøre. Vi antage, at Scenen er i Værelset, og at jeg er Deres Ven!

"Min Ven! Jeg har en meget bedrøvelig Ti"dende at bringe Dem."

Med

Med vidt opspilede Øine stirrede jeg paa ham, og stod med begge Arme udbredte mod ham.

"Det er en af Deres Theaterbevægelser," sagde han; "men disse ere usande. Hold Deres Arme "smukt rolig, boi Deres Overkrop noget tilbage. "Deres Øie skal være hefted paa mig, uden at ud"trykke andet end Nysgjerrighed. Panden maa være "spændt af Forventning, men ikke rynket; saaledes "oppebier De, hvad jeg har at sige. Nu taler jeg "videre. — Den Gienstand, jeg vil tale med Dem "om, er Deres Kiereste."

Jeg slog Hænderne sammen.

"Saa? Veed De da allerede, hvad jeg vil "sige?"

Nei.

"Saa kan De heller ikke endnu give dette "Tegn, som betyder det høieste Tab, eller Fortviv"lelse. Boi Hovedet mere fremad, Deres Blik "maa blive mere forskende, Deres Øienbryn maae "trække sig sammen. Jeg bliver ved: — Deres Kie"reste har havt den Ulykke —

Jeg styrtede hen mod ham.

"Det kan De ikke giøre," sagde han, "thi De "veed jo endnu ikke Enden. Lad en af Deres "Arme uvilkaarlig berøre mig" — det er nok —

"har

"har havt den Ulykke, i Deres Fraværelse at miste "sin Moder."

Jeg holdt Haanden for Øinene.

"Hvilken Theaterlogn er dog denne hæslige Be-"vægelse!" "Deres Elskerinde er Dem nærmere end "hendes Moder. Af min Indgang maatte De be-"frygte, at hun enten var bleven Dem utroe, eller "var død. Moderens Død kan i Morgen være Dem "meget smertelig, men i dette Øieblik er den Dem "den mindre skrækkelige Tildragelse. Lad De altsaa "Deres Arm synke igien, og hør nu med Deelta-"gelse, men dog meget roligere, paa Moderens "Dødshistorie. Men bort med denne tvetydige Be-"vægelse! Græder De virkelig? hvilket dog i Øie-"blikket allerede ikke er muligt, hvorfor vil De da "skiule det? Græder De ikke? Saa vil heller ingen "troe det, fordi De holder Haanden for Øinene."

Ligeledes raadte han mig ogsaa fra Brugen af Lommetørklædet, som engang spilte en betydelig Rolle i alle alvorlige Handlinger paa Theatret.

Kun sielden græder en Mand saa stærkt, at et Tørklæde er nødvendigt til at afstørre Strømmen af hans Taarer. Men dersom dette virkelig var Til-fældet, saa giøre man blot et øieblikkeligt Brug af Tørklædet, føre det op til Øinene, og derpaa lade det forsvinde igien. Kun maa Tørklædet ikke som

Hiel-

Hielpefigur spille en særskildt Rolle. Denne Maade at behielpe sig paa er alt for elendig, og kan blot gielde for nogle Characterer i Lystspillet.

Hr Mereau lod en ganske nye Verden opgaae for mig, i det han en Dag sagde til mig:

"Jeg har for kort Tid siden forlangt af Dem, "at De, medens De gav Deres Roller, skulde blive "staaende ubevægelig paa eet Sted. De har efter- "kommet dette, og nu kan jeg vel tillade Dem at "gjøre et Skridt fremad eller tilbage. Derimod "kunde jeg nu fristes til at forlange, at De vilde "spille nogle Roller, uden alle Arm- eller Haand- "bevægelser."

Uden alle Bevægelser?

"Troer De, at dette ikke kunde gaae an? Nu "maa ieg for Alvor gjøre denne Paastand!"

Men Udtrykket vil jo da mangle overalt?

"Deres Ansigt, Deres Øie maa give Udtrykket. "Men skal det virkelig ogsaa udtrykke noget, saa "maa De bruge det meget mindre end hidtil, eller "ogsaa De siger slet intet dermed, just fordi de altid "vil sige noget med det. Der gives Skuespillere, "som bruge tre Slags Mienespil, for at sige den al- "lerligegyldigste Replik, som for Ex.: Finder De "ikke, at det i Dag er meget smukt Veir? Ved de "Ord: "finder De ikke," ville de boie Hovedet over

"mod

"mod den Medspillende, for at gjøre et Slags Com-
"pliment. Ved "i Dag" ville de igien hæve Hove-
"det i Veiret, og slaae Øiet op mod Himmelen. Og
"endelig ved: "meget smukt Veir" ville de lade Øi-
"nene udtrykke et Slags Henrykkelse, og lægge Ho-
"vedet tilbage paa en forsikkrende Maade. Denne
"Skik at ledsage ethvert Ord med et forskielligt Ud-
"tryk i Ansigtet, er en trættende Grimasse. Har
"man engang vænnet sig dertil, saa finder man
"ogsaa i meget kort Tid dette Udtryk for svagt.
"Man vil forstærke det, begynder at rynke Panden,
"og efterhaanden at bevægе disse Rynker op og ned.
"Øienbrynene følge Rynkerne, snart trækkes de i op-
"og nedgaaende Slangelinier, snart rynkes de sam-
"men i Midten. Lidt efter lidt føies hertil de stær-
"kere Bevægelser omkring Munden; og endelig bli-
"ver Ansigtet, paa hvis rolige Overflade kun den
"ene eller anden Deel skulde tydeligen udtrykke den
"indvortes Bevægelse, ved disse modsigende og tom-
"me Fordreielser til en babelsk Sprog-Forvirring,
"som gjør et høist modbydeligt Indtryk."

Jeg følte Sandheden af alt dette: kun var det mig ikke ganske tydeligt, at man kun sparsomt skulde bruge Øiet, naar man allerede havde ladet være at bruge Armene og Hænderne.

"Men

"Men glemmer De da," sagde Hr. Mereau, "Hovedets Bevægelser, og Halsens forskiellige Be-"vægelser, til Siden, fremad og tilbage? Jeg vil "nævne Dem en Række af forstærkede Udtryk, hvor-"ved hverken Armen eller Haanden eller Foden bru-"ges. Først vender Hovedet sig, med Øiets almindelige "Retning, til den, som har vigtige Ting at forkyn-"de Dem. Han kommer ud med Sproget, og nu "bliver Deres Blik mere bestemt. Angribes Deres "Følelse, saa hvælver Øiet sig noget større. Nu er "De inde i Handlingen; Deres Hals dreier sig mere "hen mod Gienstanden. Den ene Skulder boier sig "tilbage, for at give Halsens Bevægelser Frihed, "lidt efter lidt er den hele Brede af Deres Bryst "vendt mod den Talende. Nu kan De gaae tilbage "giennem de selv samme Gradationer, og viser nu "Tilskuerne Deres hele Figur en face; Deres Pande "bliver mere og mere spændt; Øienbrynene fortsætte "og forstærke Udtrykket; Øiet stiger efterhaanden "meer og meer op ad, og naar det har opnaaet det "høieste Udtryk, kan Hovedet høve sig noget, ende-"lig synke tilbage, og naar De nu maa forstærke "Udtrykket, saa boier den hele Figur sig fem, me-"dens Foden giør et halvt Skridt fremad med Kraft. "Derpaa kan endnu Armen handle, derpaa Haan-"den, og endelig til Slutning kan Fingrenes Be-

"væ-

"vægelse give en særdeles og høist udtryksfuld Be-
"tydning. Brugen af alle disse Lemmer uden Hen-
"sigt og Orden, er Misbrug, og siger slet intet."

Men, sagde jeg, bliver jeg ikke derved til et aldeles forkunstlet Væsen; og hvorledes er det mig muligt, at studere mine Roller saaledes, uden at fremvise et beregnet, sammensat, koldt Heelt, og hvordan er dette mig muligt med min Fyrighed?

"Uden for Skuepladsen, i Livet, endog naar
"De er ganske allene, skal De aldrig giøre nogen
"Bevægelse uden Bestemthed og Hensigt, og aldrig
"nogen unødvendig Bevægelse: saa bliver den rig-
"tige Følge af Bevægelserne Dem til Natur, og De-
"res Spil kan da ikke bære noget Spor af Tvang.
"Jeg forbyder Dem endogsaa nogensinde at studere
"en eneste Bevægelse for Deres Roller. Vilde De
"endogsaa under Foredragelsen tænke paa Bevægel-
"ser, saa vilde De vise Publikum et koldt, usammen-
"hængende Væsen. Men hvorfor skulle vi i det al-
"mindelige Liv bruge disse mangfoldige, hensigtsløse
"og hæslige Bevægelser, da det kun koster os en
"Smule Opmærksomhed at faae dem bedre. Vær
"hiemme som paa Skuepladsen, og paa Skuepladsen
"som hiemme. Hvo der hiemme er opmærksom paa
"sig selv, vil være naturlig paa Skuepladsen."

Jeg

Jeg yttrede den Frygt, at een, vis Bevægelse dog let kunde blive synlig, hvilket maatte forstyrre Conversations-Tonen paa Theatret.

"Hvad kalder De Conversations-Tone?"

Jeg blev forlegen. Endelig sagde jeg: Derved forstaaer jeg det utvungne, naturlige Spil?

"Og hvad kalder De naturligt Spil?"

Det, som er uden Tvang, uden udvortes Pragt i Sprog og Bevægelser.

"Min gode Iffland! De er paa en gal Vei. "Skiodesloshed i Sprog, Bevægelse, Sæder og Væ-"sen kan være eiendommelig for enkelte Charakte-"rer, men Skiodesloshed er derfor ikke Natur. Ma-"homet og Orosman kunne hverken tale, gaae eller "staae som Husfaderen; og denne ikke som Digte-"manden, og atter denne ikke, som den butte Vel-"giører. Helte, i hvis Bryst hele Folkeslags Skieb-"ne ligger, kunne i det Øieblik, da alting staaer paa "Spil, ikke sladre derom i den fortrolige hverdags "Tone, som en borgerlig Familie, naar den taler "om dens Børns Kierlighed. Den, som giver Mi-"thridates i den bedste Conversations-Tone, han "fremviser et Marionet-Spil. Og har vi da den "egentlige Conversations-Tone paa vore Skueplad-"se? Besidde vi den høiere Verdens fine, runde, sik-"kre Tone. Smaa, hurtige, ofte afvexlende Be-

"væ-

"vægelser, Humeurets aldeles frie Spil, et anspændt "eller et dorskt Brug af Legemet, et forslebet, nar- "tikuleret Sprog, Ord, som sluges i hinanden, og "aldeles ingen Hensyn paa Kiøn eller Personer — "det er dog hverken naturligt Spil eller Conversa- "tions-Tone? Jeg advarer Dem for det Pedanterie "overalt at ville vise Fyrsten eller den ulykkelige "Helt; men jeg advarer Dem endnu mere for at "forfalde til hiin misforstaaede Conversations-To- "ne; den dræber alt hvad der er stort og høit."

Hamlet blev giwet, og den store Dag kom, da alt det skulde bryde frem, som saa ofte hævede mit Bryst, som brændte i mit Inderste, som ikke lod mig Roe om Natten, som paa mine landlige Vandringer lod mig i min Siels frydelige Uroe glemme baade Vei og Stie — den Dag, da jeg med denne Begeistring vilde levende fremstille min hele Kunstfolelse i Laertes. — Den store Dag var kommen! Min Tilberedelse var høitidelig, og hver Dag, for Forestillingen var mig en reen Glædes Fest.

Den Scene, hvor Laertes stormer hen mod Kongen, begyndte; og nu saae jeg hverken Lys, eller Publikum eller Skuespiller. Kongen allene stod for mig, og endnu i Dag er det mig ubegribeligt, at jeg har talt, hvad jeg skulde tale, at jeg ikke er

Ild-

bleven ved at tale, hvor jeg skulde tie. Som en Ildstrom styrtede Ordene mig af Munden, en Dods-Stivhed i alle mine overspændte Nerver holdt min Figur naglet fast til den Plads, den havde taget. Jeg følte at jeg var for høirøstet. — Forresten var jeg uden Bevidsthed, og da dette Ildsvælg var udtomt, saae jeg ikke engang Kongen meer, det blev sort for mine Øine. Gnister flammede for mit Syn i dette Mørke, jeg blev svimmel og ravede. Ophelia traad ind; jeg græd af mit inderste Hierte over hende, og først med disse Taarer kom min Bevidsthed tilbage.

Publikum havde giengieldet min Heftighed; men langt fra i Almindelighed, saa at jeg kunde sige til mig selv, som Hamlet, "det er ikke alt som det skulde "være!" Eckhoff sagde til mig: "Naar man da ens "delig vil skrige, saa maa man skrige smukt." Gotter sagde: — "Ih nu! — De var vel høirøstet, og "ikke heftig paa den behageligste Maade. Midler-"tid hvor der skal bryde Ild ud, kommer først Røg "frem."

Hr. Mereau var slet ikke tilfreds med noget af min Rolle, det undtagen, at jeg i min Heftighed ikke havde gaaet omkring paa Scenen.

"De vil jo dræbe Kongen, men ikke fiende "ham ihiel. De har buldret hele Rollen frem, hul- "tertilpulter. Der har vi Deres misforstaaede Na- "turlighed og Conversations-Tone."

Jeg har dog følt meget levende under Spillet; og jeg skal jo overlade mig til min Følelse.

"Ganske rigtig. Men hvilket Udtryk havde De- "res Følelse? Hverken Modbydelighed og Gru for "Fadermordet, eller den høie Beslutning, at drage "Kongen til Regnskab. Jeg saae og hørte intet an- "det, end et ungt Menneske, som gjerne vilde falde "i Hinene og Ørene paa Folk, opvække Forbauselse, "og indhøste Beundring. Alle Registere i Orgelet "vare ude paa eengang, og bruste fort med stort "Buldet uden al Harmonie — saalænge der var "Vind tilbage. Den meest levende Egenkierlighed "og Ærgierrighed stræbte hen mod Maalet, De "brugte Gienstanden kun som en Leilighed til at vise "Dem; men ikke et Øieblik blev jeg vaer, at Gien- "standen havde begeistret Dem for Gienstanden."

Disse Ord bedrøvede mig, dog følte jeg Sand- heden af dem.

"Altid naar De nogensinde skal forestille Siels- "storhed eller høi indvortes Værdighed," sagde Hr. Me-

Mereau, "saa lad den Bevidsthed fremlyse af Deres "Foredrag og Deres Figur: "Jeg er det Arbeide "voren, ieg her har i Hænde." Over denne Grændse "maa De aldrig gaae. Hvad De gior mere, er "tom Pralerie. Og nu, dersom mine Meninger "har overtydet Dem, saa følg dem i nogen Tid, og "kom da til mig igien. Men glem ikke, at De al- "drig hiemme maa foretage Dem noget, eller paa "nogen anden Maade, end om tusinde Tilskuere saae "paa Dem, og kun paa Dem. Derfor skal De ikke "føre et Glas Vand til Munden paa samme Maade, "som Giftbægeret i Tragedien; men De skal altid "tage et Glas Vand saaledes, som man tager det i "et godt Selskab."

Inderlig vort lagde ieg hans Haand paa mit Hierte. Han besvarede min Følelse med sand Godmodighed.

"Og modtag endnu een Lære af mig. Ikke "min Metier, men mange Aars Erfaring har lært "mig den. Det er denne: Publikum har stedse Ret. "— Det har maaskee ofte Uret, men enkelt Mand "kan ikke overbevise det derom — altsaa — forestil "Dem, at Publikum er en smuk Kone, og en smuk "Kone har altid Ret."

Efter et Fierdingaar talte jeg igien med Hr. Mereau. Han roeste min Opmærksomhed og Flid, og sagde, at jeg havde forbedret mig. Længere hen i Tiden havde jeg endnu en Samtale med ham om Lystspillet.

"Ligesaa meget som Mængden af Bevægelser "skader den alvorlige Handling, saa godt fordrager "Lystspillet dem, ja den fordrer dem næsten. Naar "man undtager faa Charakterer, maa den komiske "Skuespiller, ved Hielp af Geſtus kraftig oplive alt, "hvad Anſtændighed tillader at betegne. De ſkionne "Bevægelser vilde ſkade den komiske Gamles og Tie- "nerens Rolle. De ſtore Bevægelser ere Feil, naar "de her anvendes. Det Snurrige, Lystige opnaaes "ved korte, livlige Bevægelser; de underſtotte "Stemmens Afverling, ſom Komikeren med saa ſtor "Fordeel betiener ſig af. Jo mindre De ſynes at "ville være komiſk, jo meer komiſk vil man altid "finde Dem. Skuespillere, ſom ret have ſtræbt at "være komiske, have ſtedſe opvakt megen Alvorlighed "hos mig. — For alting maa De betegne Over- "gangene; herved forſtaaer jeg dem, ſom i Lystſpil- "let ikke ere nedſkrevne af Forfatteren. Digteren "forlader ſig paa, at Skuespillerens Lune ſkal kort "men tydeligt udfore dette ved Pantomimer i Charak-

"te-

"terens Aand. Denne Pantomime maa ikke ville "meer, end blot fuldende eller fortsætte Handlingen. "Naar den udarter til Grimasse, ligner den slet in- "tet, og ofte stoder den."

Hr. Mereau oplyste mig dette med Exempler. Jeg har søgt, dybt at indprøge mig dette, og ofte naar jeg mærkede denne Vei var mig gavnlig, tænkte jeg med inderlig Erkiendtlighed paa ham, som viste mig den.

Hvad han lærte, opfyldte Eckhoff og Schroder!

Men aldrig — aldrig har jeg brugt Speilet, eller studeret Bevægelser. Jeg har følt dem, og saaledes fremviist dem.

Levende Følelse og Øieblikket bestemmer alt, og fører hen til Virkepunneter, som Kunsten, efter min Mening, aldrig naaer.

Derfor, naar jeg har læst, at nogle, i en meget afgiørende Tone, tilskrive en kold theoretisk Beregning det, som kun livlige Nerver og glødende Blod kan frembringe; saa var jeg overbeviist om, at de ei forstaae Skuespilkunstens Væsen, fordi de skrive om den, eller og de gaae til Arbeidet med Uvillie.

Man skal ledes paa Veien; men den, som vilde betiene sig af Veilederen ved hvert Skridt han gior, skulde ikke engang komme saa vidt, at man vilde beholde Lyst til at dadle ham.

Berlin den 28 Maj 1802.

Iffland.

Vor Fritz eller Tratten.

Dramatisk Spil

efter

Kotzebue

af

N. T. Bruun.

Personerne:

Frue Velfred.
Hr. Sommer.
Hans, en Bonde.
Anne, hans Kone.
Fritz, deres Plejeson.

(Skuepladsen forestiller en landlig Egn ved Enden af en Landsbye. Paa den ene Side et Bondehuus; uden for dette staaer et stort Lindetræ, hvorunder er en Bænk. Paa den anden Side er en Deel af Kirkegaarden, indhegnet med et simpelt Giærde, hvorpaa Indgangen (en lav Stakitlaage) er ligeoverfor Bondehuset; Giærdet taber sig i en af de forreste Coulisser. Man seer et Barns Gravhøi med et stort Kors, hvorpaa hænger en visnet Blomsterkrands).

Første Scene.

Hans. Lidt efter Anne.

(Hans kommer fra Baggrunden, med en Spade paa Nakken. Han synes at være træt, sætter sig under Lindetræet, hviler sig paa Spaden, og seer over paa Kirkegaarden).

Anne (kommer ud af Huset).

Er Du der, Fader? Det er sandt, jeg vilde huske Dig paa, at naar Du i Morgen gaaer ind til Byen, saa maae Du ikke glemme at kiøbe en Pidsk eller en Tromme til Fritz.

Hans.

Ja, jeg vilde gierne kiøbe noget til ham hver Uge; men hvor skal vi tage Pengene fra? see, det er Sagen, Moder!

Anne.

Dennegang maae han have det, om vi ogsaa skulde spare det fra vor egen Mund. Jeg vil i fire Søndage ingen Caffee drikke, og Du drikker et Kruus Øl mindre i Kroen, saa gaaer det an.

Hans.

Ja nok da! Du veed, Moder, at jeg gior det gierne. Men hvorfor just nu? det er jo ikke længer, end siden Pintsedag, at han fik et herligt Spilleværk.

Anne.

Jh, Fader, det er jo hans Fødselsdag i Overmorgen!

Hans.

Saa? i Overmorgen? hvad skriver vi da?

Anne.

Den to og tyvende.

Hans.

Nei, Anne, det var salig Fritzes Fødselsdag.

Anne.

Vist ikke, Fader! salig Fritz var født den femte September.

Hans.

Hvor vil Du hen, Moder! denne Fritz, han som lever, han er født den femte September.

Anne.

Nei, nei, Fader! det var jo allerede efter Høstens Tid, da den fornemme Frue bragde os salig Fritz.

Hans.

Du veed ikke, hvad Du siger, Moder. Den fornemme Herre var salig Fritzes Fader, og han kom ved Michelsdagstider.

Anne.

Men husk Dig dog ret om: det er nu fire Aar siden; den fremmede naadige Frue var i dyb Sorg,

Hans.

Hans.

Javist; men det er ogsaa fire Aar siden, at den fremmede Herre overleverede os salig Fritz, og den fremmede Herre var ogsaa klædt saa sort som en Ravn.

Anne.

Jeg troer endnu, at han bragde os den Fritz, som er i Live.

Hans.

Nei, Moder, nei! hans Søn er død, det tørde ieg næsten giøre min Eed paa.

Anne.

Hvordan kunde Du nu det, Fader? de to Børn vare jo saa ganske bitte smaa, da de kom til os, og Du har jo desuden selv tit og mangegange sagt, at Du kunde neppe kiende dem fra hinanden.

Hans.

Javist, det er sandt nok. Men betænk, Moder: husker Du den stakkels unge Kone, da hun sad der og græd, saa den ene Taare ikke kunde bie den anden, og saa var hun saa bleg som et Liig! Naar hun nu engang kommer tilbage, for at hente sin Fritz, og vi saa maae føre hende hist over paa Kirkegaarden — det holder hun aldrig ud.

Anne.

Ak! gid dog begge Fritzerne levede endnu.

Hans.

Ja, Moder! Du har Ret, ja! De søle Meslinger! Men hvordan skal vi da nu bære os ad med Fødselsdagen?

Anne.

Ja, skal vi høitideligholde den to og tyvende i denne Maaned eller den femte September?

Hans.

Veed Du hvad, Moder? jeg tænker det er bedst, at vi høitideligholder begge Dagene.

Anne.

Hiertelig gierne! naar vi kun ikke vare saa meget fattige. Det er saalænge siden, at Forældrene sendte os noget.

Hans.

Aa, hvad siger det! Hvad giorde vi da vel, dersom salig Fritz levede endnu? Vi vilde dog vist heller ikke ladet ham være Stedbarn paa hans Fødselsdag.

Anne.

Nei, for skulde jeg have solgt mit lille Solvkors!

Hans.

Naa, seer Du nu, Moder? Kort sagt, jeg kiører ind paa Torvet i Morgen, og naar jeg kun faaer

faaer min Havre nogenlunde skikkelig betalt, saa skal den stakkels Pog ogsaa have sig en Tromme.

Anne.

Ha! ha! saa trommer han da nok ogsaa saadan, at jeg kommer ikke til at høre Ordlyd! — Men hvor mon han er henne?

Hans.

Aa, han løber omkring henne paa Grønningen. Lad Du ham kun giøre sig saa lystig som han kan.

Anne.

Naar han kun ikke kommer til Skade. Skulde jeg ogsaa miste ham, saa sørgede jeg mig ihiel.

Hans.

Ja, Moder, vi maae dog vel snart miste ham. Om et Aar vilde jo hans Moder hente ham fra os.

Anne.

Eller hans Fader.

Hans.

Men, hvem veed! kanskee de har glemt ham.

Anne.

Kan man da glemme sine Børn?

Hans.

Hm! i fire samfulde Aar har de jo hiulpet dem uden Fritz.

Anne.

Ja, dengang vilde de jo reise udenlands, i fremmede Lande, Gud veed, hvor langt!

Hans.

Kanskee de ere dode.

Anne.

O, — Gud forlade mig min stemme Synd! jeg havde nær sagt: gid det var saa vel! Saa beholdt vi vor Fritz til vor Dødsstund.

Hans.

Nei, Moder, det maae vi dog ikke ønske. Hvad skulde der blive af ham, her, hos os fattige Folk?

Anne.

Du har Ret, Fader. Jeg vil heller være eene paa mine gamle Dage, naar det kun maae gaae ham godt.

Hans.

Men naar nu baade den fremmede Herre og den fremmede Frue kommer tilbage, og de begge to vil have deres Fritz, til hvem af dem skal vi da give ham?

Anne.

Jh, lad Forældrene sørge derfor! Jeg tænker, at dersom jeg var den rette Moder, saa skulde ieg nok kiende mit Barn igien.

An-

Anden Scene.

Fritz. De Forrige.

Fritz. (Han har en lille Kurv med Blomster og en halv færdig Krands i Haanden). Fader! Moder! jo, I skulde bare vide, hvad jeg har seet! Nede hos Præstens, og saa uden for Kroen hos den tykke Kromand! —

Anne.

Naa, hvad har Du da seet?

Fritz.

Nede hos Præstens kom der kiørende en prægtig stor Vogn med fire Heste for. Men Præsten er ikke hiemme. Paa en af Hestene sad der en Postkarl, og reed: hyp! hyp! — han havde en guul Troie paa — og saa blæste han: "Tuterututu!" — det var et rart Horn han havde, kan I troe!

Hans.

Og hvem sad paa Vognen?

Fritz.

Der sad ingen paa Vognen, Fader, for det var jo en Kareth.

Hans.

Hvem sad der da i Karethen, min Pog?

Fritz.

Fritz.

Der sad en Madamme, Fader; ret en loierlig ung Madamme. Hun saae ret saa mild, saa ejegod ud; men Taarerne trillede hende ned ad Kinderne. Var det ikke underligt? hvad, Fader? hvad, Moder?

Anne til Hans.

Fader! for Guds Skyld! —

Fritz.

Saa løb jeg ned og legede udenfor Kroen, og der kom en Mand ridende, og lod den tykke Peer Kromand kalde ud, og spurgde om Jer.

Hans.

Om os?

Fritz.

Ja. Han spurgde om, hvor I nu boede, og saadant noget.

Anne.

Hvad sagde han mere?

Fritz.

Jeg kunde ikke ret forstaae det altsammen. Jeg flyndte mig det bedste jeg kunde, og løb hiem for at fortælle Jer det.

Hans.

Moder, det kommer mig betænkeligt for.

Anne.

Anne.

Ak, Fader! dersom det var dem! —

Hans.

Ryd en Smule op inde i Stuen.

Anne.

Jeg ryster over mit hele Legeme! Jeg kan ingenting giøre.

Hans.

Kom, Moder, jeg skal hielpe Dig. Dersom det er Guds Villie, saa maae vi finde os deri.

Anne.

Misser jeg ham her, saa kan Du gierne begrave mig hist henne ved Siden af den anden.

Hans.

Rolig, Moder! rolig! (de gaae ind i Huset).

Tredie Scene.

Frits (allene).

Ak! hvor saadan en Postkarl dog er lykkelig! han kan ride og blæse i sit Horn saa lang som Dagen er! "hyp! hyp! hyp! Tuterututu! Tuterututu!" (Han gallopperer omkring). Og saa kan han smælde med sin store Pidsk: "Klisk! Klask! Smæk! Smæk!" o, det er et Herreliv! Ja, dersom jeg var

Kon-

Konge, saa fik ingen Lov at være Postkarl, det vilde jeg selv være. Men, kommer ikke der den kionne unge Madamme, som sad i Karethen? — Hvad mon hun vil her? — Kanskee hun har hørt tale om min Bogfinke, og at hun nu vilde kiøbe den af mig. Men det bliver der intet af! Jeg sælger ikke min lille Mads. — Jeg vil dog for Løiers Skyld passe paa, derinde paa Kirkegaarden. (Han springer over Giærdet). Jeg har jo saa endnu ikke hængt nogen Krands paa salig Fritzes Kors. (Han sætter sig paa Gravhøien, fuldender Krandsen og lytter efter).

Fierde Scene.

Frue Velsted og Fritz.

Frue Velsted (kommer ind i heftig Sindsbevægelse; hun seer sig allevegne om, og gienkiender Egnen). Ja! ja! — her var det! — her overlod jeg ham i gode Menneskers Varetægt! — her rakte han sidste Gang grædende sine smaae Hænder ud imod mig. — Jeg maatte vende om igien — trykke ham op til mit Hierte — vugge ham paa mine Arme, til han faldt i Søvn. — Slumrende modtog han min sidste Velsignelse, og mine moderlige Taarer faldt ned paa hans lukte Øine. Slumrende overgav jeg ham til hans Plieforældre, og

flyg-

dygtede — for under en fremmed Himmelegn at søge Trost for hans gode Faders Tab! — Nu kommer jeg roligere tilbage; — I Italiens smilende Egne fandt jeg Mod til at leve — Mod til at leve for mit Barn! — O, maatte jeg dog i denne Hytte finde min Fritz, og finde ham sund paa Legeme og Siel!

Fritz (sagte).

Jeg troer, at hun taler om mig!

Fruen.

Men hvordan er jeg tilmode? Jeg vilde jo flyrte derind — raabe — skrige — hvorfor staaer jeg da nu her og skielver, og har ikke engang Mod til at banke paa?

Fritz (traller medens han binder paa Krandsen). "Endnu kan jeg kun Plougen kiøre" —

Fruen (bliver ham vaer).

Et Barn! — en Dreng — paa hans Alder — o Gud! (hun holder sig op mod Træet).

Fritz (bliver ved).

"Og maae i Skole gaae!"

Fruen.

Hør et Ord, min lille Dreng!

Fritz.

Hvad behager?

Fruen.

Fruen.

Kom hid til mig!

Fritz.

Nei, jeg har ingen Tid.

Fruen.

Hvad bestiller Du der?

Fritz.

Jeg binder en Krands.

Fruen.

Hvem skal have den?

Fritz.

Den skal min gode Broder have, han, som ligger her dybt nede i Jorden. Hver Løverdag binder jeg en frisk Krands til ham og hænger den her paa dette Kors.

Fruen.

Gud! hvilken Sieleangest! — Din Broder er død?

Fritz.

Ja, han er død, ganske død. Vi har ogsaa grædt saa meget for ham! Vi savner ham endnu altid, og saa græder vi, men han kommer ikke tilbage; han er hos vor Herre.

Fruen (stammende).

Hvad hed Din Broder?

Fritz

Fritz.

Han hed Fritz.

Fruen (synker op mod Træet).

Gud i Himmelen!

Fritz (efter et Ophold).

Jeg hedder ogsaa Fritz.

Fruen (med en Straale af Haab.

Du ogsaa? O, kom hid, kiere Fritz! (Hun gaaer med Møie nogle Skridt henimod ham).

Fritz.

Ja, paa Timen. Nu er min Krands færdig. (han hænger den paa Korset og stiger over Giærdet). Naa, her er jeg.

Fruen (lægger sig paa Knæe foran ham, stryger Haarene bort fra hans Pande, og siger med milde Taarer). Er det Dig? er det ikke Dig?

Fritz.

Jo, jeg er Fritz, det kan Hun være vis paa.

Fruen.

Men Din Broder dernede i Graven?

Fritz.

Han hedder ogsaa Fritz; det var saadan en god Fritz, og vi holdt saa meget, saameget af hinanden!

Fruen.

Sig mig: hører Du hiemme i dette Huus?

Fritz.

Fritz.

Ja, der boer mine Forældre.

Fruen.

Moder Anne, ikke sandt?

Fritz.

Jo, ganske rigtig, Moder Anne.

Fruen (trykker ham op til sig).

Det er ham! min Søn! min kiere Fritz!

Fritz.

Hendes Søn? nei, Fritz er jeg nok, men ikke Hendes Søn.

Fruen.

Min eeneste, min kiere Søn! — O, slid Dig ikke ud af mine Arme! jeg er Din Moder!

Fritz.

Nei vist ikke! Min Moder gik nu nylig derind. (Han slider sig los, og løber hen til Hytten). Fader! Moder! kom ud! kom ud!

Femte Scene.

Frue Velsted. Fritz. Hans. Anne.

Hans og Anne (komme forlegne ud af Hytten). See, velkommen, naadige Frue! velkommen!

Fruen.

Fruen.

Kiender I mig endnu?

Hans.

Ja, mæn giøre vi saa?

Anne.

Hun er jo den Kone, som for fire Aar siden bragde os det Barn, som — —

Fruen.

Og dette Barn? — mit Hierte siger mig, at det staaer her for mig!

Hans.

Nei, er det sandt? Ahner det Hende rigtig, at denne Pog er Hendes Søn?

Anne.

Seer Du nu, Fader! sagde jeg det ikke nok? den rigtige Moder kiender ham nok igien.

Fruen.

Hvorfor spørger I endnu? hvorfor svarer I mig ikke? Det er jo dog min Fritz? Ikke sandt, det er jo ham.

Hans.

Javist, javist maae det være ham.

Anne.

Ja, ja; det er ham!

Fruen (holder Fritz i sine Arme).

Mit elskede, mit eeneste Barn!

Fritz

Fritz til Anne.

Moder, hvad vil denne fremmede Madamme mig?

Fruen.

Jeg, jeg er Din Moder!

Fritz.

Nei, nei, jeg lader mig ikke binde noget paa Ærmet! (han peger paa Anne). Der staaer min Moder.

Fruen.

Jeg vil tage Dig med mig, ind i en stor By, i et smukt Huus.

Fritz.

Nei, nei! jeg vil blive her hos mine Forældre! (Anne og Hans græde).

Fruen.

Dine Pleieforældre vil jeg belønne; jeg vil belønne dem rigelig. — Hvorfor græde I, gode Folk?

Hans.

Ak! vi har nu engang vant os saaledes til ham!

Anne (grædende).

Vi kan ikke leve uden det Barn?

Fruen.

Alt hvad Gavmildhed kan gjøre. —

Hans.

Hvad kan det hielpe os?

Fruen.

Fruen.

Jeg skal skaffe Eder en sorgfri Alderdom —

Anne.

Ak! Omsorgen for den kiere Dreng var just vor Alderdoms Glæde!

Fritz (løber hen imod Hans og Anne). Du græder, Moder? Du græder ogsaa, Fader? Vil I lade mig komme bort fra Jer? O nei! gier ikke det!

Siette Scene.

Hr. Sommer. De Forrige.

Sommer (kommer tilsom ind).

Her er Stedet! her var det jeg lod min Fritz blive. — Ah! der ere de jo! Kiender I mig igien?

Hans.

Du gode Gud! — Moder, kiender Du ham?

Anne.

Gud være os naadig! Det er jo den Herre, som bragde os den anden Fritz!

Sommer.

Nu? I synes forlegne? Hvad fattes Jer? Kiender I mig ikke?

Hans.

Jo, gode Herre!

Anne.

Jo, vi kiender Ham nok, gode Herre!

Hans.

Det var jo ham, som for fire Aar siden —

Anne.

— betroede os et Drengebarn —

Sommer.

Min Fritz? Hvor er han? er det denne her?

Fruen (sagte og ængstelig).

Gud! hvad er det!

Sommer.

Siig mig, er det denne lille Dreng?

Hans (med Angest og Forlegenhed).

Hm! ja, det kunde vel være, kunde det —

Fruen (trækker Fritz hen til sig).

Nei, min Herre! det er ikke ham! Dette er min Søn — min Fritz.

Sommer (der først nu seer Fruen).

Madame — naadige Frue — De her! — Havde jeg ikke den Ære at giøre Deres Bekiendtskab i Italien?

Fruen (stedse meget ængstelig).

Jeg troer det — ja — jeg mindes, at jeg har tilbragt mange behagelige Timer i Deres Selskab — men nu — forlad mig — jeg er i saadan en

vold-

voldsom Sindsbevægelse — den Stilling, hvori vi i dette Øieblik befinde os, er saa besynderlig —

Sommer.

Naadige Frue, De synes at have Fordring paa dette Barn?

Fruen (trykker Fritz ængstelig op til sig). Ja! ja, det har jeg! — jeg er hans Moder! — Hans Fader døde for fire Aar siden — jeg var meget syg — Lægerne raadede mig til at reise. — Da De lærte at kiende mig, kom jeg fra Nizza, hvor den dybeste Melancholie i mere end to Aar havde berøvet mig min Forstand — ak, jeg havde endogsaa glemt, at jeg var Moder! — Min spæde Søn forbød Lægerne mig at tage med paa Reisen. — Man anbefalede denne Landsby, hvor Luften var meget reen, og hvis Indbyggere vare gode, ufordærvede Mennesker. — Her lod jeg min Fritz blive — her søger jeg ham igien i Dag — og jeg har fundet ham! han er min! min! — (Hun siger denne Replik med ængstelig Hastighed).

Sommer.

Meget vel, naadige Frue. Men hvorfor er De saa ængstelig? Jeg vil ikke berøve Dem Deres Barn. Jeg søger kun om mit. Jeg mistede ogsaa for fire Aar siden en ubeskrivelig elsket Hustru. Hun efterlod mig en eneste Søn, min Fritz. De

samme Grunde, som De havde til at bringe Deres Barn hertil, bevægede ogsaa mig. Desværre har Krigens Tummel og et haardt Fængsel, hvori en uforskyldt Mistanke bragte mig, holdt mig altfor længe borte fra min Søn. Jeg betroede ham til disse gode Folk. Hvor er han? O, skynd Jer! kald paa ham!

Hans (sagte til Anne, medens han skotter hen til Graven). Moder, vi skal kalde paa ham.

Anne (sagte).

Gud give, at han kunde høre os!

Sommer.

Hvad er det? I ere saa ængstelige? I græder? Tael! for Guds Skyld, tael!

Hans.

Ak, gode Herre! den ene af de to Drenge er død.

Sommer og Fruen (skrige paa engang).

Hvilken af dem?

Anne (vrider sine Hænder).

O Gud! det veed vi ikke! — (Ophold. Forældrene staae med stum Forfærdelse. Med beklemt Bryst og vildt Blik gribe de pludselig begge to efter Fritz).

Som-

Sommer.

Dette er min Søn!

Fruen.

Nei! nei! det er min!

Sommer.

Alderen maae afgiøre det. Denne Dreng kan ikke være mere end syv eller otte Aar. Saa gammel var min Fritz ogsaa.

Fruen.

Mit Barn var heller ikke mere end 3 Aar, da jeg bragde ham hertil.

Sommer (tager hastig sin Brevtaske frem). Her er min Søns Dobeseddel.

Fruen (ligeledes).

Og her er min Søns.

Sommer.

Seer De, naadige Frue! — "Frederik" — Fritz — "født den 5te September."

Fruen.

Læs selv her: — "Frederik — født den 22de August."

Sommer.

Eens Alder. Men derpaa kommer det heller ikke an. Denne Dreng har sin afdøde Moders Lineamenter —

Fruen.

Nei, min Herre, nei! han ligner sin Fader, min afdøde Mand.

Sommer.

Jeg husker een Ting; den vil afgiøre vor Trætte. Jeg hang et Guldkors om min Søns Hals.

Fruen.

Det samme giorde jeg.

Sommer.

Paa mit Kors stod der et S.

Fruen.

Og paa mit et V.

Sommer.

Nu vel an! saa skal vi strax faae det at vide — (han vil rive Fritzes Vest op).

Fruen.

Holdt! holdt! — O Gud! — lad mig blot have et Øieblik Tid til at forberede mig enten paa Henrykkelse eller Fortvivlelse!

Anne.

Ak, Du gode Gud! det nytter heller ikke! da den anden Fritz var død, tog denne Fritz selv sit Kors af, og hang det om sin salig Broders Hals. — "Jeg holder selv saameget af dette Kors," sagde den stakkels Pog; "derfor skal Du have det, min døde Broder!" — Jeg nægte ikke at berøve ham den

sid-

sidste Gave han fik her i Verden, og som Fritz gav af saadant et godt Hierte, og nu ligger begge Korsene i Jorden hos den Døde.

Fritz.

Ja, jeg gav min kiere Fritz mit Kors! — (Atter et Ophold, hvori Forældrene udtrykke deres Fortvivlelse).

Sommer.

Naadige Frue, her er intet andet tilovers, end at lade Naturens Røst tale. Barnet maae selv fælde Dommen. Han vælge Dem, sin Moder; eller mig, sin Fader. Den Anden gaae hen og græde paa den Afdødes Grav.

Fruen.

Ja! — Fritz! kiere Fritz! ikke sandt, er jeg ikke Din Moder?

Sommer.

Kom hid til mig! jeg er Din Fader, jeg vil elske Dig, jeg vil giøre Dig godt, kiere Fritz!

Fritz.

Hvad vil de fremmede Folk mig? Jeg har jo allerede Forældre, gode Forældre — der staaer de begge to — (han løber hen til Hans og Anne). Jeg vil ingen andre have.

Sommer.

Fritz, een af os maae Du vælge.

Fruen.

Her kan Du ikke blive.

Sommer.

Vælg mig, kiere Søn!

Fruen.

Bliv hos mig, mit Barn!

Fritz.

Nei, jeg vil ikke være hos dem! jeg vil blive her hos mine andre Forældre. — Fader! Moder! ere I ikke mine Forældre? — Holder I ikke mere af mig? — hvad har jeg giort, hvorfor I ikke mere vil være mine Forældre? Du, kiere, kiere Moder! Du lovede mig jo saa tit, at jeg skulde altid være Din Søn; — det lovede Du mig mangegange den Dag Broder Fritz blev lagt ned i Jorden — og nu vil Du lade mig komme til fremmede Folk. — Fader! Moder! jeg kunde aldrig forlade Jer, og I vil forlade mig. Nei! nei! — O, jeg er bange for de fremmede Folk (han løber ind i Hytten).

Anne (vrider sine Hænder).

O, hvad skal vi giøre! hvad skal vi giøre!

Hans.

Vor Herre veed det! jeg kan ingenting sige!

Sommer (heftig).

Barnet er mit!

Fruen

Fruen (paa samme Tid).

Barnet er mit!

Sommer.

Mine Rettigheder maae blive gieldende.

Fruen.

Kan Deres Rettigheder nogensinde udslette det hellige Navn, som Naturen, som Himlen selv har skrevet i en Moders Aasyn?

Sommer.

Barnet er mit! Han vil komme til at trænge til mig. I Moderens Arme er Sønnen et Barn, for at blive Mand maae han komme i mine. Jeg er hans Fader!

Fruen.

Nei, nei! Almægtige Gud! man vil berøve mig det, som er mig kiereſt i Verden! — man vil rive mit Hierte ud af mit Bryſt! Nei! dette Offer faaer I aldrig af mig! Jeg vil have mit Barn. De kan ikke elske ham saa høit som jeg! det kan ingen! ingen! Jeg vil anraabe Guds og Menneskenes Retfærdighed, og naar Retten seer mine blodige Taarer, skal den have Medynk med min Smerte. O, mit Barn! mit Barn! (hun synker om paa Bænken under Træet).

Sommer.

Jeg føler Deres Forfatning, Frue — men — Taarer ere ikke Grunde.

Fruen.

O! det er jo mine eneste Vaaben!

Sommer (med Følelse).

Jeg kan ikke fraſige mig det Væſen, ſom — —

Fruen (reiſer ſig).

Det er min Søn! o, troe mig: det er min Søn! — Kan De nægte mine Taarer den Skabning, ſom jeg har ſkienket Lyſet? Min Kierligheds Frugt, Gienſtanden for mine bange Sorger, det Barn, ſom har koſtet mig Smerter, ſom jeg i ſin Fødſelsſtund trykkede op til min Barm, ſom jeg har bedækket med tuſende, tuſende Kys, og vædet med mine Taarer! Hans Blod er mit, hans Liv er mit; der er intet Baand, ſom jo forener ham med det Bryſt, der har ernæret ham, med det Hierte, hvorunder han har hvilet, og ſom ſtedſe har elſket ham ſaa undſigelig høit! Jeg modtog jo hans første Kiertegn, i mine Øine læſde han Modernavnet, og hans første barnlige Stammen gav mig det. Hans Siel, hans Hierte, alting tilhører mig! Min Herre, afſtaae fra Deres ubillige Fordring! Lad mig beholde mit Barn! (hun knæler, og Sommer vil løfte hende op). O Gud! jeg har liidt ſaameget for ham!

Hvad

Hvad kan sættes i Ligning med en Moders Ømhed, en Moders Ømhed og Smerter? — (Sommer vender sig bort fra hende i heftig Bevægelse). De hører mig ikke — De vender Dem bort fra mig — (hun springer op). Velan! min Søn er alt, hvad jeg eier i Verden, han hører mig til. Jeg gaaer ind, tager ham i min Favn, trykker ham tæt op til mit Hierte! Ingen skal kunne rive ham ud af mine Arme; den, som vil skille os ad, maae sønderslide os, og Himlen, som i denne Stund hører mig, og seer min Fortvivlelse, tør ikke adskille det, som Kierlighed og Gud har giort uadskilleligt! (Hun iiler ind i Hytten).

Syvende Scene.

Sommer. Haus. Anne.

Sommer.

O Gud! det er for meget!

Haus.

Det er en Kone, det!

Anne.

Er hun ikke Pogens Moder, o Gud, saa fortiente hun at være det, for hun elsker ham som en Moder!

Sommer (efter et Ophold).

Har I da slet intet Kiendetegn, hvoraf man med nogen Rimelighed kunde slutte sig til, hvem af os Barnet tilhører.

Hans.

Nei, slet intet, gode Herre! De ere voxet saadan op med hinanden, at — —

Sommer.

Men de Klæder de havde paa, dengang I fik dem?

Anne.

Det var hvidt Toi.

Sommer.

Men stod der da intet Navn paa det?

Anne.

Jo, det gjorde der sagtens; men de skiftedes til at gaae med det. Vi gjorde aldrig nogen Forskiel paa dem, hverken i det ene eller i det andet.

Hans.

Nei, vi holdt ligemeget af dem begge to.

Anne.

Som om det kunde være vore egne Børn!

Hans.

Og de gjorde os samme Skiel. Gode Herre har selv seet, hvor heit Pogen elsker os.

Som-

Sommer.

Ikke høiere, end jeg formodede. Just derfor kiøbde jeg dette Gods i forrige Uge. Jeg vilde selv boe her, og saa kunde Fritz hver Dag komme til sine Pleieforældre.

Anne.

Han har kiøbt dette Gods, gode Herre, og han vil boe her, og lade os beholde Fritz? O Gud! Han er Barnets Fader! det er han ganske vist!

Sommer.

Gud give, at vi maatte finde noget Spoer! eller at en høiere Haand vilde vise mig en Udvei ud af denne Labyrinth! (Han holder Haanden for Panden).

Ottende Scene.

Frue Velsted. Hr. Sommer. Fritz. Hans. Anne.

Fritz (løber for Fruen).

Nei, nei; jeg vil ikke blive hos hende! Jeg vil ikke ind til Byen! jeg vil blive hos Fader og hos Moder — jeg skal sige det til vor Præst! (han løber henad Landsbyen til).

Fruen (synker om paa Bænken ved Træet). O Gud!

Anne.

Fritz! Fritz! hvor vil Du hen?

Hans.

Vi maae hente ham tilbage, Moder! kom med!

(de gaae).

Niende Scene.

Hr. Sommer. Frue Velsted.

Sommer (efter et Ophold).

Naadige Frue, dengang Hændelsen bragde os sammen paa Comer-Søens skiønne Bredder, og vi i saamange Uger samlede nod Naturens Yndigheder, hvem skulde dengang have tænkt, at en hellig Naturens Følelse engang vilde adskille os paa en saa skrækkelig Maade!

Fruen.

Jeg anklager Dem ikke, min Herre; men De foler vel selv, at jeg maae hade Dem.

Sommer.

De betiener Dem af et haardt Ord.

Fruen.

Den bitreste Følelse indgiver mig det. Det er Dem, som røver mig mit Alt, som vil myrde mig!

Sommer.

Maae jeg ikke sige det samme om Dem? Men alligevel er der intet Had i min Siel.

Fruen.

Den moderlige Kierlighed er stærkere, end den faderlige. Tusende Ting skienke Manden Erstat-

ning;

ning; Moderen finder ingen Erstatning for et tabt Barn! — O, min Herre! vær ædelmodig! vær barmhiertig! lad Deres Rettigheder fare!

Sommer.

Aldrig!

Fruen.

Troe Moderhiertets Stemme: det er min Søn! min Søn!

Sommer.

Men naar nu Faderstemmen taler med lige Styrke i mit Hierte?

Fruen.

Nu, saa domme Gud, som seer min Sieleangest!

Sommer.

Hvad er Deres Beslutning?

Fruen.

Jeg giver ikke Slip paa mit Barn!

Sommer.

Jeg ikke heller.

Fruen.

Jeg henvender mig til Retten.

Sommer.

Hvad kan den giøre i denne Sag?

Fruen.

Kongen skal høre en fortvivlet Moders Skrig!

Som-

Sommer.

Er Kongen en Gud? kan han løse denne Gaade? eller skal et Magtsprog giøre det? — Nei, naadige Frue! lad os ikke bedrage os selv. Sagen er saa indviklet, at ingen menneskelig Forstand kan opløse den.

Fruen.

Gud! hvad skal der da blive af mig!

Sommer.

Jeg seer kun een Udvei.

Fruen (hastig).

Og den er?

Sommer.

Forend jeg forklarer mig tydeligere, maae jeg bede Dem, at De vil huske paa vor høist besynderlige Stilling, dersom muligt et og andet af hvad jeg vil sige, skulde forekomme Dem underligt. Jeg nødes nu til at sige Ting, som jeg — maaskee aldrig — i det mindste først meget tydigere vilde have sagt.

Fruen.

Hvad De vil, min Herre; hvad De vil. Naar det kun kan berolige Moderhiertet.

Sommer.

Jeg eiede engang en meget elskværdig Ægtemage. Hendes Død bøiede mig dybt — dybt! — og Fortvivlelsen jog mig ud i den vide Verden.

Fruen.

Fruen.

De fortæller min egen Hiſtorie.

Sommer.

Jeg vilde aldrig, aldrig mere gifte mig; jeg vilde blot leve for mit Barn!

Fruen.

Saaledes følde jeg ogſaa.

Sommer.

Jeg bekræftede det ikke med Eder, men jeg følde det dybt.

Fruen.

Ja!

Sommer.

Forgieves prøvede Tiden ſin Magt paa mig. To Aar randt hen i en mørk, menneſkefiendſk Stilhed. Ikke engang Naturens majeſtætiſke Scener vare iſtand til at vække min ſønderknuſte ſlumrende Siel.

Fruen.

Det er min inderlige bittre Sorg De der afmaler.

Sommer.

I denne Tilſtand var jeg, da vi lærte at kiende hinanden i Italien. Deres ſtille Kummer, Deres levende Følelſe, ſom ofte imod Deres Villie brød ud ved Synet af den herlige Natur, tuſende

Smaa-

Smaatræk af Deres Hjerte, Deres mangfoldige Aandsfortrin, som De ikke kunde skiule: alt dette gav mig for første Gang igien Interesse for mit Væsen uden for mig. (Efter et lidet Ophold). Naadige Frue, jeg vilde ønske, at De endnu engang kunde svare mig, at det er Deres egen Historie jeg her fortæller.

Fruen.

Jeg beder Dem: bliv ved.

Sommer.

Jeg var heller ikke blind for Deres Skiønhed. Skiønhed kan vel ikke læge et Hjertes Saar, men den kan lindre Mandens Smerte. Ja, lad mig tilstaae alleting! Een eller to Gange blev jeg overrasket af den Tanke: at De var det eneste Fruentimmer, som kunde erstatte mig min Luises Tab.

Fruen.

O, min Herre! det hører ikke hertil. Kom til Sagen.

Sommer.

Jeg henlevede næsten to Maaneder i Selskab med Dem. Det var blide, usædvanlig glade Dage for mig. Vi bleve skildte ad. Min Tungsindighed kom tilbage; Deres Billede blev ikke udslettet af min Siel; men det skienkede mig ingen Trøst mere. Jeg ønskede allerede, at kunne glemme Dem igien,

da

da jeg nu atter faaer dem at see. De forlanger at være Moder til mit Barn, som jeg — om det endog kun var en sød Drøm — fuldt og fast troer er mit Barn. Vi har begge lige Rettigheder. Intet Menneskes Visdom kan afgiøre vor Tvætte. Hvad er da vel naturligere, end den Tanke: — Deel dine Fader-Rettigheder med hende — og beed hende at deele sine Moder-Rettigheder med Dig. Om Drengen hedder Sommer eller Velsted, det er det samme. Han faaer ingen Stedfader, og ingen Stedmoder. Vi ville begge elske ham, som vort eget, eneste Barn! Naadige Frue, nu har jeg udtalt. Tael nu De. Lad Deres Fornuft overveie, — og Deres Hierte fælde Dommen.

Fruen (efter et Ophold).

Jeg begriber rigtig nok, at — Deres Forslag er det eneste Middel til at forene vore Fordringer; men — skal jeg hykle Kjerlighed for Dem.

Sommer.

Nej! det skal De ikke! jeg tilstaaer ogsaa reent ud: det er ikke Kjerlighed, som taler af min Mund. Men jeg har inderlig megen Hojagtelse for Dem, og jeg foler, at jeg kan og vil elske Dem. Dersom det ved vort tidligere Bekientskab er lykkedes mig at vinde Deres Agtelse, saa er jeg tilfreds.

Fruen.

Fruen.

Jeg troer, at jeg allerede dengang gav Dem Beviser paa min Agtelse.

Sommer.

Nu velan da! i Guds Navn! Saamangen Forbindelse knyttes af Egennytte — her forer en ædlere Bevæggrund to gode Mennesker sammen. Naar faderlig og moderlig Kierlighed endogsaa ofte forene to ulige stemte Siele i deres Barn; hvorfor skulde den da ikke ogsaa bringe to lige stemte Hierter nærmere sammen? — Kom — ræk mig Deres Haand — og sig: vor Fritz.

Fruen (staaer med bortvendt Ansigt, tørrer sine Øine, og rækker ham Haanden). Vor Fritz!

Sommer (trykker hendes Haand med Hiertelighed til sine Læber). Pagten er sluttet. Den hviler paa fast Grund, ikke paa Lidenskabens Flyvesand.

Fruen.

Hvor er vor Fritz?

Sommer.

Jeg seer ham komme med sine Pleieforældre. Allerede nu at skille ham fra dem, det vilde være grusomt. Jeg har kiøbt dette Gods. Min

gode

gode tilkommende Kone, vil Du boe her i landlig Stilhed?

Fruen.

Ja, hiertelig gierne!

Tiende Scene.

De Forrige. Hans. Anne. Fritz (som græder).

Hans.

Her er den lille Deserteur. Det kostede os Umage nok, at faae ham til at begribe, at han ikke kan blive hos os længer.

Anne (med et Suk).

Og at vi ikke ere hans rigtige Forældre.

Fritz.

Jo, jo! I ere mine rigtige Forældre! I elsker mig, I gior mig Godt; jeg elsker Jer igien; hvorfor vil I forskyde mig?

Anne.

Af! han knuser mit Hierte!

Hans.

Stille, Moder! vor Herre har paalagt os en haard Prøvelse.

Fritz.

Nei, jeg gaaer ikke fra Jer! Og naar jeg ikke længer maae være derinde hos Jer, saa lægger jeg mig derned i Jorden hos min Broder.

Fruen.

Vær rolig, min kiere, gode Fritz! vi vil blive her allesammen hos hinanden.

Fritz.

Er det rigtig sandt?

Sommer.

Du skal ikke gaae længer bort fra Dine gode Venner (han peger paa Bønderfolkene) end op paa Herregaarden.

Fritz.

Paa den naadige Herre paa Gaardens Herregaard?

Sommer.

Ja, mit Barn!

Fruen.

Saa kan Du hver Dag i et Øieblik være hos Dine kiere Pleieforældre.

Fritz.

Ligesaa tit som jeg vil?

Sommer.

Ja, ligesaa tit som Du vil.

Fruen.

Men Du maae ogsaa holde noget af Din ny Fader og Din ny Moder.

Fritz.

Ja to Fædre og to Mødre; det kan lade sig høre!

Hans og Anne (forundrede).

Gode Herre — gode Frue —!

Sommer.

I ere forundrede? (Medens han rækker Fruen sin Haand). Hun bliver min Kone.

Hans og Anne.

O, Gud skee Lov!

Fruen.

I gode Mennesker, I har erhvervet Jer hellige Rettigheder til dette Barn; helligere Rettigheder, end hans Forældre. Han skal engang lukke Jeres Øine.

Anne.

O, nu har De lettet en tung Steen af mit Hierte!

Hans.

Gud velsigne Dem!

Fritz.

O, gid dog bare Broder Fritz levede endnu! Men nu tør ieg jo gierne plukke Blomster oppe i

den

den naadige Herres Hauge, tør jeg ikke? saa skal ogsaa Krandsene faae ganske andre Øine at see med, end den der nu hænger. (Han peger paa Graven).

Sommer.

Er det hans Grav? — O, kom! kom! leed os derhen. (Han tager Fritz ved den ene Haand, Fruen ved den anden, og trækker dem hastig hen til Graven). Her, kiere Fritz! læg vore Hænder sammen her! (Han knæler paa Graven, medens han omfavner Frue Velsted). Du slumrende Engel! Det er jo Dig, som forener os! Paa Din Grav sværger jeg min Hustro inderlig Kierlighed!

Frue Velsted (synker ned i hans Arme).

Anne og Hans (løfte Hænderne med Andagt op mod Himmelen).

Fritz (kaster sig paa Graven og raaber ned). Broder Fritz! Broder Fritz! glæd Dig med os! Ak! han er ikke dernede i Jorden. Fader og Moder siger: han er hist oppe. (Han reiser sig, og udbreder Armene imod Himmelen). Nu, det er ligemeget! hvor Du endog er, Broder Fritz — o, saa glæd Dig blot med os!

(Dækket falder).

Biographien.

Træk af Kemble's Biographie.

Jeg har, siger Reichardt i sine Breve fra Paris, giort et meget interressant Bekiendtskab med den store engelske Skuespiller Kemble, en Broder til den store Skuespillerinde Mrs. Siddons. Jeg traf ham i Museets Gallerie — hvor jeg allerede har giort mange interessante Bekiendtskaber, især med fremmede Damer — og kiendte ham strax af hans meget lignende Portrait, som jeg for flere Aar siden saae i Hamborg, malet af den fortræffelige franske Portraitmaler Monnier. Saavidt jeg mindes, var han der malet i Coriolans Rolle, og Ligheden maa være saameget mere træffende, som jeg af hiin Erindring strax gienkiendte Originalen i almindelig, borgerlig Dragt, og uden at vide, at denne mærkværdige Mand for nærværende Tid var her i Paris. Han har et saare herligt Ansigt, meget aabnere, bevægeligere, rigere paa Udtryk, og meget ædlere end Talmas *) Aasyn; ogsaa hans Taleskemme er

*) For nærværende Tid den berømteste franske Tragedieskiller.

langt skionnere. Hans Figur er snarere undersætsig end stor, og synes allerede nu at være for syldig for heroiske Roller. Han talte med Liv og Varme, og tillige med en behagelig Munterhed. Meget ofte erindrede han mig om vores Fleck *), hvem Naturen ogsaa havde udstyret saa herlig, og hvem den meente det saa vel. Desværre! han forstod ei selv at benytte og uddanne dens Gaver. Det er et sandt Tab for mig, at Kemble i Morgen eller Overmorgen igien gaaer tilbage til London, og at jeg ikke for har giort hans Bekiendtskab.

Navnet Kemble har i Dag bragt mig til at kiøbe et ganske nylig udkommet Verk, som indeholder ret behagelige og godt skrevne korte Biographier af de navnkundigste nu levende Engellændere. Originalen er engelsk, men den franske Oversættelse lader sig liesaa godt læse som Originalen. Titelen er: Mémoires historiques & critiques sur les plus célèbres personnages vivans de l'Angleterre. Kemble og hans ædle Søster staae der midt iblandt de politisk store Navne: Fox, Pitt, Lansdown, Nelson o. fl., ligesom Garricks og Händels Gravminder i West-

*) Skuespiller i Berlin. Død der for faa Aar siden. Denne mærkværdige Mands Biographie skal komme i næste Aargang.

Westminster Abbedie staae midt iblandt Kongernes og Statsstyrernes. Det er heel mærkeligt for os Musici, at ikke en eneste engelsk Tonekunstners Navn staaer i denne Samling af disse den nyere Tids berømte Navne, eller blandt hine Monumenter. Den Bemærkning er maaskee ikke uvigtig, at i Engelland har af alle skionne Kunster kun Skuespilkunsten og den dramatiske Digtekunst store og berømte Navne at opvise; og at Engellænderne ere ganske nationale i denne Kunst, hvis Fremstillelser kun ganske kunne erkiendes og vurderes af Nationen selv

Kembles korte Biographie indeholder allehaande Omstændigheder, som vidne om et afgiort dramatisk Talent, og har megen Lighed med Iffands Ungdoms- og Dannelses-Historie. Endskiondt Kemble's Fader selv var Directeur for et Selskab, og undertiden lod sin Søn spille Børneroller, bestemte han ham dog ikke til Theatret, men til den geistlige Stand. Han lod ham opdrage paa en katholsk Høiskole i Staffordshire, og sendte ham derpaa til det engelske Collegium i Douai. Som Dreng og Yngling udmærkede han sig ved sin stærke Hukommelse, og sin lette, yndefulde Elocution. Men da han endnu neppe havde fyldt sit tyvende Aar, og nu snart skulde træde ind i en geistlig Orden, forlod han Collegiet og sine Studeringer, og gik hemmelig tilbage

til Engelland uden sine Forældres Samtykke. Han ilede lige til Breeknack, hvor hans Faders Selskab just spilte, men blev modtaget af ham med megen Kulde; han vilde aldeles ikke give det unge Menneske nogen Understøttelse for Fremtiden. Truppen var imidlertid saa hiimodig, at den aabnede en Subskription for Yngtingen, og med Nod og Neppe underskreev Faderen sig for en Guine.

Nu betraad Kemble adskillige smaa Provinsial-Theatre, og forenede sig engang med en Direkteur for et lidet Selskab, for at moere Publikum paa en ganske egen Maade. Kemble underholdt Forsamlingen med Veltalenheds-Kunster, og hans Kammerat moerede dem med alleslags Taskenspiller-Kunster. Kemble digtede paa samme Tid sit Sorgespil: Belisaire, og et stort Digt, kaldet: Barmhiertighedens Pallads.

Uagtet man paa den Tid bemærkede et ganske overordentligt Phlegma hos ham, viste han dog bestemt Talent for Kunsten, og giorde raske Fremskridt. Fra de smaa National-Theatre træder han lidt efter lidt over paa Skuepladsene i Worcester, York, Edinburg og Dublin, og endelig i Aaret 1783 paa Drurylane's Theater i London, paa hvilket hans Søster allerede straalede i fuldeste Glands. Han træder først frem i Hamlets Rolle, og gior den

meest

meest glimrende Lykke. Hans Biograph siger meget betydningsfuldt: Et Slags religios Gysen, som hans Holdning og Udtrykket i hans Physiognomie udbredte over alle Tilstædeværende, syntes i høi Grad passende med Rollens Character. Han forsikrer derpaa, at Kemble har siden spillet Rollen utallige Gange, og altid udviklet nye Talenter deri, saa at hans Hamlet nu ansees i Engelland for det Høieste, Fuldkomneste og Sandeste, Skuespilkunsten nogensinde har frembragt Alle de øvrige Roller, han hidindtil har spillet, har han stedse fremstillet paa en udmærket Maade, og i nogle er han høist sublim; man anseer i Engelland hans Coriolan, Macbeth, Octavia, Beverley, Othello og Kong Johan for de fuldkomneste Kunstværker. I klagende og ømme Roller, og i Richards og Macbeths høieste Raserie, finder hans Kunstdommer ham ikke sand og stærk nok. Dette, forenet med den mærkværdige Omstændighed, at han aldeles ikke sammenligner ham med Garrick, i hvis Hoved-Roller der sikkerlig var anbragt meget Charlatanerie for Mængden, er vel et Beviis baade for Kunstneren og Kunstdommeren, som desuden ogsaa bebreider ham, at han uophørlig stræber efter Originalitet. Det er endnu en interessant Omstændighed, at Kemble (ligesom fordum ogsaa Fleck) først sang og spilte i den ko-

miſke Opera, og at Muſikdirektøren aldrig var i Stand til at holde ham i Takten. Kemble har ſiden ogſaa ſkrevet nogle Farcer, f. Ex. Projekterne, og Saddelen; han har ogſaa ſkrevet en Lodoiska efter Louvets Roman; og moderniſeret et gammelt Stykke: de forelſkede Beſlægtede. Som Theaterdirecteur for Drurylane har han ikke giort megen Lykke, fordi han ikke, ſom andre, i Valget af Stykker, har vildet rette ſig efter Mængdens ſlette Smag.

Jeg kunde ikke faae Kemble til at rykke ud med Sproget om det nuværende franſke Theater; vi vare omgivne af en alt for talrig Forſamling; men andre have ſagt mig, at han erklærede den naive komiſke Skuespiller Brunet *) for den ſtørſte Skuespiller i Paris.

*) Skuespiller ved Theatre Montanſier; iſær beromt i Jocriſſes Rolle. Denne naive Character forekommer i mange Situationer i mange ſmaa Stykker, f. Ex. une heure de Jocriſſe, le desespoir de Jocriſſe; le mariage de Jocriſſe o. ſ. v.; Reichardt ſiger om Brunet, at overalt, hvor han kommer frem i denne Character, er han aldeles original, uopnaaelig, ſaa aldeles Natur, at intet videre lader ſig ſige om ham, men man maa ſelv ſee ham.

Molé.

Efter en lang og grusom Sygdom har den franske Skueplads i Aar (1802) mistet den Mand, som dens Kunstnere kaldte Fader, og der saavel i Betragtning af Alder, som af Genie og Talent, af Publikums fortiente Yndest og den ærligste Hengivenhed havde grundet Ret til at kalde dem sine Børn. François René Molé døde den 30 Frimaire, og efterlod sig en umaadelig Tomhed i alle de forskiellige Fag, han saa fuldkommen havde opfyldt.

Han var født af skikkelige Forældre, som han mistede i sit 14de Aar; og i Samfund med sin ældre Broder Molé d' Alainville, som han var bestemt til at overgaae, betraadte han allerede tidlig Thalias Tempel. En uimodstaaelig Lyst drev ham; han blev opmuntret af adskillige Beskyttere, hvoriblandt man især maae anføre Blondel de Gagny, Intendant over Financeerne, i hvis Contoir den unge Molé var ansat med en Gage af 800 Franker. Blondel fandt ham der en Dag staaende paa Bordet som paa et Theater; Bordteppet havde han fastet over Skuldrene som en Toga, og nu declamerede han for Stolene, som vare hans Publikum. Blondel smilede over det unge Menneskes Enthusiasme, men lod ham hæve sin Gage i al den Tid han gior-

de sine Prøve-Roller. Molé spilte først paa et Privat-Theater med Augé, Feuilli, Lekain: Grandval, Bellecour, Duménil, Clairon vare hans Mønstre. Det varede ikke længe, inden han debuterede paa den franske Skueplads; dette skedte den 7 November 1754. Molé var dengang over 19 Aar. Nu reisde han efter almindelig Skik og Brug omkring i Provindserne, og spilte først efter fire Aars Forløb igien i Paris, hvor han viisde sig som Andronicus. Han høstede Bifald i alle de forskiellige Roller han udførte, og nu blev han inden faie Tid antaget ved den franske Skueplads. Det var i Aaret 1761; og fra dette Tidsrum, i en uafbrudt Bane af 40 Aars Bestræbelser, har Molé, den utrætteligste og meest almeene Skuespiller, hvis Navn Theatrets Aarbøger nogensinde har bevaret, udtømt alle Repertoirets Fag, understøttes alle de nye Stykker, og oplivet alle de gamle: han opfyldte paa eengang Bellecours og Lekains Pladser; da Preville døde, faldt de fleste af denne Konstners Roller i Molés Lod; han spilte hver Dag og næsten hver Dag i to Stykker. Kierlighed til Konsten og Ærbødighed for de store Mestere tilskyndede ham at spille i ethvert af Molieres Stykker, endogsaa paa de Dage, da Skuespiller-Selskabet var sikkert paa, kun at faae et saare lidet Antal Tilskuere. Det var blot hans svage Helbred, der

holdt

holdt ham borte fra Skuepladsen. Da en svær Sygdom i Aaret 1766 satte hans Liv i Fare, erkyndigede Parterret sig hver Aften om hans Befindende, og dette var ligeledes Tilfældet i den Sygdom, som berøvede Publikum denne store Skuespiller.

Vi ville forsøge her at paaminde dem, der have kiendt ham, om hans Person og hans Talent, og at skildre begge Dele for dem, der blot have kiendt hans Rygte.

Molé var over Middelstørrelsen; hans Skabning var ikke fuldkommen skiøn, men den var meget tækkelig. Enkelte Dele i hans Figur kunde have været smukkere, men det Hele var indtagende. Et naturligt Ynde var udbredt over alle hans Bevægelser; der laae Blidhed i hans Physiognomie; hans Aasyn robede et ærligt Hierte; hans Væsen var værdigt uden Affectation, og hans Gang var fri og let. Han tog og maatte tage sin Tidsalders elskværdigste Mænd af Stand til Mønstere; men det varede ikke længe, inden de kunde gaae i Skole hos ham; og Marquien i Poinsinets Cercle var snart omringet af Hofmænd, der kappedes om, hvem af dem bedst kunde efterabe hans fornemme og galante Tone.

Molés Organ var ikke meget behageligt, men det havde lette Boininger. Han besad den reneste

Diction, hans Foredrag var inderligt og sjelfuldt; hans Hierte havde dyb Følelse, hans Varme var henrivende, og ingen dramatisk Situation var stærk nok for hans Energie; maaskee har aldrig nogen paa Skuepladsen vidst at tale med mere Fornuft og Grundighed til Mandfolkene, og med en finere Høflighed, en anstændigere og elskværdigere Tone til Fruentimmerne. For at finde det Latterlige, som det var hans Pligt at male i Giække-Rollerne, maatte man lade sin kolde Forstand borttage den Fernis af Ynde og Elskværdighed, hvormed han vidste at forskionne dem. Maaskee var dette en Feil, men denne Feil maae dog ganske og aldeles tilskrives Molés særegne Organisation: det var en medfødt Egenskab hos ham, at han aldrig kunde spille nogen Rolle, uden at interessere og behage i den.

Man har giort Molé den Bebreidelse, at han ogsaa havde dette Giækkevæsen og en vis høffærdig Tone i det daglige Liv. Han maatte vel have en Feil, siden han var Menneske; men hvor vel vidste han ikke at oprette dens sørgelige Følger? Et Øieblik Kulde, vel endogsaa Uhøflighed imod Colin d' Harleville, betalde han med femten Aars Flid, Stræben, Iver og Hengivenhed. Han hævnede

nede sig ikke over de Bièvres bidende Spog *), uden ved at lade hans Forfører giøre Lykke. Hvor er den Skuespiller, som han har nægtet Raad og Veiledning? hvor er den, som han har ladet føle Inferiorität eller Afhængighed? I Øvrigt hørde denne Lyde, samt Qdselhed, som pleier at være forenet dermed, til hans Konstes Natur, til hans udmærkede Talent, ja endogsaa til den Kreds, i hvilken han levede: men hvad der ene tilhørde ham og hans Hierte, det var, at være erkiendtlig, velgiørende, høimodig, en god Broder, en ærlig Ven og en varm og uegennyttig Beskytter.

Molé har aldrig fremstillet sig som Instructeur eller Lærer i en Konst, som han ikke havde Begreb om kunde læres; men alligevel fortiener han Tak, for at have dyrket det naturlige Talent hos Mademoiselle Doligny, hvis Navn Konstens Yndere al-

*) De Bièvre, som er bekiendt for sine vittige, men tillige bittre Indfald, besøgde engang Molé i en Sygdom. I det Øieblik han traadte hen foran Sengen, raabde han, i det han pegede paa Molé: Ah! quel fat alité! Ah! hvilken sengeliggende Giæk! — Naturligviis kom det an paa Udtalen, i hvad Mening man vilde tage disse Ord, da de Bièvre kunde paastaae at have sagt: Ah! quel fatalité! Ah! hvilket sørgeligt Uheld!

drig ville nævne uden Glæde — hos Mademoiselle Fanier, en ypperlig Soubrette — hos Mademoiselle Candeille, hvis Talent man virkelig har nedrevet for meget, og som man har giort modlos midt i hendes Bestræbelser — hos Madame Raymond, en elskværdig Skuespillerinde, der blev alt for lidet bekiendt, og hos Madame Cheron, som den lyriske Tragedie længe vil beholde i kier Erindring.

Molé havde ellers studeret sin Konst noie nok, for med Held at kunne skrive Resultatet af sine Jagttagelser. Døden vilde ikke i denne Henseende have berøvet os Alt, dersom han havde efterladt os nogle Manuscripter. Hans Anmærkninger over Mademoiselle Dangeville og over Lekain; hans Taler ved det franske Theater-Aars Begyndelse og Slutning indeholde Træk, som vise hvad man kunde have ventet sig af ham, dersom han havde dyrket dette Studium med mere Iver. Han lod opføre et lille Stykke, som hed Feiltagelsen, der gjorde Lykke; han skrev Vers, og endogsaa ret smukke Vers, ikke at tale om dem, som vare Frugter af hans Forbittrelse paa Decharnois, Redacteur for Theater-Journalen i hans Tid.

Denne levende Følelse for ubillig Dadel beholdt Molé, endogsaa dengang han uden Forfængelighed kunde tilstaae for sig selv, at ingen kunde

sæt-

sættes i Ligning med ham, og at han var kommen til den Grad af Fuldkommenhed, Menneskt kan opnaae. Han havde endogsaa den Svaghed, at lade sig saare af de Personligheder, Fornærmelser, utroligt Bebreidelser, der tilfoiedes ham af en nyere Journalist, der ikke, som Decharnois, kunde undskyldes af sin Alder. Paa Dodsleiet talde han om Skuepladsen og sine Camerader med Deeltagelse, om Publikum med Erkiendtlighed, men om Journal des Debats med Smerte og Urolighed.

Molé døde som Medlem af det franske National-Institut; hans Liigfolge var et Samfund af Parises udmærkede Lærde, Videnskabsmænd og Konstnere. Monvel holdt en Tale, som han foredrog med Værdighed og et vart Hierte; Borgeren Maherault anbefalede Frankerigs Scipio den franske Roscii Familie, og Skuepladsen har allerede afdraget en Deel af sin Gield ved en Handling, der vidner ligsmeget om Erkiendtlighed og Gavmildhed.

Katharina Jaquet.

Denne udmærkede Skuespillerinde ved det keiserlige Hoftheater i Wien døde den 30 Jan. 1786, i sit

26de

26de Aar. I Begyndelsen blev hendes Talent miskiendt og undertrykt; men snart hævede hun sig, og spilte nu de første Roller i Sorgespillet og Lystspillet. Dramaturgen Schink siger, at hun var den første Skuespillerinde, som paa den tydske Skueplads spilte de høi-komiske Roller, hvori Anstand, Finhed, og den store Verdens Tone kræves. Damer af Stand og Opdragelse spilte hun ikke; hun var det.

Det Synspunkt, hvorfra Katharina betragtede sin Rolle, var altid hendes eget. Endog da, naar hun spilte Roller efter gode Skuespillerinder, søgte hun at undgaae at efterligne dem. Man udtydede dette som Forfængelighed og Jagen efter Originalitet. Hendes Svar var:

Ligesom hvert Menneske har sit eget Physiognomie, saa maa og hver Skuespiller have sit eget Spil. Et eget Physiognomie kan behage, om det endog er mindre skiønt; et fremmed kan være skiønnere; men naar det er laant, er og bliver det stedse kun en grimaseret Maske.

Sin Rolles Character betragtede hun fra alle Sider, for at finde den meest dramatiske og interessanteste. Dette gjorde hun af Agtelse for den dan-

nede

nede Tilskuer, der strax mærker, hvor denne Agtelse overtrædes, og straffer den Feilende med Ligegyldighed.

Saaledes udviklede hun, ganske paa sin egen Viis, Orsinas Rolle, som hun spilte med det meest udmærkede Bifald.

"Orsina, sagde hun, er anlagt saa fiint, at den "mindste Afvigelse derfra berøver hende al theatralsk "Interresse, og nedværdiger hende til en afskedi-"get Frille, hvem feilslagne Forhaabninger og "tilintetgiorte Planer berøve Forstanden. Et egen-"nyttigt Fruentimmer er et foragteligt, hverdags "Væsen, enten saa hendes Egennytte stræber efter "Magt og Vælde, eller efter Gulddynger; at sligt "et Kreatur afskediges, er en almindelig, hverdags "Begivenhed. Det er ikke Grundtrækkene i en "Character, som er saa væsentlig indviklet i hele "Handlingen, som saa mægtig griber ind i Stykkets "Bevægelse, Gang og Katastrophe Slig en Cha-"racter maa bevares i dens fulde theatralske Vær-"dighed; og dette skeer, naar Orsinas Handlinger "ikke reise sig af lave Bevæggrunde, men af Kier-"lighed; naar hun først ahner, og derpaa opdager "en Medbeilerinde i Emilie, en Medbeilerinde som "skal indtage — ikke hendes Rang ved Hoffet — "men hendes Plads i Prindsens Hierte; naar hun

"vel

"vel drives af Ærgierrighed, men ikke af den Ær-
"gierrighed, at ville see det hele Hoffinde for sine
"Fødder; men den, at ville føle sig i udelukkende
"Besiddelse af Prindsens Kierlighed. Med slige Fø-
"lelser vil denne ulykkelige Elskerinde finde Overbæ-
"relse; hendes Vanvittighed, en Følge af over-
"spændte Lidenskaber, foragtet Skiønhed og krænket
"Kierlighed, vil saaledes forædles; hun vil opvække
"Medlidenhed, vil derved tiltvinge sig Tilskuernes
"Deeltagelse, og denne Deeltagelse vil end mere
"forhøie deres Afskye for Marinelli, og deres Med-
"ynk med den af ham bedragne fyrstelige Vellystling."

Det er et Spørgsmaal, om Emilie Gallottis Forfatter har tænkt sig Orsinas Character saa ædel dramatisk. — Dog mere om den fortræffelige Jaquet.

Hun ansaae ingen Rolle under sin Værdighed; og ifeden for at de første Skuespillerinder sædvanlig anseer det som en Forret, at være befriede fra Smaaroller, satte hun en Ære i, ved sit Spil at give ubetydelige Roller Vigtighed og Interesse. Hun frelste virkelig ogsaa mange maadelige Stykker fra at falde, i det mindste for Øieblikket. Da hun saaledes engang frelste en slet Forfatter fra den Skam at udpibes, fik hun af en

Anon

Anonym følgende Compliment, som er indklædt paa den synderligste Maade:

"Det kan man ret kalde at misbruge Deres "Kunst og den Magt De har over os, naar De "spiller saaledes, som De i Aftes spilte den elendige "Rolle. Enhver usel Skribent behøver jo altsaa "for Fremtiden, naar han vil være sikker for at ud"pibes, blot at bede Madem. Jaquet om, at tage "hans Misfoster under sin Beskyttelse. Men veed "De ogsaa, at et stort Antal af Mænd, som ellers "ere Deres Beundrere, ere blevne enige om, at "indsende en Ansøgning til høiere Steder, og bede "om, at det maa strængelig forbydes Dem at træde "frem i Stykker, som det i Gaar Aftes, og ved De"res Mester-Spil hindre Publikum fra at haand"hæve Ret og Billighed mod Hr. — og Con"sorter og udpibe dem. Jeg har den Ære o. s. v."

Hendes Spil var stedse Sandhed, saavel i Tale, som Gestus. Denne Sandhed og Simpelhed var ofte en Datter af Følelsen, men endnu oftere af Forstanden, der ligesom ledte Følelsen ved Haanden, og ei tillod den at forvilde sig paa Afveie. Denne Indsigt skaffede hun sig ved Eftertanke, og ved Bøger, hvis Læsning man neppe fulde tilfroe en Person af hendes Stand, Kiøn og Alder. Winkelmanns Værker dannede især hendes Gestus,

ef-

efterat Noverres Breve over Dandsen havde, efter hendes egen Tilstaaelse, ledt hende vild. Dette sidste Værk anbefalte hun blot Dandseren.

Demois. Jaquet var født i Wien, hvor hendes Fader var Skuespiller. Hun havde aldrig reist, og aflagt sin Nationaldialekt paa fremmede Skueplads. Med utrættelig Flid og ubeskrivelig Anstrængelse paatog hun sig i sine senere Aar dette Arbeid, og befriede derved sit temmelig boielige og rige Organ fra en vis Haardhed, som i Begyndelsen giorde hendes høiere Toner noget skiærende.

Alt øvrigt, som kræves til at vorde stor Skuespillerinde, havde Naturen moderlig udstyret hende med. Hun havde Følelse; men hun lod sig ikke henrive af den. Stedse gjennemtrængt af Rollens Følelser, var hun sig selv altid mægtig, og havde Herredomme over sit Spil.

Hun besad Smag; Valget og Mangfoldigheden af hendes Paaklædninger vidne derom. Valget af Toiet, Maaden hvorpaa hun ordnede Drapperiet, hendes forskiellige Hovedpynt — den vellystaandende Skiodesløshed i hendes Morgendragter, den maleriske Uorden i Ariadnes Haar; og saa paa den anden Side Cleopatras rige Pragt, uden Flitter, uden Overdrivelse, og den fiinne Omhyggelighed, der visse sig i hendes Haarpynt — Alting

ro-

robede en opmærksom Beskuerinde af de gamle Kunstværkers Skionheder, og, om jeg saa maa sige, en Læreling af Grækenlands Kunstnere.

Hendes Exempel og Tilskuernes udmærkede Bifald, nodte hendes Kunstsøstre til at følge hende, saavidt de formaaede det. Saaledes har hun den Fortieneste af Wiens Skueplads, som Clairon af den franske, at hun indførte et bedre Costume, og befriede Sorgespillet fra Fiskebeens-Skiorterne, det tunge Flitter-Broderie, de uhyre Speildiamanter og de franske urimelige Frisurer. Ogsaa i Lystspillet angav hun mangen Mode for de elegante Damer, ikke som den franske Skuepladses Heltinder, ved at bære sine Elskeres Ydselhed til Skue; men ved et fiint Valg, og heldig Opfindelse.

Hendes Vext var anseelig, hendes Gang ædel og stolt, Stillingen af hendes Hoved, og overalt Holdningen af hendes Legeme var fortræffelig. Hendes Ansigtstræk vare regelmæssige og kraftfulde. Paa Scenen var hun en af de herligste Gestalter, med et Aasyn fuldt af Skionhed, Aand og Værdighed. Flere Engellændere fandt Lighed mellem hende og den londonske Scenes Afgud, Mrs. Siddons.

Hun besad et stærkt Hang til Alvorlighed, ja næsten til Tungsindighed; hun var ikke snarsom af Naturen; tilbageholden af Overlæg; men hun

var

var særdeles ædel og fri i Tænke- og Handlemaade, og beskeden, skiondt hun følte sit Talent. De bedste Huse og Selskaber modtoge hende ikke blot med Fornoielse, men ønskede sig hendes Selskab. Her var hun den samme Person af Opdragelse og fiin Tone, som hun spilte saa uopnaaelig paa Scenen; og just derfor spilte hun den saa uopnaaelig, fordi hun var det uden for Skuepladsen. Hendes Samtale var fuld af Aand og fiin Vittighed, men denne Vid var hendes egen, og ei laant af Roller. Hun kiendte ikke de Skuespillendes alt for sædvanlige Affectation, at udstaffere deres Samtaler med Chimeners og Philaiders Replikker, og istedenfor et Svar at dialogisere en Tirade af et Skuespil med megen Vigtighed og Ophøvelse.

Veldædighed var en Trang for hendes følende Hierte; og at udøve Velgierninger var hendes største Glæde. Flere end eengang kom hun selv i Nød, fordi hun hialp andre af deres; thi hun raadførte sig mindre med sin Evne end med sin Villie, og denne giorde altid Udslaget til Fordeel for den Nødlidende. Manglede hun selv Penge, tog hun tillidsfuld sin Tilflugt til hendes Venner, og anvendte sin Magt over dem kun til at gavne andre.

Det

Det var naturligt, at saa elskværdig en Pige blev søgt af Mænd, men ogsaa hendes eget Kiøn elskede denne saa elskelige, saa elskede Skabning ligesaa høit, og begge Kiøn agtede hende. — Bagvaskelsen har ogsaa kun frygtsom nærmet sig til hende, og Katharinas Rolighed i hendes sidste Timer vidner, at den har loiet. Hos saa udmærket en Skuespillerinde, og hos en Konge, er en Dodsstund uden Samvittighedsnag et Vidnesbyrd om et skyldfrit Liv.

Saa beskeden var denne herlige Kunstnerinde, at da v. Sonnenfels havde hyldet hendes Talent i følgende Digt, afvang hun ham det høitidelige Løfte, ikke at bekiendtgiøre det, førend efter hendes Død. Jeg har givet det en Plads her, da det er saare lærerigt baade for Skueplads og Tilskuer.

Til Katharina Jaquet,

da hun havde spilt Grevinde Salisbury i Schröders Edward.

O rødme ei! Min Roes ei Smiger er.
Med hæftig Gift en Smigrers Aande dræber
den skiønne Spire til Talentets Blomster.
Nu skal du høre, om jeg smigre kan.

Ja

Ja Pige, hver en Tone vorder Sandhed
paa dine Læber, trænger dybt i Sielen;
Dit Øies Ild opflammer hvert et Ord
med Udtryk; værdig til at være Mønster
for Raphaels og Guidos høie Kunst
din kongelige Anstand er; dit Spil
Henrykkelse for Øre, Øie, Hierte:
og skinsyg Eduard feiler, naar hos Dig
han ahner kun een eneste Medbeiler.
O Konge, kast dit Flammeblik omkring dig!
See! Salens tause Skarer brænde for
den himmelske Salisbury, som du.

Med disse Gaver smykket, og ved dem
bestemt at være Tydskland's Scenes Pryd,
Thalias Stolthed, Melpomenes Stolthed;
med denne Aand, med denne Følelse,
som trolig paa Naturens Vei dig leder,
ja selv Naturens Helligste dig aabner —
Med disse sieldne Gaver, denne Kunst,
som, uden Leder, du har skabt dig selv,
har du den Ret dit høie Værd at føle.

Ret til at lære det henrykte Folk,
hvad Sandhed er, hvad Skionhed, ved dit Spil —
og ei antage Love for dit Spil
af Hoben.

Klynkende Monotonie
anseer den — kun for tidt — for Følelse,
barnagtig Pænhed, for Naivitet.
Forvænnet udi Smag og Syn den holder
den høse Stønnen, som at sprænge truer
det vidt udspændte Bryst, og Krampe-
træk,
som Pinebænkens Synder seiv vanzire,
for troe Træk, som laantes af Naturen.

Ja! alt for troe! Men ogsaa skionne? — Nei!
Thi Svulst i Ord ei Høihed er, og ei
er Parenthyrsus *) i Gebærder Kraft.
See Niobe **)! Ei grædske Mesters Haand
udtrykker stumme Moderlidelser
ved Musklers Krampe; dyb — men skion er
Smerten.

Saa-

*) Saaledes kaldte de gamle Kunstnere den Feil, naar Figurernes Handling og Stilling var tegnet alt for syrigt og vildt. Winkelmann siger: De grædske Mesterværkers Character er ædel Simpelhed og stille Storhed baade i Stilling og Udtryk. Som Oceanets Dybhed stedse bliver rolig, hvor stærk end Havfladen raser, saa viser Udtrykket i Grækernes Gestalter en høi og rolig Siel midt i Lidenskabernes Storm.

**) Efter alle Kienderes Dom et af de herligste og ædelste Mindesmærker fra Grækernes Old.

Saa vælter Fægteren *) sig ei uædelt
i Circus's Støv. Han tænker paa den Hæder,
at sees af Senatet og af Folket,
og hæver sig i Dødens Strid, og falder
alt blegnende med Kunstens høie Anstand **).
Ophelia ***), din Krone, ei fremtræder,
som en, der sleed sig løs af Bedlams ****) Kiæder;
ei som den Stakkels Tom *****), ureenlig klædt
i Pialter. Axekrandsen, slyngende
sig om de løse, ikke vilde Lokker,
forraader meer det qvalomspændte Hierte
end den forvirrede Forstand; udsmykker
med Sorgepragt denømme Elskovs Offer.
Du raser ei; kun Sorrig dig forvilder;
og dog — hvo føler ei Medlidenhed
ved dette Veemods Blik, ved Læbens Smile,

mens

*) Den døende Gladiators Støtte.

**) Fægterne lode sig meget omhyggelig underviise i den Kunst: at døe med Anstand og Værdighed, naar de saaredes dødelig.

***) I Shakspear's Hamlet.

****) Et Hospital for Gale i London.

*****) I Shakspear's Kong Lear. Sonnenfels maa formodentlig have havt en bestemt Tom for Øine, da Ureenlighed slet ikke er en nødvendig Egenskab hos Shakspear's.

mens stille Taarer zittre i dit Øie?
Hvem farer ei din Liigsang dybt i Sielen?
Hvo strøer med dig ei paa din Faders Grav
Violer? Græder ei med dig paa Graven?
For alle Kunster gielder denne Lov:
Kuns det kan være skiønt, som er anstændigt*)!
Tilgiv det Bifald da, som yttrer sig i Klap;
den Roes, som Haanden yder, hædrer ei.
Lastdrageren, med sine brede Hænder,
staaer deri over Mænd med Aand og Hierte.
Dig priser kuns Beundring meget meer,
naar, henrykt ved dit ædle Mesterspil,
den stille Skare knap at aande nænner,
af Frygt for at berøve sig en Skiønhed. —
Naar ved dit sande Spil den fulde Sal
henreven glemmer sig, og føler med dig,
og deler Veemod, Glæde, Skræk med dig.
Men, Pige! da den kierlige Natur
med sielden Eyner dig har prydet,
og kaaret dig til Tydsklands Scenes Stolthed;
med disse høie Gaver, denne Kunst,

*) Nihil potest placere, quod non decet. Quintil. Inst. Lib. 1. c. 18.

som uden Mønster du har skabt dig selv,
er Kunstens Fordring paa Dig ogsaa stor.
Selv høiest Flugt af Hverdags Vinger er
knap Middel-Region for Ørnens Flugt;
dens Maal er Solen. — Dit den høieste
af Kunstens høje Tinder. — Ikkun der
vil Rygtet slynge Evighedens Krands
omkring din Isse; og opnaaer du ei
hiin høie Tinde — O, om du endog
høit svang dig over dine Brødres Flugt,
blev du dog staaende dybt under dig
og det Talent, som dig Naturen gav!

Vers.

Prolog.

Paa Skuepladsen sees et Monument, med Indskrivt:

"De faldt, men Danmark stod.
Den anden April 1801."

(Rundt omkring Grupper af alle Stænder, af Borgere, Bønder, Landofficerer, Soldater, Søofficerer, Matroser, Landeværn, af Qvinder og Piger, Ol dinge og Børn o. s. v.)

En Borger
(træder frem, og peger paa Monumentet).

Ja, Brødre, ja, de faldt! — Men Danmark stod. —
Et Aar forsvandt, saa rigt paa Borgerdaad;
Og Danmarks Hædersdag alt helligholdes
Med Tak til Gud, med veemodblandet Glæde!
Mens Taaren rinder ved de Faldnes Grav,
Vort Øie freidigt hæver sig til Ham,
Der styrer Krig og Fred! — Han frelste Danmark!
O! Brødre, her, i Fredens trygge Favn,
Erindrer hiin saa rædselfulde Morgen,
Da Tempelklokken taug for Slagets Torden!
Som Dommedagens Morgenskumring laae

Fremtidens Morke tungt paa Hav og Land.
Thi Søens Kæmpeslange snoede sig
Med tusind Bugter rundt omkring
Dans fredelige Kyst; og spyede Trudsler,
Og Lyn og Torden, Blod og Død.
Bag ved en Vold af høie Blokke,
Bag ved en Vold af dierve Sønner
Laae Fædrelandet trygt; men dog det grædt!
Thi saae det ei sit eget Hav
Saa rødt af egne Sønners Blod?
Uvished sendte sine Rædsler ud,
Og Gysen giennembæved' Manden selv.
Da skialv den unge Fæstemoe,
Og høit den omme Moder bad,
Og tavs hver Olding folded' sine Hænder:
Og Stadens Vold og Taarne stuede
Med ængstelig Forventning hen til Slaget,
Indtil den hvide Vimpel bød os Fred. —
Ja, Brødre, Søstre, dette Mindesmærke
Bevidner Dagens dyrtbetalte Hæder!
Dog signer Dania den Dag,
Som vakte Borgersindets Kraft paa nye.
Jordklodens mindste Folk kan kaldes stort,
Naar Borgersind forener alle Hierter,
Naar Borgersind bevæbner alle Hænder,
Naar Borgersind saa freidigt værner

Om Arne, Frihed, og Selvstændighed.
Her Alle grad ved faldne Heltes Lig,
Og alle gik, med blide Vennehaand
At tørre de Forladtes Graad.
Ja, Borgersindets Engel fløi fra Stad
Til Stad, fra Øe til Øe, fra Field til Field;
Og høit opflammedes det danske Folk
Til kraftfuld Daad, til ædel Gavmildhed;
Og hvert et helligt Baand imellem os
Imellem Stand og Stand, imellem Folket
Og Fyrsten blev tredobbelt stærkt og helligt.
Hæld os, hvis Fyrste hædrer denne Dag,
Hvis Fyrste hører selv paa Skialdens Sang,
Der skildrer en Erobrers Liv og Død,
Og Fredens Pleiefader i sin Glands,
I Himlens milde Herlighed! — Hæld os!
Thi Frodes fredegode Scepter har
Langt større Glands i Fredriks Øie,
End Ivars vilde Flammesværd!
Op, Brødre, Søstre, rækker da hinanden
En trofast Haand med alt det Borgersind,
Som mildt omfraalet har det svundne Aar!

(Alle Skuespillere række hinanden Haanden, og danne en Halvkreds rundt omkring Monumentet).

O! Christians hele Folk, fra Thronen ned
Til lave Hytte, ligne denne Kiæde,

Som aldrig, aldrig sønderbrydes! —
Hæld Kongen! Hæld vor Fredrik og Maria!
Og hele Dannerfolket Hæld!

L. C. Sander.

Prolog

i Anledning
af
H. M. Kongens og H. K. H. Kronprindsens
Fødselsdage.

(Fremsagt den 1ste Februar 1804 paa det Helsingørske Theater af Frederich Schwartz).

Betydningsløs er ingen Dag i Livet!
Enhver af dem har sine egne Mærker,
for hver en stor Bedrivt som Tiden avler.

En mægtig Muse blev det overgivet
at tegne op paa Evighedens Tavler
den dunkle Klodes lyse Underværker.

Men, hvit begunstiget af Skiæbnen, hygges
var Hellas Land, der først i sine Mytther
Historien den tændte Fakkel rakte.

Af!

Ak! længe stod, med Taage rundt om skygget,
foruden Helte, Guder, og Beskytter
det kolde Nord, ukiendt, ei være at agte.

Men didhen drog fra Orient en Skare,
der i den vilde Nordboes Hierte tændte
Begeistringens og dyb Betragtnings Flamme!

Da var det, som Naturen først erkiendte
sin Almagt der, og i hver Blomst, hver Stamme,
i vise Mytther lod sig aabenbare.

Og Taagen spreddes fra den nordre Klode;
da Syden maatte for dens Sønner bøve,
sank først Historien dens Aand tilfode.

Stolt Danmark! Du dit gamle Hoved høve!
Dit Navn en prunkende Trophæe er bygget
i Tidens Bog, af Evighedens Hænder.

Af Kongens høie Majestæt betrygget,
i roeligt Soelsmiil, blomstre dine Sletter,
mens Dodsild i Europas Hierte brænder.

Din Olds Bedrivter, Undergang og Krige
for Fremtids Blik den sandrue Muse sætter;
foran staaer Død, af Vold og Skræk omilet.

Men dybt i Grunden sees dit gamle Rige,
halv skiult i Taage, halv af Soel besmilet,
det i det Fierne Haabets Frydhiem ligner.

Betydningsløs er ingen Dag i Livet,
men hele Danmark dobbelt den velsigner,
hvorpaa dens Throne blev sin Hersker givet!

Med viis Betydning i hinanden tvundet,
forene sig de tvende Fødselsdage:
Saa Sønnen med sin Fader er forbundet!

Det høie Samfund holder Danmarks Skiæbne
i Ligevægt, mens Magtens Børn forsage,
hvis Stierne over dem er brat forsvundet.

Men kold og sindig, hævdende sin Ære
staaer Fredrik, født i Vintrens strænge Dage,
der tidlig lærte ham sig viis at væbne.

Mens Ild i Brystet kysser ham hans Mage,
Maria, Hoffens elskelige Datter!
et huldt Symbol paa Lon for Aarets Moie.

Fiernt seer Historien vor Danmarks Lykke!
fra Undergang hun vender blid sit Øie,
for Fredens lyse Scener at udtrykke!

Og

Og i sit sandrue Speil hun troe indsatter,
i herligt Lys den lykkelige Zone,
som priser denne Dag og Kristians Krone.

L. Kruse.

Prolog
den anden April 1803.

(Fremsagt af Hr. Instructeur Schwartz paa Provincials Theatret i Helsingør).

Ei fremstaaer jeg i denne Stund paa Scenen
adlydende Camenen, som mig vinker!
I Dag en Stierne blinker til vor Slette
hvis klare Straaler lette Deres Hjerter,
som dybt i Mindets Smerter tause sukke,
skiønt ingen Magt kan slukke en Erindring,
som eier selv en Lindring i sin Kummer.
Ja Brødre! Brat forstummer Musens Toner,
naar Danmarks Borgerkroner til os smile.
Det lette Spil bør hvile! Musen tier,
blot Mindets Phantasier jeg fremkalder,
paa det hver Stand, hver Alder, hvert et Hierte,
som fra sin Fødsel lærte at erkiende

i Fædrelandets Held sin egen Lykke,
paa denne Dag saa høit som mit maa brænde,
og føle hvad jeg svagt kun kan udtrykke:
thi vandt ei Kierlighed paa denne Dag
sin Seier første Gang i Vaabenbrag.

Ja! Eenighed og Brødertroskab tvinder
Guldtraade om hvert Bryst i Danmarks Rige;
naar Faren møder, Enkelts Fiendskab svinder,
for Landets Sag slaaer alle Hierter lige.
Een Kiærde alle Danskes Hierter binder,
og intet Leed kan af sin Orden vige,
thi dette store sammenvirkte Baand
en elsket Fyrste holder i sin Haand.

O Danmark! Moder til saa mange Kiække,
som stimle om dit Banner ufortrøden,
sig! hvad formaaer vel dine Børn at skrække,
naar Elskede! du er bestæd i Nøden?
Vort Borgersamfund ingen Tid skal svække,
for Dig vi gaae frimodige i Døden.
Vi kiendte neppe selv, hvad Kraft vi har.
Din store Dag os lærte hvad vi var!

L. Kruse.

Til

Til Jomfrue Astrup.

Hvo, Astrup! Dig, dit Spil kun eengang saae,
behøver intet andet Minde;
han evig i sin egen Siel skal finde
dit blide Billed' malet staae.

T. C. Brunn.

Til Hr. Instructeur Schwartz.

(Da han i Aaret 1793 reiste til Engelland).

"Ei blot til Lyst" — man paa Thalias Tempel skrev,
det Ord blev sandt. Du vil til fierne Muser drage.
Dog mens vi savne Dig, een Trøst tilovers blev:
Du Garrick bringer os og Shakspear's Aand tilbage.

Falsen.

Sonnet.

(Af det utrykte Syngespil: Freyas Altar).

Saa dugbesprængte staae de Roser her,
de lukte Urner huldt i Skyggen smile,
mens Solvermaanens kolde Straaler ile
og blande sig med deres Purpurkiær.
De dufter under skyggefulde Træer.
I dem forgifter Eros sine Pile,
de nyde blussende en venlig Hvile,
i Sovne selv fortrylle de enhver.
Og dog i Lundens lykkelige Bolig,
her under disse stille, svale Tage
en Rose blusser endnu mere skion.
Sov, søde Rosenknop! sov sødt og rolig!
O, maatte mit Sovvel et Kys ledsage,
Da var jeg Nattens lykkeligste Søn.

A. Ohlenslæger.

Til Jomfrue Astrup.

(Som Emilie Gallotti den 15 December 1785).

"Brudt Rosen, forend Stormen kom" —
Saa var din Rost. — Mig synes end at see
Dig trykke Seglet paa din egen Dom,
da, dræbt af Faderhaand, Emilie!
taknemmelig Du segnede
ned i din Morders din Velgiorers Arm,
som stødte Dolken i din rene Barm;
og da du kyssede den Haand,
som frelste Dyden fra de skammeligste Baand,
da stod en Taare paa min Kind,
og rundt omkring mig Taarer stod,
som Dydens Venners Graad ved Dydens Død.

Saa stemte Du, o Astrup! tunge Sind
til melankolske Fryd, hiin Taarers Ven;
og hvo, som ikke følte den,
som kunde mod din Sorg forhærde sig,
som græd ei med Emilie og Dig,
som smelted' ikke ved din Tryllerøst,
et Demants Hierte har i Marmor-Bryst.

O Du, hvis ærefulde Plads
er paa Germaniens Parnas,
nøst Melpomenes! — Du, hvis Pen

er

er Skaaren af Apol, din Ven!
O Du, hvis Værk af Mester-Haand
ved Danskes Mester-Kunst fik Liv og Aand,
O Lessing! sig, hvad skylder ikke du
en Olsen *) før, en Astrup nu?

P. A. Heiberg.

Ved Skuespiller Elsbergs Død.

(Indsendt).

Ak, det er forbi. Det huldе Øie
smiler aldrig — aldrig meer,
aldrig toner meer den blide Stemme,
Graven aabner sig; dens Gjemme
favner moderlig hans Leer.

Scenens Engel blideligen taler
ved hans tause Hvilested:
"Hver, som saae hans Manddoms fejre Sommer,
"længe end den ihukommer,
"glemmer let hans sidste Fjed!"

Ak,

*) Nuværende Mad. Rosing.

Ak, hans Aften var saa fuld af Kummer,
Doden var hans sidste Ven,
med hiin Slægt, som fordum ham paaskionned',
og som huld hans Jid belenned',
her den samled' ham igien.

Clementin blev glemt, skiondt ei erstattet!
glemt er hvert af Scenens Savn!
Rose selv jo vandt ei Mindets Ære!
Glemsel du da viet være,
huld den aabne dig sit Favn!

Far da vel! og Tak for hver en Glæde,
du har skiænket Scenens Ven!
Roses Aand dig møde hist med Glæde,
og Anines Skygge lede
dig til Paradiset hen!

Sang.

Sang.

(I et Venneselskab, den 1 Julii 1801, da Patrioten Knudsen, Kgl. Skuespiller, gav Concert i Aarhuus i Anledning af den 2den April).

Fred smilte overalt i Norden,
og Dannerkongens Fader-Bud
udbredte Velstand, Held og Orden;
Hans Daad velsigned' Nordens Gud.
Da kom en Fiende — stolt han bod
os vælge mellem Haan og Død.

Strax vare Nordens Helte rede,
som Mænd de stod paa Kampens Dag;
man saae dem Skræk og Død udbrede
paa Fiendens liigbestrøede Vrag.
For Kongen og for Fødeland,
de sloge alle som een Mand.

Nu kappedes de Faldnes Brødre
at lindre Efterladtes Nød,
og Faderløses omme Mødre
ei sukke meer for dagligt Brød.
Nei! Folket viiste da i Nord
ved ædel Gavmildhed sig stor.

Man

Man Konstens Yndling saae tiltræde
en Reise hid til Cimbrers Land,
"Jeg offrer," sagde han, "med Glæde
"for Fedelandet hvad jeg kan;"
Og denne Kunstens Søn er her,
kom, drik hans Skaal! han er det værd!

P. S. Rohde,

Til Hr. Instructeur Schwartz.

Beglücktes Dänenvolk, das groß und edel denket,
nicht Negerhandel treibt, die Presse nicht beschränket,
der Freyheit und dem Thron gleich hold zu seyn verstehet,
und durch Geschmack und Kunst des Lebens Reitz erhöhet!
Es sage dir dein Schwartz, daß wir dich stets geehrt;
er selbst hat dieß Gefühl bestärket und vermehrt.

Wien 1793.

Alxinger *).

*) Forfatter af Bliomberis, Doolin von Mainz o. fl. Skrifter.

Epilog.

(Fremsagt af Hr. Schwartz efter Benefice-Forestillingen for de Fattige den 6te Martii 1802).

I Armods Navn her Brødres Tak jeg yder;
jeg mange rørte Hjerters Talsmand er.
Medborgere, o, troer mig! for enhver
i denne Kreds Velsignelse gienlyder
til Ham, som er den Armes første Ven!
Og hvilken Daad er skionnere, end den
at ligne ham, som er vor fælleds Fader?
som elsker Alle, og som ikke hader
engang den Skabning, der hans milde Bud
har tordet overtræde; ligne Gud!
den stolte Tanke hæver Mandens Hierte!
At jævne Sorgens Furer, lindre Smerte,
og skienke Hielp og Trøst til dem, som leed:
det, Ædle, var Jert Kommes Hiemeed.
O, hver Velgiører, hver Velgiørerinde,
som bidrog til at lindre Brødres Nød,
vil i sit eget Hierte Lønnen finde
ved Selvbevidsthed: denne Løn er sød!

N. T. Bruun.

I Schröders Stambog af Lessing.

Ei høve Roes ei Dadel slaae dit Mod;
Hver Føler ei dit Dyb af Kunst kan maale;
thi selv den Blinde brænder Lysets Straale,
og hvo Dig følte, Ven! Dig derfor ei forstod.

Knudsen

dem patriotischen Sänger.

(Von einigen Töchtern der Stadt Flensburg Ihm gesungen, den 12 Aug 1801, am Abend vor seiner Abreise).

Dankbar wir bringen,
Sänger des Vaterlands!
Veilchen und Rosen;
winden den Kranz.
Wir lieben auch das Vaterland,
und reichten gerne Dir die Hand.
Wir lieben unsers Königs Ruhm,
und unsern Friederich!

Dankbar Wir bringen, ꝛc.
Dir, Sänger! Sohn des Vaterlands!
gebührt des reinsten Dankes Kranz.
Du stärkst das heiligste Gefühl
in treuer Dänen Brust!

Dank-

Dankbar wir bringen, ꝛc.
Ach, jede Thräne war Dein Dank,
die leiß' aus Vieler Augen sank,
als Du in heil'gen Tönen sangst
von der Gefall'nen Ruhm!

Dankbar wir bringen, ꝛc.
Dank war's, als unser Herz sich hob,
laut pochte bey der Helden Lob!
Als jeder Hörer freute sich,
ein treuer Dän' zu seyn.

Dankbar wir bringen, ꝛc.
Nim unsern Kranz, den Lieb' Dir flicht,
und dieses Lied. — Vergiß uns nicht!
Leb' wohl! Dein Vaterlandsgefühl
wird unvergeßlich seyn!
Dankbar wir bringen
Blumen, zum Bürgerkranz:
Fahr' wohl, Du Sänger
des Vaterlands!

A. P. A. *).

*) Taget af en Bog, som fortiente vel at være mere bekiendt her, end den er. Den hedder: Samlung von patriotischen und gesellschaftlichen Gesängen, er udkommen i Flensborg 1802, og tilegnet Hans Kgl. Hoihed Kronprindsen.

To

To Mr. Frederic Schwarz *).

Why cam'ſt thou here with faſcinating art
reſpect and love to claim from every heart?
Then like a ſudden meteor melt in air,
and back to Denmark thy bright talents bear! —
Accept theſe lines from one, whom thou haſt ſhown,
how thou canſt picture ſorrows, not thine own,
and by a magic change of look and eye
colour the ſcenes of ſtrong-mark'd comedy,
Maſter in all! — The land, which gave thee birth,
muſt prize thy public and thy private worth. —
True genius is to no one ſoil confin'd!
It ripens ev'rywhere th' expanded mind;

which

*) Hvi kom du hid, for med din Kunſts Magie
hvers Agtelſe og Kierlighed at vinde,
og derpaa ſom et Himmelblink forſvinde
mod Danmark hiem med alt dit Trylleri? —
Tag diſſe Afſkeeds-Linier fra den,
ſom ſaae, hvor ſandt du viſer andres Qvaler,
hvor magiſk tryllende du fremmed Fryd afmaler;
Cothurnens Yndling og Thalias Ven,
Meſter i alt! — Det Land, din Vugge bar,
dit Kunſtner- og dit Borgerværd maa ſkatte;
Ei Fædreland Geniet kan omfatte!
Det lyſer overalt, ſom Solen klar,

mens

which bursting forth admiring nations see. —
England of Garrick boasts — Denmark of thee!

London July 16th. 1793.

Geo. Keate *).

Epilog.

(Fremsagt af Jomfrue Astrup, efter hendes Benefice for 25 Aars Tieneste, den 30 November Anno 1799.

Alt fem og tyve Vintre svandt
fra hine glade Ungdoms Dage,
da jeg min Kunst i Pusset fandt
godmodig Landsmænd at behage.
O ædle Folk! min Lod blev Sion!
Dit Bifald var, hvad jeg begiærte,
og det blev meer, end Evnens Løn,
men stedse yndigt for mit Hierte.
Det styrkede mit unge Mod,
det gav mig Fryd i Livets Sommer,

og

mens Folket i dets Straaler fryder sig. —
England har Garrick født — og Danmark Dig!

*) Forfatter til Sceetches of nature, o. fl. Skrifter.

og Tillid til min Fremtids Lod,
naar mørke Vinteraften kommer.
Jeg ikkun Tak til Giengield har,
den vælder af erkiendtligt Minde —
de Dankes Gunst min Stolthed var,
den Krands vi kappes om at vinde.

Falsen.

Til Jomfrue Astrup.

(Den 6 April 1804, da hun efter en langvarig Sygdom første Gang spillede Kotzebues Emilie).

Hæld dig, Thalias Yndlingsdatter!
Hæld Scenens glædedrukne Ven!
Hæld os! — Vor Astrup smiler atter,
Og Kunsten lever op igien.
O! du, der efter begge Musers Raad
Fremtryller tidt, nu Hiertets ædle Graad,
Og nu Forstandens blide Latter,
Siig, hvilken Krands skal hædre dig?
Melpomenes hellige Lund, Thalias Blomsterhave
Tilbyde dig en Gave:
Og hver af dem er ynderlig.
Siig, hvilken Krands skal jeg for dine Fødder legge? —

Dog nei! min Hylding selv forvilder sig.
Thi hun, som ligesandt forener
En Kotzebues og Lessings Scener,
Og begge Mænds Emilier,
Fortiener ei en enkelt Krands især. —
Nei, nei, vor Astrup faaer dem begge!

Sander.

Til Laugsmester Jacob Olsen,

af hans forbundne Ven Falsen.

(i et Exemplar af Dragedukken).

Mester! Du stod for mit Øie,
da jeg Dragedukken skrev;
"Knudsens Lune skal fornøie!"
sagde jeg, og Jacob blev.
Men hvad var han ved mit Bliv,
Mester! før du gav ham Liv!

Til vor Siel, til Øie, Øre
taler kun Acteurens Kunst,
han kan moere, gavne, rore,
han gior ingen Ting omsonst.
Kunsten rober ham den Vraae
hvori skiult Naturen laae. —

Ro-

Roser voxe paa din Bane,
du Naturens elskte Søn!
aldrig Hobens Larm dig rane
Kloges Bifald, Kunstens Løn.
Længe finde i din Boe
Smagen Nøie, Sorgen Roe!

Smaadigte af Shakspeare.

(Af Love's labour's lost, 4de Act. 3die Scene).

I.

Saa sødt et Kys ei gyldne Sol nedflammer
paa friske Morgendug i Rosens Skiød,
som dine Smiil', naar deres Straale rammer
den Nat af Dug, som paa min Kind nedsiød:
ei heller halv saa klart Solvmaanen skuer
sit Lys i Dybets speileblanke Bryst,
som i mit Aasyns Graad dit Aasyn luer;
hver Taare af dit Billed' er oplyst:
Hver Taare dig, som en Triumphvogn bærer,
saa seirsfolt frem du drager i min Oval,
skue dog det Taarevæld, som mig fortærer,
min Oval din Gloria dig vise skal:

Kun elsk dig ikke selv; thi da dit Øie
vil i min Taare evig speile sig.
O Dronnings Dronning, kom du fra det Høie!
kan Tanke tænke, Tunge nævne dig? —

II.

Har ei dit Øies Sprog med himmelsk Fynd,
(hvorfor al Jordens Talekunst mon falde)
mit Hierte overtalt til Meeneeds Synd?
Meeneed for din Skyld kan man Synd ei kalde.
En Qvinde jeg forsvor; men hør Bevis,
at jeg ei dig forsvor: du est Gudinde:
min Eed var jordisk, du fra Paradis;
Mig Naade skeer, maa jeg din Naade vinde.
En Eed er Ord, og Aandepust er' Ord;
Du Soel! hvis Straaler nu min Jord opglode,
hiin Aande aander ud, i dig den boer:
Er den da brudt, er det hos mig ei Brode;
om brudt af mig? — Hver Daare er saa viis,
at sværge Meeneed for et Paradiis.

Til

Til Madame Frydendal.

(Ved hendes Benefice den 20de Januarii 1804).

Ei smigrer jeg Dig, ædleste Veninde!
nei, Sandheds Stemme taler til Dig her;
læs i mit Hierte, og da skal Du finde,
at hvert et Ord dets rene Gienklang er!

Tak for den Fryd, som Dine Trylletoner
saa ofte vakde i mit rørte Bryst!
Huft, Du i Dine Landsmænds Hierter throner;
bliv længe Scenens Pryd og alles Lyst!

Naar til Armand Din Kierlighed Du maler;
naar Du Constance*) viser dobbelt Kion:
O! da er det Din egen Siel, som taler,
Og Alles Taarer er Din stolte Løn

O, end eengang: først seent den Time lyde,
som siger os: "hun er ei meer; hun var!"
Først seent Thalias bittre Taare flyde,
fordi en elsket Datter tabt hun har!

*) I de to Dage.

Men — hvis engang Du bort fra Scenen træder,
saa lad et ringe Pandt paaminde Dig
om Venskabs Haab: at Konstnerindens Glæder
gior Moderen og Konen lykkelig.

Naar da i huuslig Ro Din Tanke iler
Din fordums hæderkronte Bane hen,
og ved mit Minde Din Erindring hviler;
saa tænk! "han var, og er, og blive vil min Ven!"

N. T. Bruun.

To Mr. Schwartz.

on his setting out for a tour to England *).

Range, like a gen'rous bee through foreign fields;
Sip all the nectar blooming England yields.
Enjoy the op'ning buds of spicy flow'rs;
At thy return the honey will be ours!

Tode.

*) Drag lig den ædle Bie til fremmed Egn;
smag al den Nectar, blomstrig England giver.
Nyd Blomsterkraft i friske Rosers Hegn;
naar hiem du tyer, din Honning vores bliver!

Til
Samsoes Dyveke, Jfr. E. M. Schmidt.

(I Romanen: Mad. Sigbrit og hendes Datter).

Maaskee den Dyveke, jeg finder her,
kan være Madam Sigbrits skionne Datter,
den Lokkedue er, saa vidt jeg fatter,
den rænkefulde Moder ærlig værd.

Men Samsoes omme, huldе Dyveke,
vor ædle Moder Sigbrits gode Datter,
Som Hiertet elsker og Forstanden fatter,
den skal jeg først i Morgen Aften see.

O! da vil mangt et Træk af Ømhed, Aand og Dyd
gienkalde mig vor elskte Samsoes Minde;
men endnu ofterе med Stolthed og med Fryd
vil jeg gienkiende min Veninde.

Dagen for Dyvekes 7de Forestilling.

K. L. Rahbek.

Til Madame Dahlén.

(Som Grethe i Pebersvendene).

Smuk Rollen er; men Du forskionner den;
Din rene Siel i Ord og Die taler.
Hver, som Dig seer, blev gierne Pebersvend,
naar slig en Piges Kierlighed betaler
den Kummer han i mørke Timer leed;
Og Alle ønske sig i Dalstroms Sted.

N. T. Bruun.

Til min Ven

Hr. Knudsen, Kgl. Skuespiller.

(I Anledning af de Concerter, han gav til Bedste for de i Slaget den 2den Avril qvæstede Brødre og de Faldnes Efterladte).

Den skionne Krands, Thalia til Dig bandt,
dens Blomster, gode Knudsen! skal ei svinde:
og evig grønnes Krandsen, som Du vandt
for ædel Daad, ved faldne Heltes Minde.

P. S. Rohde.

Til Jomfrue Vinther.

(Som Madame Warberger i Hiertets Forvildelse).

En faver Blomst, Veninde, Du igien
i Din og Konstens Hæderskrands har bundet;
blandt mange ældre Søstre brammer den,
og frydes ved den Plads den her har vundet.
Warberger-Vinther! ja Naturens Haand
Dig rusted' ud med Ild og Aand og Hierte;
den knytted' mellem Dig og sig et Baand;
den var det, som Dig Kraft og Udtryk lærte.
Erkiendtlig Scenens Venner hylde Dig,
naar de Dig see for deres Fryd at strøbe,
naar Antons Moder huld og inderlig
laer Konsten tale med Naturens Læbe.
Ja, naar Din Søn Du trykker i din Favn,
og Iffland's Ord som fra Din Siel fremvælde,
Dig Alles Hierter give Modernavn,
Og Taarerne, vi med Beundring fælde,
Dugdraaber er paa Blomsteret i Din Krands;
den falmer ei; den vil Din Urne smykke,
og raabe til en Fremtids vakte Sands:
"Genie sit Præg paa denne Steen skal trykke;
Ak! hun er tabt, men hendes Navn har Liv!"

Seent komme denne Stund! o, min Veninde,
høst Hæder, gavn og glæd og længe bliv
det som Du er: Naturens Malerinde!

N. T. Bruun.

Shakspear's Skygge.

Endelig saae jeg og den høie Kraft af Herakles, Shakspear's Skygge. Han selv saaes desværre ei meer. Om ham lød, som Fuglestrig, Tragoedernes Skrigen, og Dramaturgers Flok gio'de, som Hunde, om ham. Rædeligt stod for mig Spøgelset; opspændt var Buen, Pilen paa Strengen traf idelig Hiertet endnu. "Hvilket formaaeligt Værk, Usæle! er det du vover, at til de Døde selv nu du i Graven nedgaaer!" — Hidned kom jeg, at spørge den Spaamand Thireſias: hvor jeg finder den gamle Cothurn, som er ei mere at see? "Troe de Naturen ei og Grækerne, nytter det intet, at til Orcus du gaaer efter en Dramaturgie." — O! Naturen, den viser sig nu igien paa vor Scene splitternøgen, som Barn fremgaaer af moderligt Liv. "Hvad? Saa sees da hos Jer i Sandhed den gamle Cothurnus, som

som at hente jeg selv nedsteeg i Tartari Mulm?" —
Bort med de fæle tragiske Spogelser! Aarlig knap
eengang
sees i sit Harnisk din Aand over vor Scene at gaae.
"Vel da! Philosophie har Eders Følelser luttret,
og den sorte Affekt flyer for det muntre Humeur." —
Ja en tor, haandgribelig Spas! Det er vores Livkost!
Jammeren moerer os og, naar den kuns bare er vaad.
"Altsaa sees da hos Jer den lette Dands af Thalia
samt den alvorlige Gang, hvori Melpomene gaaer?" —
Ingen af begge. Os rører nu ikkuns det kriftig-
moralske,
og hvad ret populært, huusligt og borgerligt er.
"Hvad! Ter Cæsar da ei paa Eders Scener sig vise,
ei Anton, ei Orest, ingen Andromacha meer?" —
Nei! Man seer kun hos os Commerceraader og
Præster,
Fændriker, Sekretairs, Hofraader, Amtmænd og sligt.
"Men jeg beder dig, Ven! fortæl mig, hvad Stort
kan da møde
denne Misere; hvad Stort kan da frembringes ved
den?"
Hvad! de giøre Cabaler, de laane paa Pandt, og de
stiæle,
trodse selv Vand og Brød, Stokhuus og Rasphuset med.
"Hvorfra tage I da den store gigantiske Stiebne,

den som hæver vort Støv, naar den os knuser til Støv?" —
Det er Griller! Os selv og vore gode Bekiendte,
vores Jammer og Nød søge og finde vi her.
"Men det har I jo bedre og meget bequemmere hiemme,
Hvorfor flye I Jer selv, naar I kun søge Jer selv?" —
Med Forlov, min Herre! den Casus er ganske forskiellig,
Skiebnen er blind, vor Poet billig og skikkelig er.
"Altsaa Eders Natur, den elændige, seer man paa Eders
Scener, den store kun ei, den som uendelig er?"
Vores Poet er Verten, den sidste Actus er Gildet,
Lasten maa først kaste op, derpaa gaaer Dyden til bords.

Schiller.

An Mad. Genficke.

(In den Briefen eines alten Schauspieler).

In jener ersten Jugendblüthe,
da von Verkennung und von Schmerz

noch

noch ungetrübt mein junges Herz
für Tugend und für Wahrheit glühte,
riß mich der Roscius der Dänen,
Freund Rose, und die Lieblingin
der Grazien und der Camenen,
die holde, edle Rosingin
zur staunenden Bewundrung hin.
Ach aber, ach im Grabe ruht
der edle Greis, und sie verstummt schon lange;
denn übel harmonirt der jez'gen Eulenbrut*)
Geheul mit philomelischen Gesange.

Ein Denkmal jener schönen Tage
ist dieses Werk, wo ich der Ehre Felsenpfad,
den jenes edle Paar betrat,
dem jüngern Künstler vorzuzeichnen wage;

Doch daß ich diesen Pfad so kennen soll wie du,
das, Freundin! kannst du nimmermehr verlangen:
Ich sah' ja bloß den edlen Wallern zu,
und du bist selbst den Weg gegangen.

Hamburg. Sept 1789.

K. L. Rahbek.

*) Hvo der i den Tid kiendte det hamborgske Theater vil forstaae Allusionen her.

Til Lindgreen.

Som Fader, Ven, som Søn og Ægtemand
Du vandt en Krands Thalia ei kan flætte;
Konsthæder høit Dit Navn oplofte kan;
Dit Hiertes Værd Dig høiere maae sætte.

M. T. Bruun.

Til Dannebrogeren Knudsen.

(Paa hans philantropiske Reise giennem Fædrenelandet).

Saa mangen Kunstens Yndling stræed
for Palmen af Thalias Lære;
men tidt henvisner Kunstens Ære,
naar Dydens varer evig ved.

Hvor Egne sig henrykte tee,
mens tryllende din Tone lyder,
hensmelt hver Siel til Heltedyder,
fra Følelser ved Heltes Vee!

Dig

Dig følge Held, du danske Mand!
Hvor Howards Bane du betræder;
med hans bestaae din lyse Hæder;
velsignet, elsket vær, som han!

L. H. Bøgh.

Til Madame Heger.

(Som Dyveke).

Skiønt er Mindet, Samsoe har oprettet,
evig vil det hædre ham og dig!
men den favre Krands, du ham har flettet,
ak! hvi prydede den blot hans Liig?

N. T. Bruun.

Til Mad. Bournonville.

(I et Exemplar af Figaros Bryllup, til Tak for et mig foræret Portrait af Mad. Walter).

Saa kiær en Gave Walters Billed' er,
og dobbelt kiær den er af Deres Hænder,
det een Tid dog — jeg ærlig det bekiender —

end

end havde havt for mig langt større Værd.
Om jeg forsager da Thalias Caroline?
Nei! denne Trylleroſt, det Smiil i Blik og Mine
jeg evig mindes, evig hylde vil.
Det tic min Længsel var i Savnets Dage;
o! havde jeg da havt hiint Skilderie,
hvad Rigdom havde jeg da havt deri!
Men da vor Skueplads nu hende har tilbage,
da som Suſanne nys vi hende saae,
De ganſke ſikkert nu mig vil tilſtaae,
ved Siden af Originalen maa
mig mindre ſkiont og kiært Portraitet blive.
Gid Muſerne, ſom nu tilbagegive
vor Scene Valter ung og ſkion igien,
og længe lade hende pryde den,
og ſkiænke hende Skionnere, ſom ſætte
fortiente Priis paa hendes ſieldne Værd,
og roſe det i bedre Vers end dette,
ſkiondt ikke bedre meent end dette er!

K. L. Rahbek.

Til Camilla *).

(Ideen franst).

Camilla! bliv kun ved at synde
mod Muserne og sund Forstand;
din Talisman er: himmelsk Ynde —
— hvis Glands let Støv forblinde kan;
Men troe blot ei, naar Huset dundrer
af Bifaldsklap og Skraal og Skrig:
det er din Kunst som man beundrer —
— Nei! — arme Pige det er Dig!

Q. Stick.

Til Madame Rosing.

(Som Grevinde Almaviva).

Veninde! paa Parnas en hæftig Tvætte
nys mellem begge Scenens Muser var,
den var om dig; jeg dig den vil berette,
Du veed, jeg overalt Spioner har.
For hendes bedste, ypperste Præstinde
en Laurbærkrands hver af dem bundet har,
da pludselig de begge sig befinde,
at begge Krandse een bestemte var.
Der vilde længe ingen af dem vige,

(Gud-

*) En flet, fiion Skuespillerinde

(Gudinder ere Damer, veed enhver)
og denne deres Trætte, sandt at sige,
ei just saa rede at afgisre er.
Omsider eentes begge, at de vilde
dig overlade Valget mellem sig;
men skudsende de saae, de kom for silde,
alt havde Gratierne kronet dig.

K. L. Rahbek.

Til Jomfrue Astrup.

(Paa hendes Fødselsdag).

Veninde! i det Aar du gaaer imøde,
du finde Glemsel af det svundnes Oval!
Gid Ømhed, Helbred maa dit Liv forsøde,
og Glæder være dine Dages Tal! —
Du kiender mig, du veed at ikke Smiger
vanhelliger mit Ønske for dit Held,
nei, det er Hiertets Stemme, naar jeg siger,
at jeg dig agter af min hele Siel,
at jeg paaskjønner dig, som Konstnerinde,
at jeg er stolt af det, som du mig gav:
den Ret, at torde kalde dig Veninde;
og den skal jeg beholde til min Grav.

O! ofte saae jeg dig med Konstild stræbe
at hæve svage Scener ved dit Spil,
og dobbelt huld blev Dyden paa din Læbe,
og Glædens Lue tændtes ved dit Smiil.
Naar St. Hilaires *) fielmske Husfrue lærte
selv Munterhedens Fiende til at lee,
Johannas **) Taarer brænde i vort Hierte,
vi glemme dig og Konst, og hende see.
Det blev din Lod, ved egen Jid at være
Nationens Yndling, Konstens Venner kiær;
Thalias Datter og vor Scenes Ære,
o! bliv end længe, længe hvad du er!

N. T. Bruun.

Til Madame Lange.

(Som Natalia i Corsicanerne).

Thalia sukked ved sin Preislers Død:
"hvor findes den, som dette Tab erstatter?"
Da spilte Du og Musen fro udbød:
"om nogle Aar, saa har jeg Preisler atter!"

N. T. Bruun.

Til

*) I de lystige Passagerer.
**) I Johanna Montfaucon.

Til Du Puy.

Schweitz, en Søn har du mistet, Danmark med Fryd ham omfavner,
Kierlighed, Venskab, Talent tilraabe ham: blandt os bliv!
Fieldenes Land! o misund os ei den Ædle du favner,
hent i den Tanke din Trøst: han i dit Skiød fik sit Liv.

N. T. Bruun.

I Poesie-Samlingerne til Caroline.

Du her ei Evald, ei vor Vibe finder;
den Gang, du veeg for nedrig Avinds Sviig,
hver Gratie og alle Sanggudinder
forbittrede bortilte efter dig.
Sin Evald strax Camenen tog tilbage,
Snart kaldtes Wibe bort af Gratien:
O! vort Parnasses korte, gyldne Dage
med Dig, o Caroline! svunde hen.

For-

Forgiæves, o forgiæves lytter du
her efter Hines Tryllemelodier;
ak! ene vi Smaafugle qviddre nu
i Musers Lund, og Philomele tier.
Dog qviddre vi saa godt, som vi har lært,
at tækkes Musers yndigste Veninde.
O! er vor Qvad end ei dit Bifald værdt,
vor gode Villie dog din Ydest vinde!

K. L. Rahbek.

Epilog.

(Ved Madame Clausens Benefice).

Her staaer jeg, ædle Kreds! for Dig, som skued
mit første Fied paa Scenens tunge Vei.
Den Ild, som i mit unge Hierte lued'
o, den kan aldrig, aldrig slukkes! — Nei
at tækkes Eder end som før jeg higer;
og naar Opmuntring vorder Flidens Løn,
da høve I mit Mod! da freidig siger
jeg til mig selv: min Bane den er skion!
Her kan min Siel til Landsmænds Hierter tale!
her Glæden trylles frem ved Smag og Vid!
naar Dydens Glands med klare Træk vi male,

og

og drage Lasten frem af mørke Dvale,
da lønnes Konstens Børn for deres Flid
ved Eders Smiil, ved Eders milde Taarer;
da glemme vi hver Sorg som Hiertet saarer,
og fro gientage: ja, vor Lod er Kion! —

Saa tænker jeg; — men ak! vor Evne lyder
ei altid Villiens Bud! O, hører da min Bøn,
ledsaget af den Tak jeg her tilbyder:
lad Overbærelse veilede mine Fied;
og troer, Medborgere, — Medborgerinder,
at først med Livets sidste Gniist forsvinder
min Iver for mit Kald, og min Erkiendtlighed!

N. T. Brunn.

Til Mad. Rosing.

(I et Exemplar af Menneskehad og Anger).

Da nys Eulalia i Hamborg henrev mig,
jeg Tydklands Olsen henrykt kaldte hende;
men din Eulalia mig lærte at erkiende:
der er kun een, og det er dig.

1790.

K. L. Rahbek.

In

In dem Stambuch der Demoiſ. C. Witthöfft.

Als an der Huldin Mecour Grabeshügel
Thalia *) ihren Zauberſpiegel
zertrümmern wollte, rief Melpomene ihr zu:
"gerecht iſt zwar dein Schmerz, doch, Schweſter, doch
als mir Charlotte ſtarb, wie ſagteſt du?
Getroſt! denn unſre Witthöfft lebt ja noch!"

Manheim. Sept. 1789.

K. L. Rahbek.

Til Jomfrue Morthorſt.

(I et Exemplar af dramaturgiſke Samlinger).

Fra førſte Dag med agtſom Fryd jeg ſaae
den ſkionne Vei, du gik til ædel Hæder,
jeg ſaae dig alle Gudes Agt at naae

ved

*) Sie zerbrach auf dieſem Hügel
ihren Spiegel,
dieſer Hügel
deckt der Mecour ſchlummerndes Gebein.

Göethe.

ved blid Beskedenhed og rene Sæder;
du voved dig ei Musers Altar nær,
men frygtsom blandt umærket Hob dig dulgte;
dog saae jeg, du var Sanggudinden kiær,
hvis Øie dig med Moderømhed fulgte.
Da spaaede jeg dig glad den gyldne Tid,
som jeg med Fryd har nylig seet at komme,
da Melpomene og Thalia blid
dig ogsaa aabned' sine Helligdomme.
I Kunstens Forgaard rave mange om,
som Mængdens Roes og Rogelse forblinder,
og troe sig i Geniets Helligdom
og Yndlinger af alle ni Gudinder.
Men troe mig, gode Morthorst! troe det er
en Sandhed, mig en lang Erfaring lærte,
at ingen, ingen bliver indladt der,
hvo ei medbringer ubesmittet Hierte.
O vær da stedse, stedse den du er!
Du vorde Musers Yndling, Scenens Ære!
For den, der kiender dig, dit Kunstnerværd
vil dog dit allermindste Fortrin være!

K. L. Rahbek.

Epi-

Epilog.

(Fremsagt af Hr. Clausen efter hans Benefice).

Saa tidt, naar ene Pligten kaldte,
jeg længselfuld de sene Timer talte,
til endelig den sidste slog,
og Musen i sit Tempel Sæde tog:
Da ikede jeg hen, at efter Evne tale
Retskaffenheds og Ærens Sag;
skiøndt Daarlighed og Laster at afmale
blev meget tiere mit Fag.
Men begge Slags i Livets Scene findes:
kun sidste vi langt mere hyppig see;
dog stedse der for Dyden noget vindes
ved skuffet Ondskab at belee.
Et Bifalds-Smiil iblandt af Eder skiænkte
mig livnende Opmuntring; og den Tid
jeg mig saa fro imode tænkte,
da nemlig ved meer Øvelse og Flid
jeg mindre Eders Gunst uværdig maatte blive. —
Dybt føler ieg min Afmagt vel endnu;
men veed, I komme vil ihu:
"Man Kunsten kan sig selv, kun ei Talentet give!"

I vørdiges med Ædelmodighed
mit ringe Pund i Aften at belønne;
min hele Siel den Kal paaskionne
til Livets Forhøng synker ned:

T. C. Bruun.

Schrödern,

dem Künstler und Dichter

Von Freunden gewidmet den 31sten October 1789.

To thy praises, Schröder, I agree,
And pleas'd with Nature must be pleas'd with thee.

Im Hayne der Unsterblichkeit,
Wo jedem Liebling der Camenen
Apollo eine Stätte weiht;
Wo Zöglinge von Melpomenen,
Thaliens frohe Brüderschaft,
Wer glücklich darstellt, oder schafft,
Wo Künstler und Poet, die Neuern und die Alten,
Nach ihrem Werthe Plaz erhalten,
Steht nahe an Apollos Thron
Ein Sessel zwischen Shakspear und Moliere;
Die meisten Schatten glaubten schon,

Daß

Daß er für Garrick aufgehoben wäre;
Bis dieser edle Britte kam,
Und stolz bescheiden, auf Apolls Befehle,
An Rosciussens Seite nahm
Die ihm von Churchill angewiesne Stelle.
Der Muth der wackern Deutschen stieg,
Schon hofften sie den sichern Sieg;
Allein, wie ward den Edlen bald zu Muthe,
Als er, auf dem die stolze Hoffnung ruhte,
Der große Lessing selbst erschien.
Die würdigsten der Britten und der Alten
Begleiteten ihn schon dahin;
Allein mit Götterlächeln sprach Apoll!
"Den Dichter Nathans darf ich nicht behalten;
Die Wahrheit winket ihrem Sohne,
Der neben ihr auf ihrem Throne
Das Flammenschwerdt auf ewig führen soll."
Die Schatten sahn ihm nach, und stauneten sich an,
Für wen den sonst die Ehrenstelle wäre;
Auf Beaumarchais rieth jezt Moliere,
Denn selbst im Schattenreiche kann
Der Gallus nie von Gallicismen lassen.
Der deutschen Bühne Väter, Ackermann,
Und Ekhof, die zusammen saßen,
Sahn sich bedeutend lächelnd an,
Denn beide riethen auf den rechten Mann.

Doch schwiegen alle, bis, begleitet vom Merkur,
Das Schooskind der verschwendrischen Natur,
Die königliche Catty *) kam. Ihr winkte schon
Die Bühnenkönigin des stolzen Albion,
Medea Yates, ihre Nachbarin;
Als Sie den unbesezten Sessel sah: "für ihn!
"Für unsern Schröder," rief Sie; "muß er seyn!
"Wie werden die sich dieses Nachbars freun!
"Er, beyder Genius' Vertrautester,
"Der seine Bilder, wie Molier',
"Nur aus Thaliens Zauberspiegel stiehlt.
"Mit kühner Hand schwingt er den Zauberstab,
"Den Melpomene ihm aus Garricks Nachlaß gab,
"Und wirbelt uns durch's ganze weite Reich
"Der Leidenschaften, Proteus Shakspear gleich;
"Stets wahr, wie die Natur, und unerschöpft, wie sie,
"Sah ihre Gränzen oft, und überschritt sie nie.
"Wer spielt, wie Schröder schreibt, wer dichtet,
wie Er spielt?
"Wie mancher neuerer Pygmalion
"Verdankt ihm seiner Werke Leben!
"Nur Schröders Werke brauchts der Künstler
nicht zu geben,
"Aus seiner Hand empfingen sie es schon.
"O möchte dieser seltne Mann
"Die

*) Katharina Jaquet.

"Die ihm geweihte Stelle erst erreichen,
"Wenn Deutschland wieder seines Gleichen
"An seine Stelle setzen kann!"
"Zu viel, zu viel gefodert!" unterbricht
Der Dichtergott: "ein langes Leben
"Kann zwar Apollo seinem Liebling geben,
"Allein ein ewiges — vermag er nicht."

K. L. Rahbek.

Prolog og Epilog *).

(Fremsagt den 3 Nov. ved Forestillingen af den gode Fader).

Prolog.

Vi faae et Bud i dette Øieblik,
Som vi ei tør fortie vore Venner;
De satte ler, vi efter gammel Skik
Indbudet har de værdige Camener;

*) Anledningen til dette Digt er følgende: Et Selskab af Venner overraskede Mad. Rosing den 3 Nov. 1793 (tyvende Aarsdagen efter hendes og afdøde Mad. Gielstrups Debut) med en liden Høitid, hvorved et af Florians Skuespil, oversat af Dyrekes Digter, opførtes, og hvorved ovenstaaende Prolog og Epilog fremsagdes.

Og da de undertiden komme her,
Og hun, hvis Høitid Dagen er,
For alle andre dem er kiær,
Et Afslag mindst i Dag vi vente kunde.
De havde lovt at komme; men vi sik,
Som sagt, et Bud i dette Øieblik:
Det gior dem meget ondt; men vi maae ingenlunde
Os giøre noget vist Bestik paa dem;
De har den samme Fest i eget Hiem;
Med Jubelhøitid de og hædre Dagen,
Da de for tyve Vintre siden saae
For deres Altere to ny Præstinder staae,
Hvortil de ei har hørt, og neppe vente Magen.
Vor Dangeville-Gielstrup Holberg pryded'
Paa denne Dag med egen Laurbærkrands,
Som dobbelt, dobbelt hende fryded',
Da fra hans Haand den kom, og havde været hans.
Ved Rose og ved Evald hellige
Thalia og Melpomene
En Plads til begges kiæreste Veninde;
Med Laurbærkrandse de den tomme Stoel omvinde,
Og ønske, de den længe tom maae see.
Nu traadde Mester Rose frem,
For i sin Datters Navn at takke dem,
Og snakkom, liig den lykkelige Fader,
Sig til sit Hierte overlader,

Et

Ethvert af hendes hæderfulde Fied
Paa Kunstens Bane glad han dvæler ved:
Hiin omme, hiin elskværdige Nanine,
Den første Blomst af hendes skionne Vaar,
Som ene hendes Sommer overgaaer,
Og Lessings eneste Emilie, Pauline,
Rhetea, Minna, nu han drager frem,
Udvikler glad alt stort og skiont ved dem;
Og nu som Buddet gik, han just afmalte
Hiin Waltrons Julie, og stolt fortalte,
Hvor tryg han havde vildet vedde paa,
at ingen tydsk Clairon har spilt den saa.
Nu seer De selv, hvor langt der er tilbage
Fra hine og til vore Dage;
Hvor mangt et Mesterværk, hvis sieldne Værd
Han froe vil dvæle ved, han moder der.
Medea, Lindoraks Gemal, Eulalia,
Og Almavivas vittige Grevinde,
Og Borgerlykkens gode Hofraadinde,
Og hendes store Ossakowa — Ja!
Det kan umuelig faae saa hastig Ende,
Og det er ligefrem, at Muserne ei nænde
at bryde Rose af, naar han berømmer hende;
De dertil alt for gierne høre det,
At deres bedste Yndling skeer sin Ret.
Det nytter da vel ei vi længer dvæle,

Dog lovte de, at de i deres Sted,
Os vilde sende Venskabs Skytsaand ned.
Den kan ei os med Olsensk Aand besiæle;
Men eder overtaler den maaskee,
At I paa Villien, ei paa Evnen see.

Epilog.

Personerne:

Prologus.
En Fremmed.

Prologus.

Her er vi da, og vente vores Dom;
Om Venskabs Skytsaand efter Lofte kom,
Vi deraf allerstikkerst vil erfare,
Om I med vore Mangler overbare,
Om du, Veninde! ei især blev vreed
At see din Kunst saa ilde handlet med.
Men denne Gang du os tilgive!
Og vi Dig samtlig love helligen,
Naar denne Høitid kalder os igien,
Vor Lærerinde meer tilfreds med os skal blive.
Vi i de tyve Aar skal saadan passe paa,
Hver Gang du spiller, at det maatte gaae

Reent

Reent til med Pokkers Kunst, om ingen Ting hang ved.
Men det, som vi især os smiggre med,
Er at vi i de tyve Aar, Veninde!
Saaledes skal dit Venskab vinde,
At du ei Hierte have vil,
At see den mindste Feil i vores Spil.
O maatte vi tit holde denne Dag
Høitidelig i trofast Vennelag,
Og —

En Fremmed.

Med Forlov?

Prologus.

Hvad godt?

Den Fremmede.

O sig mig, kiære!
Hvorfor skal da al denne Høitid være?

Prologus.

Vor ædle —

Den Fremmede.

Nei, forstaae mig ret, jeg veed
Om dens Anledning meget god Besked;
Selv i Coulissen hist jeg alting hørte;
Men det, som mig igiennem Væggen førte,
Var kun en lille Tvivl.

Prologus.

Et Selskab overlod
Os disse Værelser; De altsaa er saa god. . .
(gior en Manoeuvre mod Døren).

Den Fremmede.

Stenr Jupiter! du til dit Lyn vil gribe,
Det — siger Lucian — er Tegn, du er i Knibe.
I Stæden for at vise mig paa Dør,
Det gjorde Dem og hende større Ære,
At svare paa de Spørgsmaal, jeg dem gior,
Ifald de føler dem dertil i Stand at være.
Hvormed fortiener hun da denne Herrefærd?

Prologus.

Saa De miskiender hendes Kunstnerværd?

Den Fremmede.

O nei saamænd! hun spiller ikke ilde;
Hun siger ganske godt en Mundfuld Vers,
Og skiller sig ei galt ved ædelt Skiærts,
Og tit fik mine Taare til at trille.
Men Kunstnerinde-Navn jeg hende aldrig gav,
Hun har jo ingen Kunst; der er nu den Nanine,
De gjorde for saameget Væsen af,
Jeg kunde neppe bare mig for Latter!

De

De veed maaskee ei, hvad hun var som Datter:
Hun spilte blot sig selv; og nu Pauline!
Hvad anden Herlighed var der vel ved,
End Ynde, Ømhed, og Ustyldighed?
Jo det var nok en mægtig Kunst for hende!
Og den, som finder hendes Minna rar,
Med hende ingentid i Selskab var.
Nu den Grevinde Waltron, hvad hun hedd' . . .
Og den Rhetea, troer De ei vi kiende,
Hvor fast, hvor sværmerisk hun hænger ved
De gammeldags Begreeb om Ægtekierlighed;
Hvor hendes kiære Mand er alt for hende!
Og saadan, saadan er det med det alt;
Hun er lidt yngre, end Frue Wolrad — ærlig talt,
Og har just ikke disse Borgernoder,
Forresten er det jo den samme Moder,
Som man kan see blandt sine Børn hver Dag.
Og det er overalt en mægtig Sag,
En skionne Kunst, paa den Maneer at spille,
Naar man er selv, hvad man skal forestille.
Min Kunstnerinde — maae ieg sige Dem —
Maae kunne stille alle Dyder frem,
Og ikke, ikke eie een af dem;
Det jeg som ægte Kunst kan prise.

Prologus.

Men kan De mig et sligt Vidunder vise?

Den Fremmede.

Det vil jeg tilstaae, jeg ei kan desværre;
Men hvad der ei er til, dog kunde være!

Prologus.

Saa gaae, min Herre, gaae, og leed derom.

Den Fremmede.

Ja ja! giv De kun Tid, jeg gaaer og leder;
Jeg seer det er omsonst, jeg vil omvende eder;
Farvel!

Prologus.

Farvel! — Hvor slap jeg nu, da Fianten kom?
Min Tales Traad jeg knap igien kan finde,
Mit gamle Ynske da min Tilflugt er:
O nyd, nyd mange Aar, som Kunstnerinde,
Som Hustrue, Moder og Veninde,
Al den Lykksalighed, som Du er værd!
Dig kan dog ingen, ingen ønske meer.

K. L. Rahbek.

Frag-

Fragmenter

af den franske

Theater = Historie under Revolutionen.

Af

Etienne og Martainville *).

*) Dette er uddraget af ovennævnte Forfatteres Værk. Det er for vidtløftigt til heelt at oversættes heri; jeg har altsaa blot fragmentarisk anført, hvad jeg troede meest vilde interessere danske Læsere. Endogsaa i denne Form har nærværende Aargang knap kunnet rumme meer end blot Begyndelsen Det hele øvrige skal komme i næste Bind.

Overs.

Forfatternes Fortale.

De Generationer, som bleve Offere for de forfærdeligste Revolutioner, have dog i det mindste den sorgelige Ære at tiene til Næring for Efterverdenens Nysgierrighed. Hvis det er sandt, at Begivenhedernes Vigtighed og Afvexling udgior Historiens Interresse, kan sikkert intet Tidsrum af det franske Theaters Historie vække en mere levende Deeltagelse end det, hvoraf vi nu ville fremstille Læseren et Malerie. Det franske Folk ynder ikke blot Skuepladsen, det forguder den, og fortiener endnu mere end Romerne den bekiendte Devise: pa nem et circenses; hvor var det da muligt, at Skuepladsen hos en saa fyrig Nation ikke skulde føle de Rystelser, der kuldkastede Thronen, begrove de ældste og ædleste Stiftelser i Gruus og Mørke, og i et eneste Øieblik forandrede et mægtigt Riges Love, Meninger, Vedtægter og Sæder?

Vi

Vi ere fuldkommen af Mening med dem, der troe, at Skuepladsen var ikke et af de Midler, der blev mindst nyttet af dem, der vilde paaskynde denne mærkværdige Revolutions Komme. Thronen og Alteret, der hver Dag bleve fremstilte paa Skuepladsen som Gienstande for Alles Afskye og Foragt, vænte Folket lidt efter lidt til at drive Spot med hvad det i saa lang Tid havde æret: at vise det sin egen Styrke, der hidtil havde været det ubekiendt, var ogsaa at aabenbare det Brugen af denne Styrke; og Erfaringen har lært os, om Nationen vidste at drage Nytte af de Lærdomme og Exempler, den kunde hente i de berømteste Stykker af de Forfattere, som udmærkede det forrige Aarhundrede.

Maaskee vovede man ikke for meget ved at sige, at det Arbeid, at skrive det franske Theaters Historie, var at forfatte Folkets moralske Historie. Vistnok kunde de mange forskiellige Omveltninger, der i to hundrede Aar ere foregaaede med Smagen, tiene som en Epoque saavel for Oplysningens og Forfinelsens Fremgang, som for Sædernes Fordærvelse.

Men det er dog ikke fra den store Synspunkt vi have vovet at betragte den Historie, vi her overlevere Publikum; dette Arbeid, der saa langt overstieg vore Evner, vilde udkræve modnere Talenter og en mere øvet Pen. Som Enthusiaster for den dra-

dramatiske Konst have vi blot villet give et Begreeb om den sørgelige Indflydelse, Revolutionen har havt derpaa. I en liden Ramme have vi villet indfatte de Begivenheder, der meest kunde interessere alle dem, der enten sysselsætte sig med Literaturen, eller yde en Konst, der udgior Frankrigs Glæde, og saa stor en Deel af dens Hæder. Vi have villet yde vor Hyldest til de Talenter og det Mod, man maatte beundre hos saamange ædle Skuespillere, der trods Forfølgelse, Fængsling, Nød og Jammer, kiæmpede freidigen imod Vandalisme og Vildhed, og som ene have bevaret den hellige Lue, der endnu brænder paa Thalias og Melpomenes Altere. Vi ville ikke dølge, hvor stor Forbindtlighed vi fylde de oplyste Mænd, hvis skarpsindige og beskedne Domme have ledet vor Smag i vore Ytringer om adskillige Stykker. Man vil vist indrømme os saameget, at det maatte være os en ubehagelig Pligt at opfylde, atter at fremstille for Erindringen de vilde og umoralske Værker, som, i et ulyksaligt og rædselfuldt Tidsrum, besmittede den franske Skueplads. Hvor gierne ønskede vi ikke at kunne glemme, eller i det mindste fortie Navnene paa disse Stykkers Forfattere, saavelsom alle de Forseelser, der ere begangne af visse Mænd, der, skabte til at hædre Konsten ved deres Talenter, tvertimod arbeidede paa at nedværdige

dige den ved deres Fremfærd. Vi have imidlertid stræbt at være billige og beskedne, selv der hvor vi nødtes til at dømme med Strenghed. Det er nu engang vor Tro, at endogsaa den haardeste Sandhed kan fremstilles under en Form, som mildner dens Bitterhed; og vore Læsere ville vist tilstaae os, at naar en retfærdig Harme har hvædset vor Pen, have vi næsten altid angreben Sagen selv, men kun saare sielden Personen.

Alligevel er der een beromt Mand, hvis hyppig gientagne Brøde, ja endog hvis Utaknemmelighed vi have været nødte til at berøre. Endskiøndt hvert et Ord, vi have sagt, er den reneste Sandhed, vilde vi dog af Ærbødighed for Ulykken have udflettet Laharpes Navn, dersom denne Bog ikke allerede havde været under Pressen, dengang det sørgelige Slag ramde ham. Vi vide, at Ulykken har sine Rettigheder; og paa Laharpe vilde vi have anvendt Lafontaines skiønne Vers:

Et c'est être innocent que d'être malheureux.

Den ogsaa skyldfri er, som er ulykkelig.

Den

Den 27 Mart. 1789 blev for første Gang opført: Auguſt og Theodor eller de to Pager i een Act af Faure, som med meget Held havde behandlet samme Emne som Engel. Stykket blev ypperlig spilt, men hvad der dog især bidrog til dets Lykke, var den Sandhed, hvormed Fleury fremstillede Frederik den Eneste, hvis Ansigtstræk, Gang, Tone, Klædedragt, kort sagt Alt, han havde vidst at efterligne indtil den meest skuffende Grad af Fuldkommenhed. Prinds Henrik af Preussen, som selv var nærværende ved den første Forestilling, blev saa overrasket ved den treffende Lighed, at han ikke kunde holde sine Taarer tilbage; han troede at see sin Broder igien, og Dagen paa sendte han Fleury en meget kostbar Daase, prydet med den store Frederiks Portrait. Adskillige Replikker i Stykket indeholdt en fiin Lovtale over Prinds Henrik; Publikum greb Hentydningen med megen Tyrighed, og forlangde at Replikkerne skulde igientages. Dette Stykke oplevede i sin Nyhed henimod 30 Forestillinger, og opføres endnu af og til med Bifald.

Skuepladsen trængde virkelig i dette Aar, saavel til gode Stykker som til gode Debutanter, for at troste

Publi-

Publikum over La Rives Bortgang fra Theatret. Denne Skuespiller havde debuteret to Gange paa det franske Theater, første Gang i 1771 og anden Gang i 1779. En ædel og mandig Skabning, et Par udtryksfulde Øine, den fuldkomneste Overensstemmelse i alle Legemets Dele, og et sonort og boieligt Organ, det var de Egenskaber, hvormed La Rive kom til Skuepladsen.

Han debuterede, og giorde Lykke ved Siden af Lekain; det var meget. Lekain døde. La Rive kunde ikke bringe hans Tab i Forglemmelse; man har stedse bebreidet ham en svulstig og ofte falsk Declamation; Naturen, der ellers havde været saa ødsel imod La Rive, havde nægtet ham denne sande, meddelende Følelse, som er Sorgespillerens første Egenskab. Han skreg der hvor han skulde græde, og opoffrede mangengang Sandheden og Øiemedet af en Replik til sin Lyst at høste Klap og Bravoraab ved det Slags voldsomme Udbrud, der stedse bestikker Mængden. — — La Rive var kun virkelig stion og stor i de Roller, der ingen anden Følelse skulle vække end Beundring, og derfor vil det være vanskeligt at erstatte ham i Roller som Gustav, Bayard o. s. v. Denne Skuespiller har efter sin Bortgang igien paa forskiellige Tider betraadt Theatret; vi skulle siden giøre Rede for, hvad Virkning

ning han da frembragde; men vi holde det for Pligt at give denne Skildring af ham, for at vise, at hvis hans Mangler siden faldt mere i Øinene, var det fordi han med Ungdommen havde tabt en Deel af de Midler og Naturgaver, som fordum kunde bedække dem med en glimrende Fernis.

Den Ærgierrige og den Ubeskedne, Comedie i fem Acter af Destouches gjorde ikke synderlig Lykke, da den i 1737 første Gang blev opført, men da den i 1789 atter blev bragt paa Theatret, modtog man den med larmende Bifald; men sandt nok bidroge Omstændighederne meget dertil. Dette Stykke fremstiller et Maleri, som er saare stedsent: en ædel Minister, som ganske opoffrer sin egen Fordeel og sin Forfængelighed for sin Pligt og sin Konge. Nationen var dengang meget enthusiastisk for Necker, som Kongen nylig havde ansat igien, greb enhver Replik som kunde hentydes paa ham, og tilraabde ham sit Bifald ved ethvert lignende Træk *).

Des-

*) To Aar efter var Necker nødt til at flygte fra Frankrige, hvor hans Liv ikke mere vilde have været sikkert. — O homines!

Destouches dromde vist ikke om, at hans Stykke skulde have den Fortieneste, et halvt Seculum i Forveien at fremstille et saa lignende Billede.

Der var gaaet en temmelig lang Tid, uden at den franske Skueplads havde givet nogen Nyhed, da man anmeldte Sørgespillet: Carl IX., og det blev omsider opført første Gang den 4 Novbr. 1789.

Denne Forestilling vil længe erindres i de dramatiske Aarboger: Revolutionen havde electriseret alle Franskmænds Hoveder; det var noget aldeles nyt at see fremstillt paa Skuepladsen en fransk Konge, der befalede et Blodbad mellem sine egne Undersaatter, og Synet af Kongevælden, som myrdede med Fanatismens Sværd, var ikke lidet passende til at paaskynde Epoquen af den store National-Crisis.

Parti-Aanden har ogsaa vexelviis ophøiet og nedrevet Sørgespillet Carl den Niende. Royalisterne ansaae det som et Manifest imod den monarkiske Regering; Præsterne fandt et øiensynligt Angreb mod Religionen deri; og Hoffets Fiender feydede sig ved Stykket, fordi det kunde saare Adelen. Kun de Fornuftige have bedømt det som dramatisk Værk; og da et Slags Raseri paa den Tid

be-

beherskede alle Mennesker i Paris, blev Følgen deraf, at Recensenterne stedse lode deres Lidenskaber tale i Sandhedens Sted. Nu har Stormen lagt sig, hine Partier ere ikke mere til, Sorgespillet staaer nu ene, befriet for alle de Krampetrækninger, der rystede dets Vugge, og nu torde vi maaskee vove at bedomme Stykkets Fortrin og Mangler.

Sanct Bartholomæi-Blodbadet havde allerede givet Emne til et Sørgespil i 3 Acter, som heed: Coligny. Dette Stykke, som d'Arnaud Baculard skrev i sit attende Aar, er aldrig bleven opført; han nøyedes med at lade det trykke med en Fortale, hvori man finder den mærkværdige Phrase, at Fanatismen er lige langt fra Religionen og Naturen. "Sophocles's Oedip, som er fuld af rørende Situationer," føjer han til, "vækker mindre Medynk, end en Olding paa siirsindstyve Aar, som med brændende Iver og Attraa myrdes af sine Landsmænd."

En engelsk Forfatter, Nathanael Lee, har ogsaa skrevet en Tragedie, som hedder Bartholomæus-Natten eller det parisiske Blodbad. Hr. Laplace har oversat adskillige Scener deraf med dette Motto: Saa mange Ulykker kan Religionen avle! I sit Drama: Jean Hennuyer eller Bispen i Lisieux,

har Mercier anbragt en Contrast mod den umenneskelige Hertug af Lothringen, og dette er en dydig Geistlig, som medens Rom og Kirken i Herrens Navn hellige, og bemyndige de rædselfuldeste Mord, sætter sig imod de Befalinger, der gives ham af en svag og aandsvag Konge, af et feigt og høvngierrigt Hof, og med Mod forsvarer de ulykkelige Offere, Fanatismen vilde myrde.

Og dog har denne forfærdelige Catastrophe, som man maatte ønske at kunne rive ud af vor Histories Aarboger, fundet Lovtalere: i hine barbariske Tider blev der slaaet en Medaille med denne Paaskrivt: Pietas excitavit justitiam. Paa den anden Side seer man Carl den Niende med Kaarden i Haanden, trampende paa adskillige Lig, og paa Kandten staaer: Carolo nono, regi piissimo. Ja, man gik endnu videre: François de Chanteleuve gav i 1575 et Sørgespil, hvori Huguenotternes Mord helligen anprises og berømmes. Coligny er deri afmalet med de afskyeligste Farver; man tillægger ham den Hensigt at ville dræbe Kongen, Guiserne og Catholikerne; men han hindres i sit onde Forsæt, bliver dræbt, og Folket høitideligholder dette lykkelige Udfald ved Glædesfester. Stilen i dette Stykke er ligesaa barbarisk som Æmnet.

Dog,

Dog, det er jo ikke første Gang, at man har seet Bødlerne danse paa deres Offeres Grav; en Erfaring, man nylig har havt, beviser, at de mægtige Middinger stedse finde Talsmænd; men Mindet om deres Vælde forgaaer, og Erindringen om deres Forbrydelser udslettes aldrig. Den hævnende Efterverden udstrækker sin Jernhaand over alle de Straffskyldige, og skaaner ligesaalidt den misdædersk Konge som Snigmorderen af lav Stand.

Af denne Sandhed var den unge Chenier dybt igiennemtrængt, da han skrev sin Carl IX. Planen er temmelig godt lagt:

Cardinalen af Lothringen, Hertugen af Guise og Catharina af Medicis have svoret Colignys og Protestanternes Undergang. Carl den Niende, som vexelvis er svag, lettroende og følsom, giver efter for sin Moders Tilskyndelser, der dølger sin unævnelige Hævngierrigheds Planer under Ømhedens og Statskonstens Maske; han underkaster sig, som en blind Fanatiker, de blodgierrige Befalinger, Cardinalen giver ham, i det denne vanhelliger den Eviges Navn; han hører med Bevundring efter Colignys ædle Raad, og bevæges ved den rørende Overtalelse, som ligger i den berømte Canzler L'Hopitals Ord; men henreven, overvunden, undertvungen ved de Rædsler, hvormed man omringer

ham, ved Forførelse, falsk Interesse, og især ved en affindig Iver for den catholske Religion, giver han selv Befaling til Nederlaget og Blodbadet; han beder Cardinalen om Himlens Velsignelse til den grædselige Misgierning, han vil begaae; og efterat have velsignet Mordernes Glavind lover den vilde Præst dem, som falde i den syndige Kamp, Martyrdommens Palmer. Man hører Stormklokkerne gaae; Faklerne tændes; man seer Mordernes Staal blinke; de fordele sig rundt omkring, og L'Hopital kommer ind og beretter den gyselige Tildragelse.

Kongen træder igien ind; Henrik, Konge af Navarra (siden Henrik den Fierde) bebreider ham med ligesaamegen Varme som Bitterhed, den Misgierning, hvormed han har besmittet sine Hænder. Carl, som allerede føler Angerens Torne, sukker under Vægten af sin Udaad, afmaler den for sig selv med Rædsel, forbander i sit Raserie de Troløse, som have forledet ham dertil, og synker ned, sønderknuust af tusinde Samvittighedsnag.

Dette Stykke gior meget stor Virkning; det vækker en dyb Rædsel, og endskiøndt Handlingens Gang er vel langsom, giøre de energiske Malerier, de stærke Tanker, og de afverlende og velkontrasterte Sindsbevægelser dog Forestillingen deraf meget underholdende. Det var et vanskeligt Arbeid

at

at tegne Carl den niende rigtig: hans lange Vakelen, hans Frygt, den Levning af Dyd, som i lang Tid holder ham tilbage paa Bredden af Afgrunden, og denne feige Svaghed, som tilsidst styrter ham ned i den, fremstillede store Vanskeligheder, men paa lidt Kulde nær, har Chenier overvundet dem med megen Sandhed. Contrasten imellem Cantzleren og Cardinalen er ypperlig; ligesaa ond og grusom den Sidstes Lære er, ligesaamegen blid Tolerance og viis Menneskekierlighed aander den Forstes Ord; det Mod, hvormed han taler til sin Konge, da han er omringet af de Sammensvorne, contrasterer fortreffelig med disse slaue Hofmænds Usselhed. Kort sagt, de Farver, hvormed Chenier har malet denne dydige Character, giøre ham undsigelig megen Ære.

En af dette Sørgespils første Mangler er, som vi allerede ovenfor have sagt, Handlingens stødende Gang; man kan ogsaa bebreide det altfor hyppige Tirader, en Overdaad af Taler, som tilsidst trætter; thi Interesse og Fornuft, som ere Dramaturgiens allerførste Regler, ville stedse banlyse endogsaa de skionneste pragtfuldeste Sentenser, naar de strække sig saavidt, at de bringe Handlingen til at slumre.

Man bemærker adskillige Anachronismer i dette Stykke, Forfatteren lader for Exempel Cardinalen

af Lothringen spille Hovedrollen, og da Bartholomæusnatten indtraf, var han i Rom. Adskillige have bebreidet Chenier dette meget alvorligt; de have paastaaet, at det var Uret af ham, at paadynge Cardinalens Eftermæle en grusom Ugudelighed, hvori han dog ikke var skyldig.

Vi ere ikke af den Mening; endskiøndt Cardinalen var i Rom, styrede han dog ligesuldt alle Hiulene ved denne djevelske Sammenrottelse; og den Indflydelse, han havde hos Catharina de Medicis, er et mere end tilstrækkeligt Bevis paa den Deel han havde deri. Veed man desuden ikke, at det var hans Yndlingsplan, at indføre den hellige Inquisition i Frankrige; og kan man kræve det af den dramatiske Forfatter, som man fordrer af Historieskriveren? Dersom vi vilde drive denne Afhandling videre, vilde det ikke falde os vanskeligt, at bevise, at vore store nødvendige Læremestere have ikke været mere samvittighedsfulde, og vi ville slutte med dette Bud af Horats:

. . . . . Pictoribus atque poetis
Quid libet audendi semper fuit æqua potestas.

Den svageste Deel af dette Sørgespil er vistnok Stilen; endskiøndt den ofte i Sørdeleshed besidder glimrende Steder, er den dog i Almindelighed svag og vidtløftig; ved Siden af meget skiønne Vers,

fin-

finder man atter prosaiske, som just derfor ere saameget mere stødende, ligesom Lynglimtet, der blinker et Øieblik, synes endnu at forøge Nattens Mørke.

Af alle disse Jagttagelser følger, at uagtet sine Mangler, er Carl IX dog stedse et hædrende Værk, præget med et sande Genies Stempel.

Maaden, hvorpaa dette Stykke blev spilt, bidrog heller ikke lidet til dets Lykke. Skal man sætte Lid til hvad Rygtet dengang sagde, havde Skuespillerselskabet lagt Chenier mange Hindringer i Veien ved Rollernes Uddeling: Saint-Phal, en Skuespiller, som man ellers tilkiender megen Forstand og Skarpsindighed, gav intet Beviis derpaa ved denne Leilighed; han nægtede at spille Carl den Niende, og foretrak Kongen af Navarra, som han holdt for mere fremspringende og taknemmelig. Han har ikke følt, at paa Skuepladsen er det mangengang en Caracteer, ingen Caracteer at have, og at Carl den Niende som vakler imellem Forbrydelse og Dyd, som fortæres af Angst, og martres af Samvittighedsnag, var en virkelig dramatisk Person. Disse Betragtninger undgik ikke den unge Talma, som har Saint-Phals Afslag at takke for det Kiæmpeskridt, hans Rygte paa eengang giorde.

Denne Skuespiller var nylig bleven antaget, spilte kun saare sielden, og naar han engang kom frem, var det for at spille Biroller, som de første Skuespillere ikke skiottede om. Talma, som havde Følelse af sin egen Kraft, murrede i London imod de gamle Vedtægter og Anordninger, hvori hans Egenkierlighed og hans Ærgierrighed ikke kunde finde sig; Carl den Niendes Rolle var ogsaa det første Trin til hans theatralske Hæder; da han engang var kommen i Veiret, vilde han ikke mere stige ned; hans Fordringer toge til med den Lykke han giorde. Melpomene smilede til hans Strøben, og han er nu een af de skionneste Prydelser i hendes Tempel.

Det var i denne berømte Tidspunkt, at man saae de første Uenigheds-Spirer bryde frem, og deres Udvikling forvoldte snart en indbyrdes Krig mellem de franske Skuespillere; men vi ville lade Begivenhederne følge i deres Orden, og indskrænke os til at sige, at Sorgespillet Carl den Niende blev i det første Aar opført 40 Gange, og stedse med Bifald.

Det revolutionaire Vindpust, som stak hele Frankrige i Brand, havde ogsaa trængt ind i Parterret

og

og mellem Coulisserne; Tilskuerne, som vare blevne Enevoldsherrer, og Skuespillerne, som vare blevne uafhængige, fremstillede hver Dag forargelige Optrin, som bortskrækkede Fredens og Rolighedens Venner fra den franske Skueplads, og som allerede bebudede denne herlige Bygnings Forfald.

Aarsagen hertil var dengang Tvistighederne imellem de ældre og de yngre Skuespillere; disse, som saae sig understøttede ved en Forordning af National-Forsamlingen, traadte ind i Rettigheder, hvorfra en barbarisk Lov hidtil havde udelukt dem; de Ældre derimod kunde ikke uden Smerte finde sig i, at afstaae en Arv, hvorover den lange Besiddelse havde vant dem til at ansee sig som de eneste lovlige Herrer. Den Revolution, som herskede i alle andre Familier, voldte ogsaa en sørgelig Splid i Melpomenes; hendes yngste Sønner vilde nyde alle de samme Forrettigheder, som mange gamle Anordninger indrømmede hendes ældre Børn, og disse værgede sig med saameget mere Styrke, da deres Fortrin vare Frugten af mange Aars Stræben, mange tunge Offere, og man kunde ikke vel fortænke dem, om denne Deling forekom dem noget smertelig at taale.

Forestillingerne af Carl den Niende havde i lang Tid været afbrudte, og Talma, som dengang blot havde denne ene Rolle, hvori han kunde fremvise sit

Talent, sparede intet muligt Skridt, for at afvirke Sorgespillets Opforelse. I Forstningen vare hans Bestræbelser frugtesløse; men en Deel af Publikum gjorde Skuespillerens Sag til sin, og forlangde at see Stykket.

En Deputeret fra Byen Marseille begjærede i sine Medbrødres Navn, at faae Carl den Niende opført, og syntes ikke saa ganske utydelig at angribe Skuespillerselskabets Patriotisme. Naudet giendrev de Bebreidelser, man gjorde hans Camerader, paa en meget ærbødig Maade, og sagde at to Grunde forbøde dem at opfylde Publikums Begjæring: Madame Vestris's Upasselighed og Saint-Prix's Sygdom. Da Publikum ikke tog vel imod denne Retfærdiggjorelse, men ansaae den blot som et snedigt Paaskud, for at besmykke et Afslag, traadte Talma selv frem, og bevidnede Selskabets Iver for Publikums Fornøielse; han sagde, at Madame Vestris var ikke saa upasselig, at hun jo derfor gierne kunde spille Catharina de Medicis, og i Henseende til Saint-Prix, tillod Publikum maaskee, at en anden Skuespiller læste Rollen op i hans Fraværelse. Dette Forslag blev modtaget: Grammont forestillede Cardinalen, med Rollen i Haanden, og Talma, som man kaldte ud efter Stykket, blev overøst med et eenstemmigt Bifald. I øvrigt var denne Fore-

stil-

stilling meget urolig; det var den Tid Skik at staae uden Hat, saalænge Skuespillet varede; nogle af Tilskuerne paastode, at ville beholde Hatten paa, og Vagten traadte ind i Parterret, for at haandhæve Orden og Ave. Den bekiendte Danton, som siden spilte en saa stor Rolle i Revolutionen, blev arresteret og bragt i Hotel-de-Ville.

Nu vil sikkert ingen mere lade sig giække af det Slags Raseri, hvormed man hiin Tid adskede Opførelsen af Carl den Niende. Med den allersimpleste Taktik af Verden, med nogle tienstagtige Venner, og fem eller sex bestemte Klappere eller Pibere, er det jo saare let at giøre Oprør i et Parterre; men slige Midler ere just ikke hædrende for dem, som betiene sig deraf; og man dadler ogsaa Ophavsmændene til disse Uroligheder med saameget mere Grund, som Chenier selv, efter Sigende, havde bedet Skuespillerne, ikke at sætte hans Stykke paa Repertoiret i den hede Sommertid. Talma, som kunde have ladet sig forblinde af en saare undskyldelig Egenkierlighed, var altfor delicat til at tillade sig slige Midler: han troede ogsaa, at hans Ære forbandt ham til at retfærdiggiøre sig for de Bebreidelser man giorde ham, og i denne Anledning skrev han det følgende Brev til Hr. Mirabeau, en

af dem, der havde begiæret Stykkets Opførelse i Navn af de Foedererede fra Provence:

"Min Herre! jeg indskyer til Deres Godhed "for at retfærdiggiøre mig for de nederdrægtige "Bagvadskelser, mine Fiender stræbe at udsprede "om mig. Efter deres Sigende er det ikke Dem, "som har begiæret Opførelsen af Carl den Niende; "det er mig, som har giort en Cabale, for at tvinge mine Camerader til at opføre dette Stykke: "leiede Journalister bekræfte alt det for Publikum, "som deres egen Ondskab tilsige dem. Hvis De "ikke tillader mig at bekiendtgiøre Sandheden, bliver jeg ved at bære en Beskyldning, hvoraf man "haaber at drage Nytte til min Skade. Jeg udbeder mig Deres Tilladelse at bringe Publikum ud af "Vildfarelsen, thi hundrede Fiender finde deres "Lyst i at forudindtage mine Landsmænd imod mig.

Talma."

Paa dette Brev gav Mirabeau et Svar, som vi troe at burde meddele heelt, thi efter vor Mening vedkommer det Theatrets Historie meget noie.

"Ja, min Herre, vist nok kan De sige, at det "er mig, som har begiæret Opførelsen af Carl den "Niende, i Navn af de Foedererede fra Provence; ja,

"jeg

"jeg har endogsaa ivrigen paastaaet den: dette kan
"De sige, thi det er Sandhed, og en Sandhed,
"hvori jeg finder Hæder. Den Slags Uvillighed,
"som de gode Herrer Skuespillere i denne Hen-
"seende have viist (hvis man ellers skal fæste Lid
"til det offentlige Rygte) var saa uforbindtlig mod
"Publikum; den var grundet paa foregivne Moti-
"ver, saa aldeles fremmede for den Magt, de virke-
"lig besidde; de ere saa lidet berettigede til at af-
"gjøre, om et Stykke, der spilles som det bør, er
"farligt for den herskende Stemning eller ei; den
"Vigtighed, de efter Sigende tillagde vort Forlan-
"gende og deres Afslag, var saa ualmindelig og saa
"upolitisk; kort sagt, de sagde mig selv med en
"saa latterlig Spodskhed, at de ikke vilde
"give efter undtagen for et Ønske, der blev yttret
"paa hele Publikums Vegne, at det blev min Pligt
"at bekiendtgjøre deres Svar. Ønsket blev yttret,
"og ilde optaget, ifølge hvad man har forsikret
"mig; men — Publikum vilde adlydes. Dette er
"ganske simpelt paa et Sted, hvor det betaler; og
"jeg begriber slet ikke hvad man kan have undret
"over. At man nu søger at tilregne Dem eller an-
"dre en Begivenhed, der var saa naturlig, det er
"kun en lille Levning af barnagtigt Nag, og dersom
"De nu gav dette mindste Vigtighed, troer jeg at

"De havde Uret. I alle Tilfælde er dette Sand-
"heden, som jeg underskriver ligesaa frivillig som
"min Forsikring, at De har min fuldkomneste Høi-
"agtelse.

Mirabeau."

Alle disse Smaa-Tildragelser kunde tiene til Mirabeaus store Hensigter, og det vilde være os en let Sag at fremsætte de Grunde, som drev ham til at indlade sig i disse usle Intriger; men vi nødtes derved til at forvikle os i Statskonstens Slange-Vagter; og dette var at forlade den Bane vi selv foreskrev os, dengang vi begyndte dette Værk.

For at giøre sig et Begreb om den Tummel, Sorgespillet Carl den Niende vakde, kan det være ret moersomt at læse det Brev, som Stykkets Forfatter, Chenier, paa den Tid bekiendtgiorde.

"I det sidste Nummer af Bladet: Revolutio-
"nerne i Frankrige og Brabant, har jeg nylig læst
"følgende Linier: "Hr. Maudet vover at læg-
"ge Baand paa Theatrets Frihed, og
"Haand paa de Herrer Talma, Chenier
"o. s. v." Denne Beretning er, hvad mig angaaer
"aldeles usandfærdig; har den Mand, der tales om,
"tilladt sig Voldsomhed imod nogen Borger, hvem
"det endog er, saa kunde denne Borger ogsaa paa

"Sti-

"Stedet benytte sig af den Ret, som den angrebne "Mand har imod Snigmorderens Liv. Han "kunde ogsaa tage sin Tilflugt til Domfolene. "Ifølge de gamle Love tugtes en saadan Brøde med "en ærelos og legemlig Straf. I et frit Land "bør Loven ikke være mindre streng; thi borgerlig "Frihed gives der ikke, saalænge Borgernes Sik- "kerhed beroer paa Stratenroverens Ærefølelse."

"Hvad mig angaaer, mine Herrer, som i saa "lang Tid har seet mig angreben baade af Skand- "skrivter og anonyme Breve, og hædret ved Fornær- "melser af denne Flok foragtelige Mennesker, lige- "saameget som ved Lovtaler af Frihedens Venner, "jeg har aldrig sat andet end min Vandel og mine "Arbeider imod alle mine Aandsmænds nederdræg- "tige Bagvaskelser; men imod Snigmordere ere "disse Vaaben utilstrækkelige, og jeg har seet mig "nødt til at bære Pistoler hos mig, for min person- "lige Sikkerhed, fra det Øieblik da Carl den Niende "har giort alle usle Trælle til mine Fiender; — fra det "Øieblik, da adskillige af disse usle Trælle, misbru- "gende Lovenes Sovn og Øvrighedens Feighed, of- "fentlig have roest sig af at være blevne Stiemænd.

Maria Joseph Chenier."

Faa Dage efter dette Brev, udkom det neden- staaende, der blev bekiendtgiort i Journalerne:

"Da

"Da det er godt at fremstille den rene Sandhed "i enhver Sag, af hvor liden Vigtighed den endog "kan være, maae De tillade mig at betiene mig af "Deres Journal, for at hindre en Vildfarelse, hvor- "til det næstforrige Nummer af "Revolutionerne i "Frankrige og Brabant" kan give Anledning, ved at "omtale en Sag uden videre omstændelig Beretning. "I dette Nummer staaer: "Hr. Naudet vover "at lægge Baand paa Theatrets Frihed "og Haand paa de Herrer Chenier, Tal- "ma o. s. v." Hr. Chenier har havt den Ære at "skrive Dem til, hvad ham angaaer; i det som an- "gaaer mig, er jeg langtfra at benægte Sagen. "Omtrent for sex Maaneder siden, en Aften da vi "skulde have Tanerede, og i det Øyeblik Dækket "skulde gaae op, overlod Hr. Naudet sig, uden paa "fierneste Maade at være bleven ophidset, til en Grad "af Brutalitet, som er aldeles magelos hos et Men- "neske, der er ved sine fem Sandser; men jeg gior- "de dengang, hvad jeg burde giøre for at frietage en "Mand for enhver Bebreidelse; desuagtet da jeg "kiendte det Had, som beherskede de Sorte *) ved den

*) De Sortes, saaledes kaldte man de Deputerede i National-Forsamlingen, som satte sig imod alle de Decreter, der vare til Friehedens Fordeel, og som haardnak-

"den franske Skueplads, saavelsom deres priisvær-
"dige Vaner, og da jeg ogsaa forudsaae, at Forskiellig-
"hed i Caracteer og Meninger lettelig kunde avle nye
"Aarsager til Trætte, fattede jeg samme Beslutning
"som mange andre fornuftige Folk: stedse at gaae
"velbevæbnet, for at hindre enhver Fornærmelse, eller
"for at afværge den paa en Maade, hvorved Ei-
"senfresserne betoges Lysten til et nyt Forsøg.
"Siden den Tid, har heller ingen af dem begyndt
"paa at ophidse mig igien. Dette, mine Herrer,
"er den allernøjagtigste Sandhed, og derom beder
"jeg Dem at underrette Publikum.

Talma."

Vi tillade os slet ingen Betragtninger over disse underlige Breve; Sagen i sig selv taler tydelig nok, og da vi skrive det franske Theaters Historie og ikke dets forargelige Krønnike, ville vi heller ikke indlade os i videre Omstændigheder, hvis Udvikling maaskee kunde vække gamle Fiendskaber, som Ulykker og bedre Erfaring lykkeligviis have neddysset.

Talmas Brev maatte giøre og giorde virkelig stor Opsigt imellem de franske Skuespillere; ved en Dom

nakket forsvarede Adelens og Præstestandens Privilegier. Det tragi-comiske Senat havde ogsaa sin høyre og sin venstre Side.

Dom, som bleb fældet næsten med eenstemmigt Bifald, saae han sig udelukt af deres Selskab *), og han dømdes til aldrig mere at træde frem paa en Skueplads, der fordum havde været Nationens Hæder, men som nu var bleven en gladiatorisk Tumleplads.

Strax griber Rygtet med dets tusinde Tunger sin Basuun, og udraaber den unge Sorgespillers Vanheld i alle Quarterer af Paris; man sammenrotter sig; alle ere i Oprør; Ilden griber om sig; en beskylder Skuespiller-Selskabet for Aristocratie; en anden tilskriver en lav Misundelse, at Melpomenes Yndling var bleven udelukt; En uddeler Piber til de Sammensvorne; en Anden vil at man skal henvende sig til National-Forsamlingen: Alle sværge

*) Det var Fleury, som førte Ordet i det franske Skuespiller-Selskabs Forsamling, for at drive Talmas Udelukkelse igiennem. "Mine Herrer," — sagde han — jeg angiver herved en Sammenrottelse imod hele den franske Skueplads! Saasnart Dugazon, som just kom ind ad Døren, hørte denne forfærdelige Vanlysning, begyndte han strax at efterade Journal-Colportørernes skurrende Røst, og raabte: Hejda! saa en nye Vise om den store Sammenrottelse, som er opdaget! Kurieuse Tildragelser! splinternye Historier! — En stærk Skoggerlatter afbrød Fleury midt i hans Tale, og det kostede Umage, igien at paatage sig den Alvorlighed, der sømmede sig for en Areopag, der afsagde en Ostracismus-Dom.

ge at hævne deres Beskyttede over den Undertrykkelse, hvori han maae sukke. En rædselfuld Bragen lyder paa eengang fra Caffehuse, Selskaber, og videnskabelige Cirkler, og bebuder det grædselige Uveir, som snart vil bryde los over den franske Skueplads.

Publikum, der saa ofte tager sig meget varmt af de Maadeliges Partie, stred dog denne Gang, om ikke for Retfærdighedens, i det mindste for Talentets Sag. I Tvistigheder af dette Slags qvæler Lidenskabernes Røst Sandhedens Stemme; Partie-Aand blænder Alles Øine, og Lachaussées Vers bliver da meget anvendeligt.

Quand tout le monde a tort, tout le monde a raison.

(Hvor Alle Uret har, har ogsaa Alle Ret.)

Den 16de September begav hele Sværmen af de Misfornøjede sig til det franske Skuespilhuus. Dørkket var neppe trukket op, forend tusinde Stemmer paa eengang raabte: Talma! Talma! Talma! Det var forgiæves, at et afmægtigt Modpartie vilde faae Majoriteten af Tilskuerne til at tie; Støjen tog bestandig til: og Optrinnet begyndte at blive alvorligt, da hele Skuespiller-Selskabet traadte frem paa Theatret, og fortalte, at Dagen paa vilde man giøre Rede for de Grunde, der forbode Talma at komme paa Theatret efter den seneste Forestilling af Carl den Niende.

Man

Man seer altsaa, at Sagen blev kun opsat; og da enhver nu havde havt 24 Timer til at hverve nye Rekruter, var Tilløbet endnu større næste Dag. Alle de, der vare Venner af Talmas Talent eller af hans Person, paa den ene Side, og alle den franske Skuepladses Tilhængere paa den anden, udgjorde to Partier, hvis Sammenstød maatte blive forfærdeligt.

I Forstningen betragter man hinanden, gienkiender hinanden, og en dæmpet Mumlen, som lidt efter lidt bliver lydeligere, og snart derpaa udarter til det grædeligste Kiv og Skiendsmaal, udbreder Skræk og Rædsel mellem alle Damerne i Logerne, hvis Frygtsomhed dog næsten altid er mindre end deres Nysgierrighed.

Mairen i Paris, den ulykkelige Bailly, havde ladet Skuespillerne sige, at da de ikke kunde være baade Talmas Dommere og Anklagere, raadede han dem at blive ved at spille med ham, saalænge indtil Municipalitetet var blevet fuldkommen organiseret og Sagen kundes paadommes.

Disse kloge Forestillinger bleve slet ikke hørte, og Skuespillerselskabets Halstarrighed tiende kun til at fordobble den offentlige Giæring.

Man ventede med Utaalmodighed paa det Regnskab, som Skuespillerne havde lovet at afgø-

ge

ge næste Dags Aften: omsider gaaer Dækket op, der hærsker en dyb Taushed i hele Huset; Fleury træder, sort klædt, tæt hen ved Lamperne, og begynder saaledes:

"Mine Herrer!

"I den fulde Overbeviisning at Hr. Talma "har forraadet vor Interresse, og forstyrret den of"fentlige Roelighed, har mit Selskab eenstemmig "besluttet, ikke at have mindste Samqvem med ham, "forend Retten har paadømt Sagen imellem ham "og os."

Denne korte Tale blev beklappet af nogle, men udpebet og udtrampet af det største Antal. Tummelen var paa sin høyeste Spidse, da Dugazon styrter fra Coulisserne ind paa Skuepladsen: "Mine Herrer" — raaber han — "Skuespillerselskabet vil nu "behandle mig, ligesom det har behandlet Hr. Tal"ma. Jeg anklager de samtlige Skuespillere; det "er en Usandhed, at Hr. Talma har forraadet Sel"skabet, og forstyrret den offentlige Roelighed; hele "hans Brøde bestaaer deri, at han har sagt, at "Carl den Niende kunde opføres, og det er alt!'

Ved disse Ord, begyndte Uordenen og Støjen paa ny over det hele Huus; Partierne gaae imod hinanden, Talerne i de forskiellige Klynger snappe hinanden Ordene af Munden, og Thalias Tempel for-

forvandles kort sagt paa eengang til den gemeneste Kippe.

Sulleau, som var Redacteur for et af Dagens Blade, vilde stræbe at at bringe Roligheden til, bage, og i det han paa en yderst naragtig Maade parodierede Præsidenten i National-Forsamlingen, raaber han: "Stille! Orden! Orden!" derpaa begynder han af alle Kræfter at ringe med en umaadelig stor Klokke; men da han mærker, at alle hans Bestræbelser ere frugtesløse, bedækker han sig; imidlertid da man syntes, at man havde klamredes længe nok, endte man tilsidst med at forliges, og nu krævede Publikum at ville høre forelæse den Beslutning, Skuespillerselskabet havde fattet. Fleury laver sig til at adlyde denne Befaling, men da Giæringen blev endnu voldsommere, nødtes man til at kalde Vagten ind i Parterret, og sende Bud til Mairen i Paris.

Mændenes Skole skulde opføres denne Aften; men da Dugazon var forsvunden efter hans pludselige Hop ind paa Theatret, var det umueligt at spille Stykket: dette ny Vanheld forvoldte saadan en Hurlumhej, at Tilskuerne bestormede Theatret fra alle Kandter, og Bænkene bleve slagne i tusinde Stykker; omsider, Klokken elleve om Aftenen, begav Vrimmelen sig under skingrende Raaben og

Skri-

Skrigen til Palais-Royal, hvor Scenen vilde have blevet tragisk nok, hvis Vagten ikke var ilet til. Mairen i Paris indstævnede Dagen paa hele Skuespillerselskabet at møde for sig, og krævede det til Regnskab, fordi man havde vovet at overtræde hans Befaling; Skuespillerne undskyldte sig med, at hans Villie ikke var blevet dem rigtig tilkiendegivet, og at deres Camerad Grammont havde i Forveien underrettet Hof-Bestyrelsen om hele deres Fremfærd.

Mairen, som maatte føle sig stødt over denne Fornærmelse imod hans Myndighed, lod dem føle det med Mildhed, og anvendte forgiæves alle muelige Forsoningsmidler, for at ende denne Sag uden videre Opsigt.

Man vil ikke længer undres over disse uanstændige Scener, naar man erfarer, at den franske Skueplads, som paa eengang stod under Municipalitetet i Paris og Hoffets Bestyrelse, fik idelig Befalinger, der strede stik imod hinanden; den gamle Vane, Glandsen af berømte Navne, og den Esprit de corps som herster i ethvert Samfund, bragde dem til at ansee den Magt, Adelsmændene havde over dem, langt større og agtværdigere, end at lade sig beherske af simple Plebejer, der nylig havde faaet dette Herredømme. Nok er det, at der udkom en Befa-

ling,

ling fra Byens Raad (conseil de ville), som paalagde det franske Skuespillerselskab at spille med deres Camerad Talma, og denne Befaling blev trykt, og bekiendtgiort ved Plakater over hele Byen.

Dugazon, som havde forseet sig imod Publikum, og allerede bedet om Forladelse derfor i de offentlige Blade, maatte ogsaa møde for Retten; han sagde, at han sagde ingenlunde at besmykke sin Brøde ved Grunde, som han lettelig kunde anføre; han havde allerede vist, hvormeget den angrede ham; det krænkede ham oprigtig, at han havde feilet imod Publikum, og han fandt nu kun een Trøst ved sin Forseelse: den at han kunde bevidne sin Ærbødighed for Municipal-Raadet og sin Underdanighed mod Lovenes Bud.

Uagtet disse Undskyldninger, indskierpede Retten Hr. Dugazon at være mere vagtsom, og dømde ham til Arrest i hans Huus i aatte Dage, samt til at betale Trykknings-Omkostninger for 100 Exemplarer af Dommen.

I Anledning af disse Uroeligheder bekiendtgiorde Hr. Chenier følgende Brev:

Paris den 18 September 1790.

Mine Herrer! Jeg var ikke nærværende ved de "Optrin som i de seenere Dage have havt Sted i det "franske Skuespilhuus; men jeg har i Dag talt

"med

"med adskillige Engellændere, der havde havt den "Ulykke at være Vidner dertil, og ikke have forarget "sig lidt derover. Naar nogle Personer af Publi- "kum forlange en Skuespiller, som de i lang Tid "ikke have seet, lade de fleste af Skuespillerne, som "hade denne Acteur, raabe "nej!" af deres Crea- "turer; see, det er da en Ting, som er saare na- "turlig! Skuespillerne vove at anklage ham for Pu- "blikum med en Alvorlighed, som blot forøger den "Latterlighed, der ligger i denne Fremfærd — og "det er heller ikke at undre over! — En Skuespil- "ler, som har Venskab for den Forviiste, kommer "og forsvarer ham med en Varme, som i det mind- "ste er godmodig! det maae man heller ikke finde "besynderligt! Men nu kommer det Forunderlige: "man tillader Skuespillerne at forklare sig for Pu- "blikum, men man tillader slet ikke Publikum, der "betaler, at svare Skuespillerne: see, det er den "Ting, som de Fremmede havde Möje med at fatte! "De paastode, at i London er det ikke Publikum, som "skylder Skuespillerne Lydighed og Ærbødighed; men "at det er Skuespillerne, der med Højagtelse bør "adlyde Publikums Villie. De paastode ogsaa, at "det er meget underligt, at ville haandhæve Orden "inde i Skuespilhuset ved Hielp af Gevæhrer og Ba- "jonetter: de beloe Friheden hos det Folk, der la-

"der sig omringe af bevæbnede Soldater, midt under "de Forlystelser, hvorfor det nylig har betalt sine "Penge! de forsikrede mig, at selv i Spanien — "og det er just dog intet frit Land, — fornedrede "man ikke kiække Krigere til den uværdige Bestil- "ling, at lægge Baand paa den offentlige Frihed, "for at tiene Skuespillernes Had eller Eenraadig- "hed; de bekræftede endelig — og jeg er vis paa, "de havde Ret — at en saadan Opførsel kunde aldrig "bifaldes af Borgere, der ere saa hæderværdige, som "de Herrer La Fayette og Bailly. Maaskee have "de, som Engellændere, intet Begreb om Bor- "gerret og den virkelige Frihed. I alle Tilfælde, "dersom man troer, at kunne giendrive deres Ind- "vendinger, skal jeg gierne besøge dem igien, for at "give et sommeligt Svar."

"Maria Joseph Chenier."

Efter denne formelige Dom af Byens Raad, synes det som alting maatte være tilendebragt; man forestiller sig, at Talma er igien traadt ind iblandt sine Camerader, og man er overbeviist om, at der atter hersker den fuldkommeste Orden og Roelighed; men Folk maae bringes ud af deres Vildfarelse: Skuespillernes Selvkierlighed giver ikke saa let efter: de ville endnu udholde en ny Dyst, inden de capitu- lere.

Ef-

Efter mange langvarige Underhandliger, besluttede Skuespillerne eenstemmigen, at de vilde ikke adlyde den fældede Dom; og i den Hensigt at sætte Magt imod Magt, udnævnede de to Commissarier, som skulde tilkiendegive Municipalitetet i Paris deres Beslutning.

Dette Slags Oprør blev meget ilde optaget, og den 24 September udkom en ny Raadslutning, som vi ville anføre ganske bogstavelig:

Udtog af Dommen, fældet i Byens Raad den 24 September 1790.

"Municipal-Raadet har holdt Forhør over de "Herrer Belmont og Vanhove, som det franske "Skuespiller-Selskab selv har bemyndiget til at "underskrive det Brev, som blev tilsendt Mairen den "20 September; heri yttre Skuespillerne, at de in"genlunde kunne adlyde den Dom, som blev fældet "den 18 dennes, og som paalægger dem, indtil vide"re at leve i Samfund og spille med Hr. Talma, "og Raadet erklærer derfor Selskabets Beslutning "af 20 September, samt det Brev, som samme Dag "blev skrevet til Mairen, stridende imod den "Ærbodighed, Skuespillerne skylde Lo"venes Myndighed.

"Raadet har endvidere betænkt, at da Theatrenes Politie og Bestyrelse tilkommer Municipali-

"tetet, i Kraft af National-Forsamlingens Decreter,
"der ere sanctionerede af Kongen; da den Dom Raa-
"det fældede var grundet paa, at Skuespiller-Selska-
"bet havde forseet sig imod Publikum, og brudt sine
"Forpligtelser imod samme, ved egenmægtig at be-
"rove det en Skuespiller, som tilhører det, ved at
"fratage en Borger sit Udkomme, og paa eengang
"gjøre sig til Dommer og Part:

"Saa stadfæster Raadet fremdeles sin Dom af
"18 dennes, og for tydelig og nøiagtig at kunne
"oplyse Grunden til alle de forefaldne Tvistigheder,
"befaler Raadet, at inden tre Dage i det seneste, skulle
"alle det franske Skuespiller-Selskabs Medlemmer
"være forpligtede at indgive deres skrivtlige Forkla-
"ringer til Municipalitetet."

"Vi have allerede ovenfor sagt, at den første Dom var bleven trykt og bekiendtgiort ved Plakater i alle Qvarterer af Paris; Talmas Tilhængere ventede nu med Utaalmodighed paa Dommens Udførelse, og knurrede allerede temmelig høit over Skuespillernes Langsomhed i at underkaste sig Rettens Befalinger.

Paa eengang udspredes det Rygte, at de nægte at adlyde; i Forskningen kan man ikke vel overtale sig til at troe dette, men det varer ikke længe, inden man ei længer tør nære mindste Tvivl derom.

Il-

Ilden, som paa nogle Dage havde begyndt at slukkes, bryder nu ud igien med fornyet Styrke. Søndagen den 26 September begive hele Klynger af Tilskuere sig til det franske Theater, og den grædeligste Tummel bringer endogsaa Bygningens Grundvold til at ryste. — "Naar ville I adlyde "Municipalitetets Dom?" raabe nogle. "Ned med dem!" skrige andre. Man trykker hinanden; Folk qvæles i Trængselen, og der vanker Prygl paa Prygl, Slag paa Slag; man forestille sig et rædselfuldt Uveir, naar det ene Lynglimt afloser det andet, naar de brændende Skyer stode imod hinanden, naar Himlen spyer Ild, Tordenen brager, og der er vendt op og ned paa Elementerne, saa kan man giøre sig et Begreb om det Skuespil, det franske Theaters Parterre fremstillede Duport du Tertre, den samme, som Kongen udnævnede til Ministre de la justice *), bad Publikum om at være roligt, og forsikkrede at Municipalitetet, som erkiendte de gode Borgeres Iver, skulde nok tvinge Skuespillerselskabet til at adlyde den fældede Dom. Larmen holdt blot et Øieblik op, for at tage til med dobbelt Vælde imellem Stykkerne. Hr.

*) Han blev myrdet i Rædselstiden.

Bailly, som imidlertid var kommet, bad Tilskuerne om at forholde sig rolige, og et Ord af denne dydige Øvrigheds-Person var nok til at bringe alting i Orden.

Municipalitetet i Paris, som frygtede at disse Stridigheder skulde blive endnu alvorligere, og som vilde forebygge Blodsudgydelse, befalede Dagen paa, at det franske Theater skulde lukkes, og det blev ikke aabnet igien, førend Skuespillerne havde lyttet Dommen, og samtykket i at tage imod deres Camerad Talma, med Forsikkring om deres Underdanighed for Municipalitetets Befalinger.

Omsider den 28 September, efter to Maaneders Forvisning, saae man Talma igien i Carl den Niendes Rolle: Denne Forestilling havde et umaadeligt Tilløb, og blev ikke afbrudt ved nogen Storm. Talma, som blev kaldt ud efter Stykket, traadte frem ledsaget af Dugazon, som modtog en Deel af det Bifald, man ødslede til hans Elevs. Samme Ære vederfoer ogsaa Madame Vestris.

De franske Skuespillere bekiendtgiorde i denne Anledning et Skrivt, hvori de paastode, at Municipalitetet var ikke bemyndiget til at paadomme denne Sag, og at det oiensynlig stred imod deres Reglement; som om Lovene ikke vare ophøiede over de

Ved-

Vedtægter, et privat Selskab fastsætter for sin indvortes Organisation.

Dette Skrivt, hvori der herskede megen Bitterhed, vakde en stor Mængde Reclamationer; Carl den Niendes Forfatter bekiendtgiorde følgende Linier:

"Jeg har nylig læst det Skrivt, de franske "Skuespillere have udgivet; det er et hagtalersk "Skandskrivt, og hvert et Ord deri, som angaaer "mig, erklærer jeg herved for aabenbar Usandhed."

"Maria Joseph Chenier."

Palissot, en af vore meest udmærkede Videnskabsmænd, har ogsaa spilt sin Rolle i denne Sag: det Brev han bekiendtgiorde i Dagens Blade, forekommer os saa interressant, at det vel kan være værd at anføre:

"Der er nylig udkommet en Piece, som hedder: "Tydelig Fremstilling af Hr. Talmas "Adfærd og Forseelser imod de franske "Skuespillere; den er underskreven: det fran"ske Skuespillerselskab," og lidt længer nede "staaer: Delaporte, Secretair, som der pleier "at være Skik og Brug ved Stævninger. Sandt nok "er denne Piece heller ikke en Stævning aldeles ulig, "thi det er en Slags Banlysning, som disse Herrer "udtordne imod Talma, og bekiendtgiøre netop paa

"selvsamme Tid, da de lade som om de ville slutte
"Forliig ikke allene med ham, men med Municipa-
"litetet, ja endogsaa med National-Forsamlingen,
"imod hvilken de vare i aabenbar Opstand. — At
"disse Herrer, som nu engang ere vante til Pragt
"og Herlighed og Diademer, ligge i Krig med store
"Magter, det er da noget som vel lader sig begribe;
"men hvad havde jeg Stakkel at bestille med deres
"Klammerier? De forsikkre, at jeg har villet de-
"butere paa deres Skueplads, og at jeg har tilbu-
"det at spille Cardinalen af Lothringen i Carl den
"Niende. De gode Herrer maae forlade mig, men
"jeg har saamæn aldrig været forsængelig eller be-
"skeden nok, ligesom De selv behage, til blot et ene-
"ste Øieblik at frisses til at blive Camerad med Hr.
"Florence, og jeg tager ingenlunde imod den Hæder,
"de have villet bevise mig, ved at tiltroe mig denne
"Ærgierrighed. Men paa den anden Side er det
"baade snurrigt og usammenhængende, at disse sam-
"me Skuespillere, som tilskrive mig disse Anfald af
"Histriomanie (Goglegalskab), beskylde mig
"for at have været med ved et Gilde, som (efter
"deres Sigende) er givet i Palais-Royal, og hvis
"Hovedoiemeed var at lægge en Plan til Skueplad-
"sens Undergang. Jeg troer virkelig ogsaa jeg kan
"mindes, at jeg har havt den Ære at spise i Palais-

Royal

"Royal med nogle Videnskabsmænd; men Skuespil-
"lernes Speider-Collegium maae have bedraget dem
"uforskammet, thi jeg tør forsikkre, at ved dette
"Maaltid lod ikke en eneste af de fredelige Gixter til
"at overlægge noget crimen læsæ comediæ; denne
"Forbrydelse kan jo dog ikke vel begaaes uden med
"Piben i Haanden, og jeg opfordrer hele det tragi-
"comiske Senat, ja ikke engang Secretairen Hr.
"Delaporte undtaget, om det skal kunne bevise,
"at nogen af os var bevæbnet med disse Instrumen-
"ter, der ere saadanne stygge Forstyrrere af Hr.
"Naudets Nolighed.

Palissot."

Vi have maattet give en meget omstændelig Beretning om alle de Optrin, hvortil Talmas Udelukkelse af det franske Skuespillerselskab gav Anledning, thi de udgiøre virkelig en Deel af det franske Theaters Historie. Imidlertid har det smertet os, at vi ikke havde andet at fortælle vore Læsere, end Parti-Anecdoter og Cabaler; vi havde meget heller ønsket, at kunne omtale gode Stykker, Prøvne til at forherlige Skuepladsen; men de offentlige Uroligheder, det revolutionnaire Raseri qvæle Geniets Frugter og bringe de forfærdede Muser til at flygte,

Forfatterne, der laae i Proces med Skuespillerne, og Skuespillerne, som søgde Sag baade med

Lovene og Publikum, sysselsatte sig langt mindre med Konstens Fremgang, end med deres private Trætter; der fremkom da heller ikke i disse ulykkelige Tider andet, end nogle Leilighedes-Stykker, som døde ligesaa hastig som de Omstændigheder, der havde foranlediget dem.

Forfatterne havde indgivet adskillige billige Fordringer til National-Forsamlingen, og de Indvendinger, Skuespillerne gjorde derimod, vare virkelig meget svage. Enten for at paaskynde denne Sags Afgiørelse, eller af en anden Grund, betiende Chenier sig af den ustridige Ret Forfatterne have, og tog sit Sørgespil Carl den Niende tilbage, for at oppebie den Tid, da National-Forsamlingen vilde bestemme sig i Henseende til de dramatiske Forfatteres Ansøgning.

Skuespillerselskabet, som Mennesker, der vel ikke selv vare meget veltænkende, lydelig beskyldte for Aristokratie, vilde give Publikum et Kiendetegn paa sin Patriotisme, ved at ofre til Øieblikkets Afgud, og den 9 October gav det til Fordeel for Jean Jaques Rousseaus Enke en Forestilling af Corneilles Cid og Rousseaus Pygmalion. I denne Anledning tilskrev hun Selskabet følgende Brev:

"Mine

"Mine Herrer!"

"Jeg blev inderlig vred over Deres Velvillie for "mig, da jeg erfoer, at De havde besluttet at give "en Forestilling af Pygmalion til Fordeel for mig. "Tillad mig her skriftlig at bevidne Dem min Er- "kiendtlighed, indtil min Helbred tillader mig at "giøre det mundtlig. Jeg troer vist, at De ville "lade mig vederfares den Ret at troe, at jeg ikke "har mindste Deel i den Anmærkning, som for nogle "Dage siden var indført i et periodisk Blad, i Hen- "seende til Indtægten af dette lille Stykke, fra den "Tid det kom paa den franske Skueplads, til hvil- "ken jeg veed at min Mand havde overladt det."

"Fuldkommen tilfreds med hvad De ville have "den Godhed at giøre for mig, giver ieg Dem, mine "Herrer, Fuldmagt, ja, jeg beder Dem endogsaa at "erklære offentlig, hvis det behøves, at jeg, som "Enke efter J. J. Rousseau fraskiger mig Alt hvad "Pygmalion har kunnet indbringe forend denne Fo- "restilling, som De behage at offre til min Fordeel."

Maria Therese Levasseur,
Enke efter Jean Jaques Rousseau."

Trætten imellem Skuespillerne og Forfatterne gav Anledning til adskillige bidende Flyveblade: Fenouillot Falbaire, Forfatter af Galeislaven,

der havde havt saamegen Moie med at faae sit Stykke spilt, havde ogsaa adskillige Ergrelser bagefter, og fremsatte sin Anke imod Skuespillerselskabet offentlig.

André Murville erklærede Skuespillerne offentlig for Løgnere, dengang de paastode, at de havde udbetalt ham alt hvad han kunde have at fordre for sit Leilighedsstykke: det fortryllede Aftensmaaltid, og han vilde nøde dem til at vedblive at give denne Bagatel, som aldrig havde giort synderlig Lykke, og virkelig var af en saare svagelig Natur. Men hvad der giorde meest Opsigt, var et Angreb imod Skuespillerne af J. F. Cailhava, en agtværdig Videnskabsmand, bekiendt som Forfatter af adskillige Comedier og af et ypperligt Værk over Skuespilkonsten.

Han havde en Trætte med de franske Skuespillere, og disse, for hvem det stedse er en let Sag at pine de stakkels Forfattere, hævnede sig paa ham ved at udslette alle hans Stykker af deres Repertoire. Nu gav Cailhava Directionen for Theatret i Palais-Royal Tilladelse at opføre hans Stykker; men det store franske Theater, som giorde Paastand paa at have udelukkende Eiendomsret til hans dramatiske Arbeider, lod den anden Direction formelig for-

forbyde at opføre noget af Cailhavas Stykker, og det var i denne Anledning, at han bekiendtgiorde et lille Skrivt, med dette Motto uddraget af den tolvte Artikkel af Forklaringen over Menneskets Rettigheder:

"Diemedet for ethvert politisk Samfund er Bevarelsen af Menneskets Rettigheder: disse Rettigheder ere Friheden, Eiendomsretten, Sikkerhed og Modværge, naar jeg seer mig undertrykt."

Dette Skrivt, som er forfattet med meget Vid, er saare vel skikket til at afskrække de unge Videnskabsmænd, som agte at arbeide for Skuepladsen; de maae besidde et ganske overnaturligt Mod, og paa en vis Maade samme Opoffrelse, som hiin Romer, der styrtede sig i et Svælg. Følgende Tirade er vist nok blot Spog, men vi kunne dog ikke modstaae vor Lyst til at anføre den, og derved give en Prøve paa den vittige og bidende Maade, hvorpaa Forfatteren fortæller:

Der holdes Prøve paa et af hans Stykker, men paa eengang afbrydes den, fordi Selskabet vil betragte — Hvilket? — En Kat!

"Den ny Comediant, som var prydet med et "deiligt hvidt Skind og en vakker bugtet Hale, la-

"der sig see paa et Tag udenfor Vinduet; paa een-
"gang er hele Forsamlingen paa Farten. "Mis,
"Mis, Mis!" raabe alle med een Mund. — N. N.
"nu kommer Din Scene. — Ja, ja! her er jeg jo!
"o, hvad det er for en deilig Kat! — Jomfrue A!
"De skal ind. — Hvor den der eier denne deilige
"Kat maae være bedrøvet! — Det er Dig, B! —
"Jo, nu kommer vi strax, for min herlige Rolle,
"der knap er tyve Linier lang! — End min da, som
"er hele tyve Sider, det er dog værre det! — "Mis,
"Mis, Mis!" — Mis er lykkeligere end jeg, og
"slipper bort. Prøven bliver ved, men snart faaer
"man et Stykke Kat, saa en Stump Comedie, der-
"paa en Stump Kattehale og saa en Ende Rolle;
"man seer paa hinanden, trækker paa Skuldrene,
"hvisker til hinanden, men altid saa høit at jeg kan
"høre det: hu! hvilket afskyeligt Stykke!
"og jeg gaaer min Vei baade arrig og fortvivlet."

Vistnok har en Smule Fortrydelse overdrevet denne Beskrivelse, men desuagtet er det dog sandt, at Cailhavas Sag var fuldkommen retfærdig, og det er ubegribeligt, hvorledes man har kunnet giøre ham den helligste Ret stridig.

Ingenting er latterligere, vi kunde endogsaa sige, mere barbarisk, end det franske Skuespiller-sel-

selskabs Paastand, som, naar det paa ingen Maade selv vil spille et Stykke, endog sætter sig imod, at det skal spilles andensteds, og saaledes tvinger Forfatteren til at dø af Hunger lige ved Siden af hans Eiendom. Hvad vilde man vel sige om en Forpagter, som lader et Stykke Jord ligge udyrket, og dog nægter at give det tilbage til Herremanden, som ønsker at drage Nytte deraf.

Den franske Skueplads, som var et Rov for indbyrdes Tvistigheder, gav ingen nye Stykker; Huset stod ogsaa øde, Cassen var tom, og Publikum var misfornøiet. For endnu at forøge denne Uorden og Pengemangel, forlode Damerne Contat og Raucourt Theatret: onde Menneskker gave deres Ærgrelse over at see Talma med Magt komme ind igien i Selskabet, Skyld for deres Bortgang, og en Mængde Epigrammer og grove Spottedigte forfulgde disse to elskværdige Skuespillerinder.

Disse to Damer have altfor megen Forstand til at man skulde kunne sætte Liid til de Rygter, Ondskaben dengang udspredte, og vi kunne ingenlunde begribe, at de skulde have været istand til en Barnagtighed, som aldrig burde finde Sted hos Konstnere eller Konstnerinder, der som de have en rigtig Følelse af Selskabets Pligter og den Ærbødighed, man

man skylder Magten og Lovene. Men hvilke Grunde de, saavelsom Mademoiselle Sainval, havde til at forlade Theatret, saa voldte deres Bortgang samt Molés og Dazincourts Fraværelse, at Selskabet kom i den yderste Uorden, og var meget nær ved at være blevet aldeles opløst.

Mademoiselle Joly, en ypperlig Soubrette ved den franske Skueplads, vilde vove et ganske ualmindeligt Skridt, for at skaffe Tilskuere og bringe Penge i Cassen: hun lod anmelde, at hun om føie Tid vilde spille Athalias Rolle i Sorgespillet af dette Navn, og denne sælsomme Ting satte straks alle de orkeløse Mennesker i Paris i Bevægelse. En utallig Mængde Tilskuere forsøiede sig den 23 Oct. til det franske Skuespilhuus; man havde skrevet de to følgende Linier over Mademoiselle Joly; egentlig indeholde de blot et slet Ordspil, men de forberedte Publikum paa at være overbærende:

Si l'actrice Joly n'est pas bonne Athalie,
Le pis-aller sera de la rendre à Thalie.

Denne Skuespillerinde overgik maaskee den Forventning man havde gjort sig om hende: en reen Diction, megen Adel og Fasthed bragde Tilskuerne til at glemme, at hendes Organ og hendes An-

Ansigtstræk vare for svage. Da Naturen dannede Mademoiselle Joly, havde den nægtet hende den Kraft, som udkræves til de tragiske Dronninger, men den havde derimod til Giengield skienket hende det Ynde, den Fiinhed, som giorde hende til en af Skuepladsens første Soubretter; hendes Forsøg, som maaskee var en Smule forvovent, var alligevel heldigt, og hendes Bevæggrundes Reenhed fordobblede endnu det Bifald Overbærelsen ødslede til hende. Adskillige Begivenheder giorde denne Aften mærkværdig: da Publicum havde gienkiendt Preville og Brizard bag i en Loge, begyndte man at beklappe dem med overvættes Glæde, og tvang dem til at sætte sig paa forreste Bænk. Talma spilte en ubetydelig Rolle, en Levit, og en uopdagelig Pibe forfulgde ham under hele Stykket med den største Uanstændighed. Man begyndte allerede den Aften at hentyde mange af Racines Vers paa de revolutionaire Omstændigheder. Kort sagt, denne stormende Forestilling giennemtrængde de fornuftige Mennesker med Smerte, og bragde dem til at anstille sørgelige Betragtninger over en Skueplads, der nylig havde været den første i Europa, og nu var overladt til den græsseligste Uorden.

Mademoisselle Jolys Selvopoffrelse kunde ikke tilveiebringe god Forstaaelse imellem hendes Camera-

der:

der: uanstændige Smaapiecer, virkelig forargelige Breve bleve bekiendtgiorte af adskillige iblandt dem; de aabenbarede Publikum Hemmeligheder, som ene og allene angik deres egne Smaa Lidenskaber, deres usle Intriger, og gave sig selv til Priis for alle Hovedstadens ondskabsfulde Ledigiængere. I eet Blad beskylder Hr. Naudet Talma for at han ikke har passet sin Vagt, og at han har skiult sig med sit Gevær paa et Loft, samme Dag da der skede en Opstand af Almuen. I et andet Blad giendriver Talma disse underlige Beskyldninger, med at han var blot gaaet op i anden Etage, for desbedre at kunne give Agt paa Fienden; det var vel Umagen værd, at giøre saameget Væsen af et Par Trappetrin mere eller mindre! Saint-Prix giver ogsaa sit Ord i Lauget med, og synes at være fuldkommen overbeviist om Talmas Aristokratie *).

Vi skotte ikke om at anføre de originale Breve, disse Herrer bekiendtgiorde; vi lade det være for deres egen Ære Skyld, og hvis vi have talt et Øieblik derom, var det blot for at vise, til hvilke Yderligheder Folk kan lade sig forlede af deres Lidenskaber.

Skue-

*) Det er meget smurrigt at see Saint-Prix beskylde Talma for Aristokratie.

Skuepladsen var, som vi allerede have sagt, bleven en oprorisk Club. Mademoiselle Raucourts og Mademoiselle Contats Bortgang var en herlig Leilighed for de vittige Hoveder, og de forsømde den heller ikke: Løverdagen den 7 November bleve disse to Skuespillerinder for tredie Gang udkaldte med høie Raab, og man forlangde, at Skuespillerselskabet skulde angive Grundene til deres Bortgang.

Hr. Fleury traadte frem, og oplæsde følgende Brev for Publikum:

Paris den 31 October 1790.

"Venner og Brødre!

"Jeg veed ikke hvad der i Gaar er forefaldet "i Skuespilhuset, men det Brev jeg nylig har faaet "giver mig et nyt Beviis paa Publikums Overbø- "relse, og vækker de meest levende Følelser i min "Siel; mine Landsmænds Gunst vil længe blive "Gienstanden for mine Ønsker, og stedse Gienstanden "for min ærbødige Erkiendtlighed. De Grunde, "som have tvunget mig til at frasige mig den Lykke "at hellige dem mine svage Talenter, ere velbekiendte, "og bestaae endnu: Kilden dertil er ikke, som Ond- "skab og Bagvadskelse ville paadigte mig, nogen "Parti-Aand, nei, det er en uovervindelig Nødven- "dighed, som forpligter mig dertil. Der gives jo

"To-

"Følelser, som man ikke kan beherske, og dem var det,
"som i Julii Maaned sidstleden bragde mig til, ef-
"ter Eder at underskrive en Beslutning, som den-
"gang forekom Eder uundgaaelig og billig, og som
"I siden have giort offentlig bekiendt. De nye
"Krænkelser, Hr. Talma har forvoldt Eder, kunne
"aldrig synes mig nogen Grund til at forandre hiin
"Beslutning, til nogensinde at samtykke i at anse
"ham for min Selskabsbroder, for min Li-
"gemand. Naar han skal leve ved den franske
"Skueplads, maae alle vi andre blive ulykkelige;
"hans Villie skader den almindelige Interesse; hans
"Venner forstyrre den offentlige Rolighed, bag-
"vadske vore Handlinger, vore Tanker, og have, kort
"sagt, i Frihedens Tidsrum bragt det saavidt, at
"Skuespillerne behandles som usle og ulykkalige
"Slaver; de have berøvet vort Samfund den Ret,
"man ikke kan giøre noget andet Samfund stridigt:
"at bestyre Theatret ifølge dets Love og haandhæve
"vor Fordeel."

"Tanken om en saadan Trældom, troer jeg,
"kan aldrig enes med de Midler, som kræves til at
"dyrke en moralsk Konst: i det mindste føler jeg for
"min Deel, at den knuser den Frihedsaand, som er
"uundgaaelig nødvendig til Konstens Udøvelse. Hvad
"jeg her har anført er Grunden til min Bortgang

"fra

"fra Theatret: ved at tilskrive Hr. Talma den, ag-
"ter jeg derfor aldeles ikke at vække mindste Forbit-
"trelse imod ham; men Publikum, som har overøst
"mig med sin Godhed, som har givet mig dyrebare
"Kiendetegn paa sin Deeltagelse, skylder jeg at
"aftoe Bebreidelsen af en Utaknemmelighed, som
"vilde giøre mig straffværdig i mine egne Øine.
"Mine Herrer, jeg beder nu dem at tolke Publi-
"kum min dybe Ærbødighed og min inderlige og
"evigvarende Sorg, over at berøves den Glæde at
"staae frem for en saa hædret og elsket Dommer.
"De ville stedse blot ufuldkomment kunne male
"den Erkiendtlighed, der til mit sidste Øieblik vil
"giennemtrænge og opvarme mit Hierte. Jeg er
"o. s. v."

"Contat."

Dette Brev blev beklappet af nogle, og udpe-
bet af andre; enhver bedømde det ifølge hans egne
Meninger, og de offentlige Blade gave lange og
saare forskiellige Forklaringer derover: Abbee Au-
bert, Redacteur af Ugebladet les petites Affi-
ches, fandt det fuldt af Prækener, Hov-
mod og Selvtillid. "Vi holde meget af Ta-
"lenter" — sagde han — "men vi ønske ogsaa gierne,
"at de skulle være beskedne og ærbødige for deres
"Dommere."

Hvad

Hvad os angaaer, have vi ladet os nøie med at anføre Brevet Ord for Ord, uden at tillade os i nogen videre Betragtning derover; vi ere overbeviiste om, at hos dem der læse dette Værk med Interesse, vil det og den hele Sag vække Betragtninger nok.

I lang Tid havde allerede en stor Deel af Publikum meget ivrig begiæret at see Voltaires Sorgespil Brutus opført igien, og den 17 November 1791 bequemmede Skuespillerselskabet sig omsider til at opfylde dette Ønske. Af Frygt for at denne Forestilling vilde blive meget urolig, havde Municipalitetet i Paris besluttet, at bruge de fornødne Sikkerhedsmidler, og man læste for første Gang følgende Bekiendtgiørelse paa Comedie-Plakaterne:

"Ifølge Municipalitetets Befaling tilkiendegives Publikum at ingen indlades, som er forsynet med Stok, Kaarde eller noget andet Vaaben."

I sin Nyhed giorde Sorgespillet Brutus kun saare liden Lykke; det opførtes med Nød og Neppe sexten Forestillinger, og Huset var ikke engang altid fuldt; Grunden dertil er saare let at begribe: Franskmændene vare dengang ikke fortrolige

lige nok med den vilde Republikanisme, som gvæler Naturens blideste Følelser, og som bringer en Fader til med koldt Blod at sende sin egen Søn til Skafottet; desuden maatte de Ytringer af Had til Kongevælden, hvoraf dette Stykke vrimler, endelig stede et Folk, der forgudede sine Regenter, og som lykkeligt og fredsomt under en mild Regiering, endnu ikke tænkte paa at indskibe sig paa Revolutionernes stormende Hav. I 1792 vare Hovederne ganske forskiellig stemte; den revolutionnaire Suurdeig begyndte mere og mere at giæres, Stykket giorde overordentlig stor Lykke, og Publikum fandt nu de Grundsætninger sublime, der tyve Aar for havde indjaget det Rædsel og Afsky. Denne Forestilling var overmaade urolig: da Tilskuerne fik Øie paa de Herrer Mirabeau og Menou, beromte Deputerede i den constituerede Forsamling, overøsde man dem med Klap og Bravoraab. Mirabeau sad oppe i 3die Etage, men en Deputation fra Parterret kom og bad ham sætte sig foran i første Etage, for at enhver kunde beskue ham saameget som man lystede.

Dækket var neppe trukket op, forend man strax beklappede alle de revolutionnaire Grundsætninger med Henrykkelse; nogle Piber vovede vigtig nok at lade sig høre, men Parterret raabde strax me-

meget ivrig: ned med Aristokraterne! kast dem ud! kast dem ud! Det mærkværdigste Øieblik ved denne Forestilling var, da denne Linie kom:

Vivre libre et sans roi.

Ja, leve fri og uden Konge!

En dyb og almindelig Taushed blev blot afbrudt ved nogle enkelte skamfulde Klap og Bifaldsmumlen; men paa eengang reisde alle Logerne sig pludselig, raabde: Kongen leve! og dette Skrig gienlød paa Øieblikket til hver en Krog i hele Huset; man svingede med Hatte, med Lommetørklæder, kort sagt, den offentlige Enthusiasme yttrede sig paa den meest rørende Maade.

Da Publikum efter Stykket havde begiæret at see Voltaires Buste, ilede alle Skuespillerne at hente den ud fra den store Foyer, og bragde den ind paa Theatret under larmende Bifald og skingrende Skrig af: "Voltaire leve!" Da det var umuligt, at denne Buste kunde staae fast paa et Gulv, som gaaer skraa nedad, og Publikum dog bestandig vilde have den for Øine, maatte to Grenadierer staae og holde den hele Tiden medens Efterstykket: Forstillelsen af Kierlighed varede. Den anden Forestilling trak atter et meget stort Tilløb af Tilskuere; man havde sat Bruti

Bu-

Buste paa den ene Side af Theatret og Voltaires paa den anden; da Dækket gik op, blev der kastet et Papiir ned fra Logerne; Hr. Vanhove tog det op, og læste de to folgende Linier for Publikum:

O buste révéré de Brutus, d'un grand homme
Transporté dans Paris, tu n'as point quitté Rome.

Hellige Billed' af Brutus, Mand som var hædret og stor!
Bragt til det stolte Paris, end i dit Roma Du boer.

Denne Forestilling var dog noget mindre stoiende end den første; ved Slutningen af femte Akt indførde Skuespillerne Davids ypperlige Maleri, som forestiller Titi Legeme, som Lictorerne bære paa en Lectica, og Bruti mørke og dybsindige Stilling derved. Denne Idee giorde meget stor Virkning, og Publikum tilkiendegav sit Behag derover ved det fyrigste Bifald.

Kort efter Brutus opførde man Cæsars Død; dette Stykke blev givet den 29 November, og Publikum modtog det med ligesaamegen Glæde. Alle de Stæder, som kunde hentydes paa de daværende Omstændigheder, bleve forfærdelig beklappede; men derimod hyssede Parterret ved Antonii Tale, som er et Mesterstykke af Veltalenhed; na-

turligviis maatte dette Publikum finde, at det var en meget smuk Handling af en Søn, at dræbe sin Fader, siden det havde klappet, ved at see en Fader offre sin Søn. Mange afskyelige Vers bleve kastede op paa Theatret og læste, inden Stykket begyndte *).

N. T. Bruun.

*) Shakspear's Julius Cæsar blev opført i Berlin forrige Aar efter Schlegels nyperlige Oversættelse. Da Cæsar dræbtes, var Publikum meget opmærksomt; da Cassius faldt paa sit Sværd i 5te Akt, loe det; da Titinius derpaa følger sin Herre og Ven i Døden, skoggerloe det: og da Brutus dræbte sig, kunde blot Skuespillerens (Iffland's) Anseelse hindre Tilskuerne fra atter at bryde ud i Latter. Dette fortæller et tydsk Blad. — Ride si sapis!

(Ende paa Fragmenterne af første Deel af det franske Theaters Historie).

Anek-

Anekdoter.

En Haarskiærer fik Lyst til at blive Skuespiller, og traadte frem i en Rolle paa en af de pariserske Skuepladse. Publikum fandt sig befoiet til at pibe ham ud. "Saa sagte, mine Herrer!" raabte Debutanten: "Hvad er det da i Grunden de sloier for? I Gaar accomoderede jeg dem: i Dag mærker jeg, at jeg incomoderer dem. Nu vel! I Morgen skal jeg have den Ære, at accomodere dem igien." — Publikum loe, og Manden holdt Ord.

Chenard, bekiendt som fortræffelig Bas-Sanger og komisk Skuespiller, var ofte ilde deran i Rædselstiden, fordi man ansaae ham for Rovalist; men han slog sig altid igiennem med sin Kiækhed og sit forsætlige ravgale Sladder. Saaledes faaer han engang at vide, at han formelig var anklaget i Jakobinerklubben som Rovalist, af et af de betydeligste Medlemmer; at hans Navn allerede stod paa de fordægtige Personers Liste, og at han folgelig var et Dedens Offer. Paa Øieblikket iler han til Klub-

ben, bestiger Talerstolen, med en hoirod Jacobinerhue paa Hovedet, og begynder med sin mægtige Basstemme saaledes: "Brødre! Borgere! Jeg er anklaget her iblandt Eder, som en hemmelig Sammensvoren, som en Roialist: Ja, Brødre! det er jeg! Jeg er endnu mere! Jeg er endog Prinds, jeg er Konge, jeg er Keiser, jeg er alt hvad man vil — thi jeg er Comediant!" Alle klappe og raabe i Munden paa hinanden: Ah le brave Chenard! Ah le franc coquin! Fra alle Sider omfavner man ham, og bringer ham hiem i Triumph.

Moliere skulde en Aften spille, og var meget nær ved at komme for sildig i Skuespilhuset. Det var i Hieblikket ikke muligt at faae anden Equipage end en Bruette (et Slags Bærestol paa to Hiul, som trækkes af en Karl). Han sætter sig ind, og Bruetten gik sin sædvanlige langsomme Gang. Utaalmodig over denne Nølen, og ganske fordybet i sin Rolle, springer han endelig ud, og begynder at trække Bruetten afsted alt hvad Tøiet kan holde, uagtet han gik med hvide Silkestromper og i Skarn op over Skoene. Foermandens Skoggerlatter vakkede ham endelig af hans Adspredelse.

En vis Skuespiller Schultz spillede Orosman i Zaire. Ved de Ord: Dolken farer tilbage af min Haand, lod han efter dayærende Skik og Brug Dolken falde. Siden skal han tage den op, for at dræbe Zaire; men i sin Adspredelse tager han ikke Dolken, men en Violinbue, som en af Orchestret har lagt op paa Theatret. I den fulde Overbeviisning, at det er Mordervaabenet han har, gaaer han nu rasende los paa sin Elskerinde, giver hende det dræbende Stød; Violinbuen springer i Stykker mod Skuespillerindens Snorliv — og nu mærker han først Feiltagelsen.

Den galante, vittige Mademoiselle Arnoux var ingen Oeconom. Hun holdt derfor idelig Auction. Engang da hun solgte nogle af hendes Prætiosa, besværede nogle Damer sig over den uhyre Priis, hun holdt dem i. "Aha! mine Damer, jeg forstaaer dem, raabte Mademoiselle Arnoux; de vilde gierne have Juvelerne for den samme Priis, de har kostet mig."

I N... spiltes en nye Operette. Musikken var ypperlig, men Texten under al Kritik. Da Stykket var ude, løber en Mand op paa Theatret, og spør-

ger efter Forfateren. Han meente Komponisten: Directeuren forstod ham urigtig, og præsenterede sig selv, thi han var Forfatter af den elændige Text. O hvilken himmelsk Musik! raaber Manden, og omfavner Forfatteren. O hvilken Jammerskade, at De har maattet ode Deres guddommelige Kunst paa saadan en erbarmelig Text!

I Aaret 1734, paa Erkehertuginde Maria Theresias Fødselsdag, opførte Overkapelmester Fux en af ham selv komponeret Opera. Den behagede Keiseren saameget, at han lod Skuespillerne og Tonekunstnerne trække Lod om en Mængde Guldsuhre, Juveler, Daaser o. s. v. Alle Lodder vare Gevinster, den mindste 500, den største 2000 Floriner. Ved 3die Forestilling af Stykket slog Carl den 6te selv Clavecinet, og Erkehertuginden spilte en af Rollerne. Fux, som stod bag Keiseren, og vendte Partituret om, blev saa henrykt over den Kunst, hvormed Keiseren accompagnerede et kritisk Sted, at han raabte ganske høit: "Bravo, Bravo! Deres Majestæt kunde være Capelmester naar og hvor det skulde være!" — Keiseren vendte sig smilende om, og sagde: Min kiære Overkapelmester, vi har det nok saa godt som Keiser!

I Aa-

I Aaret 1709 blev Sorgespillet Appius og Virginia af John Dennis opført i Drurylane. Dennis havde til sit Stykke opfundet et nyt Slags Torden, som endnu er i Brug. Men Tordenen var nok ogsaa det bedste i Stykket; thi det faldt aldeles igiennem. Et Par Aftener efter gav man Macbeth, og Dennis var ogsaa i Parterret. Aldrig saasnart lade Troldqvinderne sig see i første Scene under Torden og Lynild, før den arme Dennis, ude af sig selv af Forbittrelse, springer op imellem Tilskuerne, og raaber overlydt: "Nei hør engang! det er Gud fordomme mig min Torden! Mit Stykke vil de Skurke ikke spille; men min Torden stiæler de fra mig."

En Marquis kom til et tydsk Hof og blev Directeur des plaisirs. Han sladrede meget om Reformer i Theatervæsenet, og man troede ham; thi han var jo en Marquis français Strax i første Uge af hans Directorium blev en Operette givet paa det fyrstelige Theater. Paa et Sted i Ouverturen havde Oboerne en lang Pause. Marquien spidser Øren, bliver urolig, vreed, og sender endelig sin Kammertiener ned i Orchestret. Hoboisterne lade svare: at de havde en Pause der. Ei, hvad! skriger Marquien: point de pause dans le

service de Souverain! (I Fyrstens Tieneste skal og maae ikke pauseres!) Strax ned igien, Johan! og sig dem, at de skal strax igien begynde, eller ieg skal — o. s. v.

Lepper var den bedste Hans Wurst paa det neuberiske Theater. Engang fik han den taabelige Grille, at ville prøve sin Lykke i Tragedien, og man maatte føie ham, da man frygtede for hans Vrede. Han valgte Catos Rolle. Teppet gik op, og Lepper-Cato sad ved Phædon, og philosopherede over Døden og Udødeligheden. Efter hans lange Monolog skulde hans Søn komme ind; men en lystig Broder af Akteurerne holdt Sønnen tilbage, og stødte derimod en stor sort Pudelhund ind paa Scenen. Lepper, ganske fordybet i sin Rolle, tiltalte Pudelen: "Hvad vil du her, min Søn?" o. s. v.

Voltaire sad ved Siden af en Dame, og kaldte hende stedse mon coeur. — O kald mig heller mon esprit, sagde hun.

Den

Den berømte Dandser Vestris Opdragelse blev saa forsømt, at han ikke engang lærte at læse. Dette gav Anledning til de snurrigste Optrin. Iblandt andet vilde Greven af Artois engang give ham et Beviis paa sin Tilfredshed, og gav ham Tilladelse at gaae paa Jagt, som han længe havde søgt om. Da han nu var bleven berettiget til denne Fornøielse, bragte hans Stolthed ham til at vise Alverden dette — som han kaldte det — authentiske Beviis paa Hans Kongl. Høiheds Attachement. Den ligesaa berømte Dandser Gardel, som kiendte den opblæste Vestris hele Uvidenhed, lod som om han vilde undersøge Tilladelsen, og bad om at see den. Han faaer den, og medens han staaer og lykønsker Vestris, bytter han Papiret om med et andet af lige Størrelse, som en nærstaaende Dandserinde stikker til ham. Næste Dag vil Vestris giøre Brug giøre Brug af sit Privilegium: han bliver anholdt, studser, viser dem sit Privilegium, men ifteden for dette læser man ham en Regning for fra en Vadskerkone. Han beder Vagten fore sig til en af Prindsens Jagtofficierer, hvem han fortæller Hans Kongl. Høiheds Naade, og den Streg, man rimeligviis havde spillet ham. Sagen blev meget indviklet; men Gardel, som hørte sin Vens Nød, udfriede ham, da han tilbageleverede ham Prindsens Tilladelse, og indbød

ham til at spise med af det Vildt, han havde skudt i hans Navn. Sagen kom nu for Lyset; Vestris bar i største Forlegenhed, da man giorde ham latterlig overalt; imidlertid var han nødt til at synke Pillen, og skikke sig i sin Skiebne med Taalmodighed.

Et reisende Skuespillerselskab kom til en lille Stad, søgte om Tilladelse at spille og fik den. Magistraten bemægtigede sig gravitætisk den bedste Plads i Huset, og hørte nogle Scener forhutles af Lessings Minna. Med eet faaer Borgemesteren Øie paa Soufleuren, og siger til de hosstaaende Raadstuetienere: "Ja det er ingen Kunst! Saa kan ogsaa jeg spille Comedie; han siger dem jo hvert Ord. Gesvindt, Peter! hen til ham og sig ham, han holder sin Mund, eller han faaer med mig at bestille!" Peter gik, men kom strax igien og refererte, at Comediantspillerne sagde; de maatte have saadant et Menneske, det var Skik og Brug overalt. 'Slidder Sladder! raabte den forbittrede Monark, hvem er da vel Herre her? Strax hen og træk mig den halsstarrige Karl i Arrest!" Dette skedte, og Stykket maatte afbrydes. Nu spilte Selskabet, uden Soufleur nogle Burlesker, som saare behagede den oplyste og smagfulde Magistrat.

Dig-

Digteren Thomson skulde sættes i Fængsel for Gield. Skuespilleren Quin fik Nys derom, og gik til ham. "Jeg kommer, sagde han, for at takke Dem. Jeg laae for Døden; alle Læger overgave mig; jeg tog fat paa Deres Aarstider, og de glædede mig saameget, at jeg i mit Testamente udsatte 1000 Rdlr. for Dem. Men det var ogsaa Deres Bog, som kurerte mig. Dog derfor bør De ikke tabe de 1000 Rdlr." Hermed lagde han en Bankoseddel af hiin Værdie paa Bordet, og gik sin Vei, inden den overraskede Thomson kunde sige et Ord.

Ved Generalprøven paa den komiske Opera: de offentlige Fester, listede Madem. S. (bekiendt under Navn af Mamie Babison) sig hen bag Orchestret. De Herrer Musici havde allesammen Parykker paa, som den skielmske Pige ikke kunde fordrage. I hver Paryk hænger hun en lille sin Krog, der var giort fast ved et Hestehaar; alle disse Haar forenede hun med een Traad, og derpaa sniger hun sig op i en Loge. I det Øieblik, de Herrer Musici giøre det første Buestrøg af Ouverturen, flyve samtlige Parykker i Veiret. Musikdirekteuren Berton bliver yderst forbittret over dette uartige Spog, og vil absolut vide Gierningsmanden, for at tugte ham. —

Mamie Babison har imidlertid ganske ærbar stillet sig ved Siden af ham, og slaaer Hænderne sammen over denne formastelige Streg; men hendes Ansigt røber hende; man dutter hende det paa, og hun bekiender: "Tilgiv mig," sagde hun til Hr. Berton, "jeg har saa stor Modbydelighed for Alverdens Parykker, at jeg endog i dette Øieblik — med al den Respekt jeg skylder Dem — ikke kan afholde mig fra at snappe Dem Deres af Hovedet." — Med eet griber hun til, og løber sin Vei med Bertons Paryk. Næste Morgen blev hun stævnet ind for Politiet; men hun fortalte Sagen saa naiv og snurrigt, at de barske Embeds-Ansigter brød ud i en høi Latter, og den overgivne Skiøune slap med en blid Irettesættelse.

Den

Den danske Skueplads.

Det var min Hensigt, i Aar at have meddeelt Publikum en Udsigt over det danske Theater, som skulde begynde der, hvor Hr. Schwartz sluttede sine Efterretninger i sin Lommebog for Skuespilyndere; men da dette Bidrag, naar det blev nogenlunde fuldstændigt, maatte optage et stort Rum, og Bogen har allerede overskredet sin bestemte Storrelse, seer jeg mig nødt til at opsætte dette Arbeid til næste Aar, og vil her blot give en kort Udsigt over det sidste Theateraar fra 1 Sept. 1803 til 25 Maj 1804.

I denne Saison opførtes følgende nye Stykker:

Rosenkiæderne, Original Comedie i 5 Akter, af Hr. Professor Oluffen. En Time borte, Skuespil i 1 Akt, oversat af fransk, af Hr. L. Kruse. Alexis, Syngespil i 1 Akt, oversat af fransk, af Hr. N. T. Bruun. Hvem som kommer først til Mølle faaer først malet, eller de 6 Mile, Skuespil i 3 Akter, oversat af fransk, af Hr. N. T. Bruun.

Post-

Posthaisen, Skuespil i 1 Akt, oversat af fransk, af Hr. N. T. Bruun. Rivalerne, Syngespil i 1 Akt, oversat af fransk, af Hr. Doctor Frankenau. Adolph og Louise, Skuespil i 5 Akter efter Ifflands Selbstbeherschung, oversat af Hr. N. T. Bruun. Egoismen, Skuespil i 2 Akter, oversat af engelsk, af Hr. Translateur Schneider. Nytaarsgaven, Skuespil i 1 Akt, oversat af fransk, af Hr. N. T. Bruun. Borgemester-Familien, Skuespil i 4 Akter, af Kotzebue, oversat af Hr. N. T. Bruun. Califfen i Bagdad, Syngespil i 1 Akt, oversat af fransk ved forrige Theaterdirecteur Th. Thaarup, opført ved H. M. Kongens Fødselsdag, tilligemed en nye stor Ballet i 5 Akter: Ines de Castro, componeret af Hr. Balletmester Galleotti, og Hr. Concertmester Schall. Puds og Penge, Skuespil i 1 Akt, oversat af fransk, ved Hr. N. T. Bruun. Niels Lembak, original Syngespil i Akt, af Hr. L. Kruse, sat i Musik af Hr. Concertmester Schall. Maleren og Ligene, eller Miguel Cervantes Portrait, Skuespil i 3 Akter, oversat af fransk, af Hr. N. T. Bruun. Den Logerende, originalt Syngespil, af Hr. L. Kruse, sat i Musik af Hr. Capelmester Kuntzen. Reisen til Ostindien, Skuespil i 3 Akter, efter Patrat og Kotzebue, oversat af Hr. N. T. Bruun. Spra-

de-

debassen, Skuespil i 1 Akt, af fransk, ved Hr. N. T. Bruun. Skatten, Syngespil i 1 Akt, af fransk, ved Hr. N. T. Bruun.

Dette Aars Debutanter vare:

Hr. Schonberg, Eleve af Hr. Concertmester Du Puy, som Alexis i Syngestykket af samme Navn, den 30 Sept.; som Carl Rose i den forladte Datter, den 15 Oct.; og som Ludvig Burchardt i Brønden, den 2 Nov. Jomfrue Funck, Eleve af samme Mester, som Annette i Syngespillet Philip og Annette, den 27 Sept. 1803; som Elisa i Syngespyen den 27 Jan. 1804; og som Louise i Syngestykket den barnlige Kierligbed, den 16 Mart.

Theatret tabte i Aar:

Mad. Poulsen, fød Krag, som døde den 21 Febr. 1804. Den 28 i samme Maaned døde Adam Gottlob Thoroup, Theateroversætter. Hr. Gielstrup blev efter Ansøgning afskediget med Pension; han debuterede 1777 den 10 Oct., som Henrik i Holbergs Henrik og Pernille. Hans sidste Rolle var Constant i Adolf og Louise den 1 Dec. 1803. Den 17 i samme Maaned betraad han

sid-

sidste Gang Theatret, i det han fremsagde en Epilog efter Syngespillet de forliebte Haandværksfolk, som blev givet til hans Benefice for 25 Aars Tieneste. Mad Biorn, første Solodandserinde, har ligeledes efter Ansøgning erholdt Afskeed med Pension. Jomfrue Christiane Schmith, Skuespillerinde, ligeledes efter Ansøgning afskediget med Pension.

En Deklamations-Skole er i Aar oprettet, hvori unge Mennesker af begge Kion dannes til Skuespillere og Skuespillerinder. Hr. Instructeur Rosing er dens Lærer og Bestyrer.

I dette Aar gaves følgende Benefieer:

De to Grenaderer og Balletten Lagertha for Hr. Balletmester Galeotti. De to Dage og de pudseerlige Arvinger for Jomfrue Winther. De forliebte Haandværksfolk for Hr. Gielstrup. Balders Død for Mad. Frydendal. Lagertha og den afbrudte Reise for Hr. Bournonville.

Trykfeil.

Side 27. Linie 5. tom, læs: tomt. S. 28. l. 8. den, l. det. S. 31. l. 3. efter, l af. l. 5. af, l. ved. S. 94. l. 10. denne, l. dette. I samme Linie, egen, l. eget. S. 97. l. 11. Parenthyrsus, l. Parenthyrsis. S. 201. l. 5. læse, l. læsæ.